

Alkuteos:

Aleksei Iljitš Osipov: Posmertnaja žizn'. Besedy sovremennogo bogoslova.

Moskova 2007. Danilovin luostari.

4. korjattu ja täydennetty painos

Julkaistu Moskovan ja koko Venäjän pyhimmän patriarkka Aleksi II:n siunauksesta

ALEKSEI OSIPOV

KUOLEMANJÄLKEINEN ELÄMÄ

SISÄLLYS

Neljännän painoksen esipuhe

Niistä, jotka ovat siirtyneet toiseen elämään

Syö, juo ja nauti elämästä

Muinaisten kansojen käsityksiä kuolemasta

Mitä yhteistä muinaisilla käsityksillä on?

”Olen helvetissä!”

Jumalan luoma lihallinen ihminen

Esi-isien lankeemuksen seuraukset

Mihin sielu joutuu ruumiin kuoltua?

Ilmoituksia toiselta puolelta

”Maalliset asiat ovat vain hyvin heikkoja heijastuksia taivaallisista”

Kuolemanjälkeinen hyvyyskoe

Kuolemanjälkeinen pahuuskoe

Joko Jumalan Hengen tai kiduttavien demonien kanssa

Samanlaiset liittyvät yhteen. Katumuksen voima

Himot ovat tuhat kertaa voimakkaampia kuin maan päällä

Meillä on vapaus tehdä hyvää ja paha

Kirkko

Miten opimme rukoilemaan oikein poisnukkuneiden puolesta?

Ole kristitty edes neljäkymmenen päivän ajan

Helvetti

Mikä meitä odottaa viimeisellä tuomiolla?

Kaikkien ihmisten Vapahtaja

Mitä varten Kristus laskeutui helvettiin?

Kuolemansynnit. Kuka on vanhurskas?

Kysymyksiä iankaikkisuudesta

NELJÄNNEN PAINOKSEN ESIPUHE

Sielun kuolemanjälkeinen elämä on aina ollut kiehtova mysteeri. Sukupolvi toisensa jälkeen on kysynyt: ”Mitä siellä toisella puolella oikein tapahtuu?” Vastauksia on erilaisia. Monet niistä perustuvat epämääräisiin ja ei-kirkollisiin lähteisiin, ei-kristillisten uskontojen oppeihin, okkultistisiin kirjoituksiin, tuonpuoleisessa käväisseiden kertomuksiin, uninäkyihin, psyykkisesti sairaiden fantasioihin jne. Siksi meidän on välttämättä edes osittain tutkittava tätä teemaa pyhien isien ja ortodoksisen kirkon arvovaltaisten kilvoittelijoiden opetusten valossa.

Kristikunnan päämääränä ei kuitenkaan ole avata tätä mysteeriä siinä määrin, että se vastaisi kaikkiin meidän loputtoman tiedonhaluisen sielumme kysymyksiin. Tässä maailmassa elävälle ihmiselle se on mahdotonta eikä useimmiten edes hyödyllistäkään. Se on mahdotonta, sillä tuonpuoleinen maailma on täysin erilainen kuin meidän maailmamme, eikä sitä voida kuvailla meidän kielellämme. Hyvin kuvaavaa on, että apostoli Paavali, joka kävi tuonpuoleisessa, kertoi toisille vain, että *hän kuuli sanoja, joita ihminen ei voi eikä saa lausua* (2. Kor. 12:4). Eikä se ole hyödyllistä, sillä tulevaisuuden tunteminen voi kokonaan halvaannuttaa ihmisen vapauden hänen elämänsä tärkeimmällä alueella, ts. hengellisellä ja moraalisisella tasolla. Ei ole vaikeaa kuvitella, miten meidän käytöksemme muuttuisi, jos saisimme yhtäkkiä tietää, että kuolemme tietynä päivänä tietyllä hetkellä. Tulevaisuuden tunteminen kahlitsee ihmisen, joka ei ole vapautunut himoista ja haluista. Sen tähden tuonpuoleinen maailma ei avautunut edes kaikille Jumalalle otollisille ihmisille eivätkä kaikki heistä saaneet tietää kuolinhetkeään ennalta. Ja kun ihmisellä ei ole välitöntä tietoa tuonpuoleisesta elämästä, hän on tämänpuoleisessa

elämässä täysin vapaa hengellisissä ja moraalisisissa ratkaisuisissaan. Hänellä on vapaus valita toinen kahdesta vaihtoehdosta: usko Jumalaan ja ihmisen iankaikkiseen elämään tai usko ihmisen iankaikkiseen kuolemaan. Ei ollut mikään sattuma, että Kristus sanoi apostoli Tuomaalle: *Sinä uskot, koska sait nähdä minut. Autuaita ovat ne, jotka uskovat, vaikka eivät näe.* (Joh. 20:29) Usko on näet kaikkein luotettavin osoitus ihmisen hengellisistä tarpeista, niiden puhtaudesta ja kohteesta. Ivan Kirejevski ilmaisi tämän ajatuksen 1800-luvulla hyvin selkeästi: ”Ihminen on sitä, mihin hän uskoo.”

Ihmisen haudantakainen tila on suoraa jatkoa hänen pyrkimyksilleen ja teoilleen tässä elämässä. Se ei kuitenkaan perustu koston ja palkkion lakiin, vaan omantunnon lakiin. Pyhittäjä Antonios Suuri opettaa siitä näin:

Mikäli mekin pysymme hyvinä, lähentää tämä samankaltaisuus meitä Jumalaan, mutta jos meistä tulee pahoja, erottaa erilaisuuden kuilu meidät Jumalasta... Syntimme eivät salli Jumalan loistaa meissä, vaan liittävät meidät kiduttaviin demoneihin.¹

Voivathan kristitytkin pelkästään pohtia Kristusta ja viihdyttää itseään teologian parissa kuitenkin uskomatta Häneen ja eliminoimalla Hänet elämästään. Sanotaanhan sattuvasti, että ihmiset filosofoivat elämästä, mutta eivät elä elämäänsä.

Yksilön hengellinen kehitys kohti täydellisyyttä on vaellusta kiusausten, himojen ja usein raskaidenkin epäilysten kautta. Nämä orjantappurat ovat tarpeen ihmisen maallisen elämän kannalta, sillä ne näyttävät hänelle hänet itsensä, nöyryyttävät häntä ja antavat hänelle kyvyn tajuta, että Kristus Vapahtaja on välttämätön, ja sen kautta hän saa Jumalan lapsen kuninkaallisen arvon. Ei ole mikään sattuma, että pyhät isät sanoivat, että ellei pahoja henkiä olisi, ei olisi pyhiäkään. *Taivasten valtakunta on ollut murtautumassa esiin, ja hyökkääjät tempaavat sen itselleen.* (Matt. 11:12)

Haluan osoittaa sydämelliset kiitokseni Alla Aleksejevna Dobrosotkihille, jonka aloitteesta ja huolellisen toimitustyön pohjalta luentoni äänitteistä saatiin laadituksi tämä kirja.

Älkää antako maan kahlita itseänne.

¹ Antonios Suuri: Opetuksia ihmisen luonteesta ja kehotuksia nuhteettomaan elämänvaellukseen, no. 150. Filokalia I, Pieksämäki 1981. Suomentanut sisar Kristoduli.

Kaikki on katoavaa, vain haudantakainen onni on iankaikkista, pysyvää ja luotettavaa. Ja tämä onni riippuu siitä, miten me vietämme maallisen elämämme!

Pyhä piispa Feofan Erakko

NIISTÄ, JOTKA OVAT SIIRTYNEET TOISEEN ELÄMÄÄN

Kaikki ovat varmaan panneet merkille, että Venäjällä ihmiset rientävät pääsiäisenä hautausmaalle omaistensa haudoille. Vaikka tapa käydä hautausmaalla nimenomaan pääsiäisenä muotoutuikin neuvostoaikana (ortodokseilla on näet erityinen vainajain muistopäivä toisena tiistaina pääsiäisen jälkeen), on merkillepantavaa, että myös ei-kirkolliset ihmiset pyrkivät muistamaan poisnukkuneita omaisiaan nimenomaan tuona valoisana aikana, kun kristityt juhlivat voittoa kuolemasta. He haluavat uskoa, etteivät edesmenneet ole iäksi poissa, vaan että he elävät, vaikkakin toisella tapaa; ja että sielu voi olla yhdessä poisnukkuneiden kanssa.

Tämä sisäinen järkkymätön tunne, että inhimillinen yksilö on kuolematon, on kaikkea skeptisismiä vahvempi. Ja asia on todellakin niin: kaikki meidän rakkaamme ja omaisemme elävät, mutta he elävät toista elämää, eivät enää sitä, jota me elämme nyt, vaan elämää, johon me kaikki aikanaan siirrymme. Siksi kysymys tuonpuoleisesta elämästä, joka on iankaikkista elämää ja jota me juhlimme pääsiäisenä, Kristuksen ylösnousemisen päivänä, on meille niin tärkeä. Se ei koske pelkästään meidän mieltämme vaan ehkä vieläkin enemmän meidän sydäntämme.

Kirkossa käytetään syvällistä termiä *poisnukkunut*. Kun me kuulemme sen, tunnemme syvää rauhaa, jonka he, poisnukkuneet, ovat saavuttaneet jättämällä ruumiinsa ja sen lukemattomat huolet, maailman turhuuden ja sammumattomien himojen tulen. Te poisnukkuneet olette päässeet vapaiksi. Tämä sana on aivan erilainen kuin muut, kirkon ulkopuolella käytettävät sanat. Ja tietenkin me tahdomme saada tietää, miten he elävät ja mitä siellä, tuonpuoleisessa, tapahtuu. Vain harvat eivät ole siitä kiinnostuneita.

Mitä tapahtuu ihmiselle, kun hän on kuolemaisillaan? Mitä tapahtuu sielulle, kun se on jättänyt ruumiin? Me noudatamme tiettyjä ortodoksisia perinteitä. On tapana muistella vainajia kolmantena, yhdeksäntenä ja neljäntenäkymmenentenä päivänä kuolemasta. Mutta mielikuvamme siitä, mitä tapahtuu sielulle näinä hetkinä, on hyvin

likimääräinen. Me olemme kuulleet, että jokainen ihminen kulkee tulliasemien kautta. Mitä se oikein merkitsee?

Ja vielä paljon vakavampi kysymys: kuka pelastuu? Ja mitä se merkitsee, että ihminen pelastuu? Pelastuvatko vain kristityt vai vain ortodoksiset kristityt? Ja pelastuvatko ortodokseistakin vain ne, jotka ovat eläneet hurskaasti? Entä tuskallinen kysymys niistä, jotka eivät joidenkin objektiivisten syiden takia omaksuneet kristinuskoa (heille ei esimerkiksi ollut opetettu Kristuksesta tai oli opetettu väärin tai heitä oli kasvatettu toisella tapaa) – pelastuvatko he vai joutuvatko he iankaikkisiin kärsimyksiin? Jos kaikki epäuskoiset, toisuskoiset, ei-ortodoksiset joutuvat tuhoon, silloinhan pelastuu vain jonkinlainen mitätön murto-osa ihmiskunnasta ja kaikki muut joutuvat kärsimyksiin – niinkö? Eikö Jumala ole ollut siitä tietoinen? Ja vielä yksi kysymys sielun kuolemanjälkeisestä tilasta: mitä ovat Gehenna ja iankaikkiset kärsimykset? Ovatko ne todellakin iankaikkisia, ts. loputtomia? Miten me voimme sovittaa yhteen toisaalta Jumalan rakkauden ja sen, että Hän tietää kaiken ennalta, ja toisaalta iankaikkisten kärsimysten olemassaolon?

Nämä vakavat kysymykset syntyvät kaikki ensi näkemältä hyvin yksinkertaiselta tuntuvasta poisnukkuneiden muistamisesta. Sielun elämä kuoleman jälkeen on syvällinen mysteeri. Ihminen tietää hyvin vähän kuolemanjälkeisestä olemassaolostaan. Tässä me käsittelemme vain muutamia seikkoja, jotka kiinnostavat hyvin monia ihmisiä ja joista puhutaan kirkon pyhässä perimätiedossa.

SYÖ, JUO JA NAUTI ELÄMÄSTÄ

Monet meistä muistavat evankeliumin vertauksen rikkaasta miehestä, joka sai hyvän sadon. Hän oli ilmeisesti jo ennenkin elänyt vaurasta elämää, mutta tällä kertaa hän sai tavattoman hyvän sadon ja alkoi miettiä, mitä tuollaisella rikkaudella tekisi. Hän päätti purkaa aittansa – ei enempää eikä vähempää – ja rakentaa tilalle isommat ja elää sitten niin kuin pitää. *Kelpaa sinun elää... Syö, juo ja nauti elämästä!* (Luuk. 12:19)

Se oli hyvin kaunopuheisesti esitetty! Totta puhuen, mistä ihminen on haaveillut koko historiansa ajan? Siitä, miten voisi saavuttaa sellaisen tieteellisen ja teknisen tason, että voisi olla tekemättä mitään ja vain syödä, juoda ja iloita. Ihmisistä

tuntuu, että silloin onni olisi saavutettu. Mutta miten nämä rikkaan miehen ikuiset unelmat päättyivät?

Hänelle sattui se, mitä hän ei ottanut huomioon eikä edes tahtonut ajatella (niin kuin emme mekään). Jumala lausui tuomionsa: *Sinä hullu! Tänä yönä sinun sielusi vaaditaan sinulta takaisin.* (Luuk. 12:19) Jumala ei pelkästään sanonut: sinä kuolet (mikä sekin olisi ollut pelottavaa), vaan että *sinun sielusi vaaditaan sinulta takaisin* (kirkkoslaaviksi siinä käytetään paljon vahvempaa termiä *riistetään*). Eikä kyse ollut pelkästään tuosta lyhyestä ajanjaksosta (*tänä yönä*), joka erotti rikkaan miehen ajatukset ja haaveet hetkestä, jolloin hänen sielunsa riistettiin hänen ruumiistaan. Tämä hetki voi kullekin meistä merkitä eripituista ajanjaksoa, hetkeä, tuntia, päiviä, kuukausia, vuosia. Mutta kaikki ne kuluvat kuin silmänräpäys. Tajuaahan jokainen meistä kristallinkirkkaasti, että hänen elämänsä on kulunut kuin uni, olipa hänen ikänsä tällä hetkellä mikä tahansa – 20, 50 tai 70 vuotta. Aika on ihmeellinen ja omalaatuinen asia: tuntuu, että aikaa on, mutta samalla aikaa ei olekaan. Muinaiset kreikkalaiset filosofit jo sanoivat, ettei mennyttä ole olemassa, sillä se on jo mennyt, ei nykyhetkeä, sillä se on tavoittamaton eikä tulevaisuuttakaan, sillä se ei ole vielä koittanut. Entä mikä meitä kohtaa maallisen elämän silmänräpäyksen takana?

Voi! Evankeliumin rikkaalle miehelle lausuttiin tuomio: sinun sielusi riistetään sinulta. Ja se lausutaan kaikille niille, jotka pitävät elämänsä tarkoituksena vain syömistä, juomista ja elämästä nauttimista.

Mutta mitä on kuolema? Jokainen ihminen kohtaa väistämättä tämän kysymyksen, etenkin silloin, kun ikä alkaa muistuttaa siitä. Mutta kysymys ei ole niinkään iästä vaan viisaudesta, joka puolestaan ei riipu elettyjen vuosien määrästä. Kirjoittihan Mihail Lermontov vajaan kolmenkymmenen vuoden iässä: ”En odota elämältä enää mitään enkä murehdi mennyttä.”

Tragedioita koetaan usein, kun on mahdotonta löytää vastausta kysymykseen elämän tarkoituksesta väistämättömän kuoleman kasvojen edessä. Nykyään tapahtuu usein, että ihmiset päättävät elämänsä itsemurhan kautta nimenomaan siksi, että elämä tuntuu heistä mielettömältä. Itsemurhia tehdään kaikissa ikäryhmissä nuorimmista lähtien; jopa 10–12-vuotiaat lapset tekevät itsemurhia, väliin vieläkin nuoremmat. Tämä järkyttävä ilmiö näkyy nykyään sekä Venäjällä että ulkomailla. Yhdysvalloissa melkein 1,5 % kaikista kuolemista johtuu itsemurhista.

MUINAISTEN KANSOJEN KÄSITYKSIÄ KUOLEMASTA

Mitä kuolema siis on? Kaikki kansat ovat pohtineet tätä kysymystä ja kaikki uskonnot opettavat siitä, vaikkakin eri tavoin.

Jos tutkimme esikristillistä historiaa, näemme, että kuolemanjälkeistä elämää kuvataan monella tapaa. On kuitenkin huomautettava, että kaikista kuvauksista näkyy, että elämä jatkuu jossakin muodossa myös kuoleman jälkeen. Mitä meidän kaukaiset esi-isämme ajattelivat kuolemasta? Tämä on erittäin monitahoinen kysymys, ja ehdimme tarkastella sitä vain pinnallisesti.

Muinaisen Egyptin uskonnon käsitykset ovat erityisen mielenkiintoisia. Egyptiläinen *Kuolleiden kirja*, jonka nimi on kirjaimellisesti käännettynä *Kirja valoon astumisesta*, on kirjoitettu noin 2000 vuotta eKr. Siinä pohditaan laajalti sitä, miten sielu kutsuu jumalia ja henkiä apuun, jottei se kohtaisi raskaita iskuja, kritiikkiä ja kärsimyksiä ja joutuisi vielä kuolemaakin pahempaan tilaan. Tällaisen tuomion Horus-jumala näet lausuu niille, jotka ovat rikkoneet jumalien tahtoa vastaan:

Teidän ruumiitanne rangaistaan julmin miekoin, teidän sielunne tuhotaan, varjonne tallataan jalkoihin ja kaulanne katkaistaan, ettekä te enää nouse! Kuljette pää alaspäin! Ette nouse, sillä joudutte kuoppiinne! Ette pääse pakoon! Tulikäärme nousee teitä vastaan, se joka polttaa miljoonia... He (jumalattaret veitset kädessä) puukottavat teitä ja tekevät teistä selvää! Ne, jotka asuvat maan päällä, eivät enää koskaan näe teitä!

Mutta saman kirjan mukaan sielu voi myös pelastua ja muuttua ikään kuin jumaluudeksi.² Lisäksi siinä huolehditaan aivan erityisesti ruumiin säilymisestä (muumiot). Pyramideissa olevat erilliset runolliset tekstit ovat antaneet muutamille tutkijoille aiheen olettaa, että muinaiset egyptiläiset olivat jopa uskoneet tulevaan ylösnousemukseen.³

Jotakin samanlaista on myös tiibetiläisessä *Kuolleiden kirjassa*, joka on kuitenkin peräisin paljon myöhemmältä ajalta; se on kirjoitettu joskus 700-luvulla jKr. Sen teemat ovat toisenlaisia, buddhalaiselle tietoisuudelle ominaisia. Kuolemaa tarkastellaan siinä evoluution askelmana tai päinvastoin sielun rappeutumisena, joka ilmenee

² Egyptiläinen kuolleiden kirja: <http://rumagic.com>.

³ Ks. esimerkiksi A. B. Zubov: *Pobeda nad poslednim vragom*. Bogoslovskij vestnik, no. 1. Sergijev Posad 1993.

reinkarnaation, jälleensyntymisen eri muotoina. Ja vaikka tiibetiläisen käsityksen mukaan jotkut voivat saavuttaa nk. mokšan eli vapautumisen tilan, kun reinkarnaatioprosessi pysähtyy, vain hyvin harvat kykenevät pääsemään tähän tavoitteeseen.

Jälleensyntymisoppi on osa melkein kaikkia hindulaisia uskonnollisia ja filosofisia järjestelmiä.

Buddhalaiset opetukset sisältävät paljon eksoottisia aineksia. Yhden käsityksen mukaan Buddha oli syntynyt uudelleen 215 kertaa ja aina eri hahmoissa (naista lukuun ottamatta) ennen kuin lopulta valaistui. On kyllä totta, että buddhalaisuuden alkuperäinen idea on toinen: se ohjaa ihmistä kehittymään kohti nk. nirvanaa. Nirvanasta eri koulukunnat opettavat eri tavoin, mutta se ei ole niin tärkeää kuin se, että jotakin todella tapahtuu tuonpuoleisessa.

Meidän kannattaisi ehkä tässä puhua hiukan jälleensyntymisopista. Sekin tarjoaa tietynlaisen pelastuksen kuolemasta, mutta inhimillisen psykologian kannalta se on erittäin petollinen oppi, sillä sen perusteella me voimme lykätä huomiseen kaiken sen, mitä emme halua tehdä tänään tai mikä tuntuu hankalalta. Kilvoitteluhan on taistelua itseään vastaan, ja sen avulla me kehitymme hengellisesti ja moraalisesti. Sanoihan saksalainen runoilija Friedrich von Logau (1605-1644):

Kaikkein vaikein taistelu on taistelu itseä vastaan.

Ja itsensä voittaminen on kaikkein suurin voitto.

Jälleensyntymisen idea puolestaan suuntaa ihmisen alitajuisesti taistelemaan itseään vastaan joskus epämääräisessä tulevaisuudessa, etenkin jos hänen elämänsä on helppoa. Lisäksi ketju on käytännöllisesti katsoen katkeamaton: loputon määrä kuolemia ja syntyymiä. Ainakin sellaisia Buddhan kaltaisia, jotka kokevat jälleensyntymisen vain 215 kertaa, on vain muutama. Suurin osa joutuu kokemaan lukemattoman määrän syntyymiä ja kuolemia.

Jälleensyntymisen ajatus on siirtynyt melkein muutoksitta myös teosofiaan. Sillä ei kuitenkaan ole mitään vakavia perusteita. Ensinnäkin jos jälleensyntyminen olisi meidän olemassaolomme peruslaki, jokaisella meistä olisi joitakin muistikuvia edeltäneistä elämistä. Koska näin ei ole, käy mielettömäksi kyseisen teorian perusargumentti, jonka mukaan yksilön on välttämättä käytävä läpi monia jälleensyntymisen jaksoja voidakseen puhdistautua kaikista synneistä. 1700-luvun englantilainen filosofi John Locke mainitsi

perustellusti, että ellemme me muista edellisiä reinkarnaatioitamme, me emme ole samoja yksilöitä. Siksi ei ole myöskään jälleensyntymää, vaan joka kerta syntyy yksinkertaisesti aivan uusi ego.

Toiseksi ei ole olemassa mitään tosiasioita, jotka vahvistaisivat jälleensyntymän todeksi. Olemme kuulleet muutamista harvoista tapauksista, joissa ihmiset ikään kuin muistavat edellisen inkarnaationsa, mutta ne ovat luonteeltaan täysin toisenlaisia. Ne pohjautuvat joko ulkopuoliseen, mm. telepaattiseen suggestioon tai tahattomaan itsesuggestioon, jotka ovat ominaisia ns. meediatyyppisille ihmisille, etenkin lapsille ja naisille. Ne voivat myös perustua tiettyihin psyykkisiin sairauksiin, jolloin potilas voi ”muistaa” olevansa kuka hyvänsä, tai välittömään demoniseen vaikutukseen, ts. riivaukseen, tai nk. geneettiseen muistiin, joka voi tietyissä oloissa tuottaa ihmisen tietoisuuteen esi-isien vaikutelmia ja kokemuksia. Ihminen kokee ne sitten ominaan.

Muinaiskreikkalaisessa mytologiassa ja uskonnossa on niissäkin mielenkiintoisia käsityksiä. Muinaisten kreikkalaisten (kuten monien muidenkin kansojen, joilla ei ollut välitöntä jumalallista ilmestystä) mielestä ihmisen kuolemanjälkeinen tila oli jotenkin aavemainen tai jotakin paljon pahempaa kuin maanpäällinen elämä, olipa se millaista tahansa. Odysseiassa⁴ Homeros kertoo kaunopuheisesti ihmisen tilasta Haadeksessa. ”Jumalankaltainen” Akilles valitti Odysseukselle näin:

Suott' älä lohduttaa mua, kuulu Odysseus, koita! Ennenp' orjana raataisin maatilkkua vieraan, vaikk' ois köyhäkin mies, osapuutto ja oltavat niukat, kuin minä kaikkien vainajien ylivalentias oisin.

Herakleen, tuon muinaiskreikkalaisen mytologian sankarin, kuolemanjälkeinen tila on vieläkin mielenkiintoisempi. Hän itse on Olympoksella juhlimassa jumalien kanssa, mutta samaan aikaan hänen vapiseva varjonsa pitää jouta jännitettynä manalassa. Hän on siis samaan aikaan kahdessa ääripäässä! Tämä Homerosen hyvin epätavallinen ajatus oli yksi isä Pavel Florenskin omaperäisen eskatologisen käsityksen alkulähteistä.

Mistä nämä ihmeteltävät fantasiat kertovat? Toisaalta siitä, että muinaisilla kreikkalaisilla oli syvälinen taju tuonpuoleisen todellisuudesta ja ihmissielun katoamattomuudesta. He uskoivat, että kuolemanjälkeinen tila oli olemassa. Toisaalta heillä ei ollut mitään käsitystä siitä, millainen tämä tila oli, ja siksi väistämättä edessä oleva tuntematon kauhistutti heitä. He rakentelivat siitä kaikenlaisia arvailuja ja värikkäitä myyttejä yrittäessään saada selvää tästä mysteeristä. On myönnettävä, että jotkin näistä

⁴ Homeros: *Odysseia. 11. laulu.* 4. painos, s. 177-178. Porvoo-Helsinki 1962. Suomentanut Otto Manninen.

myyteistä kuvaavat kuoleman jälkeen odottavaa palkintoa tai rangaistusta hyvin syvällisesti. Riittää, kun muistamme muinaiset uskomukset Onnellisten saarista ja Elysionin kentistä, jotka odottivat oikeamielisiä, samoin kuin myöhemmät myytit, jotka kuvasivat tuomittujen toivotonta kohtaloa, kuten esimerkiksi Tantaloksen tuskat, Sisyfoksen kiven, danaidien tynnyrit ym.

Samanlaisia kuvia näkyy myös muissa esikristillisissä uskonnoissa. Intuitiivinen tunto kuolemattomuudesta ja välittömät faktat, jotka tukevat tätä käsitystä (kuolleiden ilmestymiset, heidän tarkat ennustuksensa, varoituksensa ym.), ovat hämärtyneet ja lienneet tietämättömyyteen tuonpuoleisesta maailmasta. Ihmiskunnan esikristillinen historia on täynnä tällaisia esimerkkejä.

Kun me tutkimme Vanhaa testamenttia, huomaamme, että siinäkin on paljon samaa. Ennen profeettojen kirjoja Vanhassa testamentissa näkyy väitteitä, että ihmisielu nukahtaa kuoleman jälkeen tai jopa kuolee. Niiden mukaan koko ihminen, ei pelkkä ruumis, muuttuu maaksi kuoleman jälkeen! Vasta profeetat, etenkin suuret profeetat, alkoivat puhua selkeästi siitä, että vaikka ruumis kuolee, sielu ei katoa eikä kuole eikä edes nukahda, vaan kokee kärsimyksiä tai iloa sen mukaan, miten siveellistä elämää ihminen on elänyt. Profeetat puhuvat jopa yleisestä ylösnousemuksesta.⁵ Ja tämä on enintä, mitä esikristilliselle ihmiskunnalle on osoitettu.⁶

MITÄ YHTEISTÄ MUINAISILLA KÄSITYKSILLÄ ON?

Kaikki kansat ja kaikki uskonnot puhuvat jonkinlaisesta elämästä kuoleman jälkeen, vaikkapa vain aavemaisesta. Hyvin harvoin tavataan käsitys, että ihmisen persoona tuhoutuisi ruumiin kuoleman myötä. On psykologisesti ylivoimaisen vaikeaa uskoa, että kuoleman jälkeen ihminen katoaa olemattomuuteen, ja tämä on yhdistänyt kaikkia kansoja ja ihmisiä kaikkina aikoina. Ihminen ei ole eläin! Elämää on kuolemankin jälkeen! Eikä tämä ole pelkkää olettamusta, naiivia uskoa tai hämärää intuitiota. Käsitys perustuu ennen kaikkea valtavaan määrään ihmisten kokemuksiä, jotka todistavat

⁵ Ks. Aleksei Osipov: *Vethozavetnaja religija. Put' razuma v poiskah istiny*. Moskova 2004.

⁶ Teoksessaan *Utšenie Vethogo Zaveta o bessmertii duši i zagrobnoj žizni* eli *Vanhan testamentin oppi sielun kuolemattomuudesta ja haudantakaisesta elämästä* professori P. A. Jungerov (1856-1921) tutki käsityksiä haudantakaisesta elämästä, jotka olivat peräisin Vanhan testamentin lakikirjoista ja historiallisista, profeetallisista sekä epäkanonisista kirjoista. Hän myös vertaili ja analysoi Vanhan testamentin käsityksiä haudantakaisesta elämästä ja muinaisten egyptiläisten ja persialaisten näkemyksiä siitä.

vakuuttavasti, että yksilön elämä jatkuu myös maallisen olemassaolon tuolla puolen. Siitä löytyy usein järjestyttävistä ilmoituksista kaikkialta, missä on jäljellä kirjallisia lähteitä. Kaikissa niissä on punaisena lankana yksi ja sama ajatus: yksilö jatkaa elämistään myös kuoleman jälkeen. Persoona on tuhoutumaton!

Tässä suhteessa hyvin merkittävä on K. Uexküllin kertomus, joka on julkaistu useaan otteeseen nimellä *Uskomaton mutta tosi tapahtuma*⁷. Tämä kertomus tekee suuren vaikutuksen vilpittömydessään eikä jätä mitään epäilyksiä siitä, etteikö tapahtuma olisi tosi. Kaikkein mielenkiintoisinta siinä on, että tietoisuus ei lainkaan katkea, kun siirrytään tämänpuoleisesta tuonpuoleiseen. Uexküll selostaa, kuinka hän koki kliinisen kuoleman. Ensin hän tunsi jonkinlaisen raskaan painon tai paineen, mutta sitten hän yhtäkkiä tunsi olonsa täydellisen keveäksi ja vapaaksi. Sitten hän näki oman ruumiinsa ja tajusi, että se oli kuollut. Hän ei kuitenkaan silmänräpäyksikään menettänyt tajuntaansa tai tietoisuuttaan:

Meidän käsityksemme mukaan kuolema on erottamattomasti sidoksissa jonkinlaiseen tuhoutumiseen ja elämän päättymiseen. Miten olisin voinut ajatella, että olin kuollut, kun en hetkeksikään kadottanut tietoisuuttani; kun tunsin olevani elävä ja kuulin, näin ja tajusin kaiken, kykenin liikkumaan, ajattelemaan ja puhumaan?

Hän kertoo edelleen, miten hän hämmästyi, kun hän tajusi olevansa keskellä huonetta ja näki lääkärit ja hoitajat ja vilkaisi heidän olkansa ylitse sinne, mihin he kaikki katsoivat:

Siinä vuoteella makasin minä... Minä kutsuin lääkäriä, mutta ilmapiiri, jossa olin, osoittautui olevan minulle sopimaton: se ei välittänyt ääntäni eteenpäin ja tajusin olevani täysin erillään muista läsnäolijoista. Tunsin olevani omituisen yksin ja jouduin paniikinomaisen pelon valtaan... Yritin kaikin tavoin ilmoittaa itsestäni muille, mutta kaikki yritykset saivat minut täydellisen epätoivon valtaan. ”Eivätkö he todellakaan näe minua”, ajattelin epätoivoissani ja menin aina uudestaan vuoteeni ääressä seisovien ihmisten luo, mutta kukaan heistä ei vilkaissut taakseen eikä kiinnittänyt minuun mitään huomiota. Katsoin itseäni enkä käsittänyt, miten he eivät nähneet minua. Sitten yritin tunnustella itseäni, mutta käteni hapuilivat pelkkää tyhjää ilmaa.

Tällaisia todistuksia on hyvin paljon. Joskus ihmisen kuolemanjälkeiset kokemukset liittyivät hänelle vaikeisiin hetkiin, jolloin hänen silmiensä eteen avautui häpeällinen näky siitä, miten hänen perintöään jaettiin. Kukaan ei enää puhunut

⁷ K. Uexküll: *Neverojatnoje dlja mnogih, no istinnoje proisšestvie*. Troitskij tsvetok, no. 58, 1910.

edesmenneestä – hän ei ollut enää kenellekään tarpeen, ikään kuin hän olisi jokin esine, joka piti viskata pois tarpeettomana. Kaikkien huomio oli kiinnittynyt vain rahaan ja tavaraan. Voitte vain kuvitella, miten kauhuissaan häntä muka rakastavat sukulaiset olivat, kun he havaitsivat hänen palanneen elämään! Ja millaista hänen oli nyt olla heidän kanssaan tekemisissä!

Naapurini Sergei Aleksejevitsš Žuravljov (1913-1997), joka oli ammatiltaan opettaja ja asui Sergijev Posadissa, kertoi minulle hyvin mielenkiintoisen tapahtuman elämästään. Tunsin hänet hyvin ja tiesin, että hän oli kunnon ihminen, psyykkisesti täysin normaali, ja sen tähden en lainkaan epäile hänen kertomuksensa todenperäisyyttä. Kun hän oli 20 vuoden ikäinen, hän sairastui pilkkukuumeeseen. Kuume nousi yli neljäkymmenen asteen, ja hänet vietiin sairaalaan. Yhtenä hetkenä hän sitten koki suuren helpotuksen tunteen ja näki itsensä keskellä potilashuonetta, jossa makasi. Oli toukokuun ensimmäinen päivä, ja hänen mieleensä tulivat hänen ystävänsä. Siinä samassa hän oli heidän keskellään. Ystävät juhlivat vappua ulkona vodkaa juoden ja juttelivat ja nauroivat, mutta kaikki hänen yrityksensä puhua heille osoittautuivat täysin turhiksi: kukaan ei kiinnittänyt häneen mitään huomiota eikä kuunnellut häntä. Sitten hänen mieleensä tuli tuttu tyttö, ja hän huomasi olevansa tytön luona. Hän näki tytön istuvan tutun pojan vierellä ja kuuli heidän puheensakin, mutta he eivät huomanneet häntä. Sitten hän yhtäkkiä muisti olevansa sairas ja näki itsensä sairaalan huoneessa. Hänen vuoteensa vierellä seisoivat kaksi sairaanhoitajaa parien kanssa samoin kuin lääkäri, joka sanoi: ”Hän on kuollut ja hänet pitää viedä ruumishuoneelle.” Samassa häntä alkoi kovasti paleltaa ja hän kuuli naisten kirkaisevan: ”Hän on elossa!” Kun Sergei palasi elämään, hänen kuumeensa katosi kokonaan. Seuraavana päivänä hänet lähetettiin sairaalasta kotiin. Mutta kaikkein mielenkiintoisin seikka oli vielä edessä: Sergei meni työhön ja kertoi ystävilleen, miten he olivat viettäneet vappua ja mistä he olivat puhuneet. He hämmästyivät kovasti ja yrittivät saada selville, kuka hänelle oli kertonut (he olivat ilmeisesti puhuneet jostakin, jota ei ollut tarkoitettu suurelle yleisölle). Ja kun Sergei kertoi tytölle, mistä hän oli puhunut pojan kanssa ja miten käyttäytynyt, tyttö oli yhtä lailla hämmästynyt. Tässä herää tietenkin kysymys: ellei sielua ole olemassa, miten ruumis, joka vielä makasi potilashuoneessa, olisi voinut saada niin tarkkoja tietoja siitä, mitä kaukana sairaalasta oli tapahtunut?

Tässä vielä yksi seikka, joka tapahtui igumeni Nikonin (Vorobjov) veljelle Vladimir Nikolajevitšille. Kun Vladimir oli seitsemän vanha, häntä lyötiin polttopalloa

pelattaessa vahingossa mailalla päähän niin kovaa, että hän kaatui ikään kuin kuolleen maahan. Hän kertoi, että oli nähnyt itsensä korkealta tuon paikan yläpuolelta, samoin kauhistuneet pojat ympärillään ja kuinka yksi heistä juoksi kertomaan hänen äidilleen, joka ryntäsi kirkuen ja itkien hänen luokseen ja alkoi ravistella häntä. Mutta tuonpuoleisessa oli niin kaunis aurinko ja niin hyvä olla, että kun hän palasi tämänpuoleiseen, hän purskahti rajuun itkuun. Ei kuitenkaan kivusta, niin kuin muut luulivat, vaan siksi, että tämänpuoleisessa oli niin alakuloista ja ikävän puolipimeää aivan kuin jossakin maan alla, vaikka olikin hyvin aurinkoinen päivä. Kaikki Vladimir Nikolajevitšin veljet kertoivat tästä – igumeni Nikon, Aleksander, Mihail ja Vasili.

Tällaisia tapahtumia on lukematon määrä. Ne todistavat täysin vastaansanomattomasti, että ihmisellä on sielu ja että se jatkaa elämää ruumiin kuollessa. Tässä suhteessa on tärkeää mainita, että nimenomaan sielu on ajatusten, tunteiden ja kokemusten lähde eikä suinkaan ruumis. Mieli, sydän (tunteiden elimenä) ja tahto sijaitsevat kaikki sielussa, eivät ruumiissa, aivan kuten uskonto on aina sanonutkin.

Henri Bergsonin, 1800-luvun lopun kuuluisan ranskalaisen filosofin mukaan ihmisen aivot ovat pelkkä puhelinkeskus, joka ainoastaan välittää tietoa mutta ei ole tiedon lähde. Tieto tulee aivoihin jostakin muualta, ja aivot voivat suhtautua tietoon eri tavoin. Aivot voivat toimia ongelmitta tai niiden toimintaan voi tulla häiriöitä ja ne voivat jumiutua kokonaan. Aivot ovat kuitenkin pelkästään välittävä mekanismi, eivät ihmisen tietoisuuden generaattori. Tämän Bergsonin teorian vahvistaa nykyään lukematon määrä tieteellisesti todistettuja faktoja.

Viime aikoina on julkaistu paljon tiedemiesten kirjoittamia kirjoja yksilön elämästä ruumiin kuoltua. Esimerkiksi amerikkalaisen Raymond A. Moodyn teos *Life After Life*⁸ (1975) oli sensaatio. Sitä myytiin kaksi miljoonaa kappaletta parin ensimmäisen vuoden aikana, mikä on harvinainen saavutus mille tahansa kirjalle. Monet pitivät tätä teosta varsinaisena ilmestyksenä, vaikka samankaltaisia kokemuksia ja faktoja on aina ollut runsaastikin, niistä ei vain ole tiedetty tai niitä on vähätelty hallusinaatioina tai psyykkisen epänormaaliuden osoituksina. Moody puolestaan kirjoitti pelkästään tosiseikoista eikä hän ollut mitenkään kiinnostunut propagoimaan uskonnon puolesta.

Tässä yhteydessä voin mainita muutamia samantyyppisiä teoksia, kuten esimerkiksi

---

⁸ Raymond A. Moody: *Kokemuksia kuolemasta*. Gummerus 1978 ja 1979. Suomentanut Ilkka Malinen.

- Leonid Leonidovitš Vasiljev: *Vnušenie na rasstojanii* (1962) ja *Tainstvennyje javlenija tšelovetšeskoj psihiki* (1964), joissa hän tutki suggestiota ja psykologisia ilmiöitä
- William James: *The Varieties of Religious Experience*⁹ 1902
- rovasti Grigori Djatšenko: *Iz oblasti tainstvennogo eli Mystiikan alueelta* vuodelta 1896 ja *Duhovnyi mir eli Hengellinen maailma* 1900
- Pjotr Petrovitš Kalinovski: *Perehod eli Siirtyminen*. Moskova 1991
- diakoni Andrei Kurajev: *Kuda idjot duša eli Minne sielu menee* 2001
- Mitrofan Lodyženski: *Svet nezrimyj ja Tjomnaja sila eli Näkymätön valo ja Pimeä voima* 1915
- arkkipiispa Luka (Voino-Jasenetski): *Duh, duša i telo eli Henki, sielu ja ruumis*, Bryssel 1978
- Maurice Rawlings: *Beyond Death's Door*¹⁰
- pappismunkki Serafim (Rose): *The Soul After Death* 1988.

Jotta ortodoksi ymmärtäisi oikein kaiken sen, mikä liittyy tuonpuoleisiin ilmiöihin, hänen täytyy kuitenkin ennen kaikkea lukea pyhän Ignati Brjantšaninovin (k. 1867) teoksia ja aivan erityisesti hänen teoksensa *Slovo o tšuvstvennom i duhovnom videnii duhov* eli *Opetuspuhe henkien näkemisestä*, *Slovo o smerti*¹¹ eli *Opetuspuhe kuolemasta*, sekä *Pribavlenije k slovu o smerti* eli *Lisäys puheeseen kuolemasta*, joka on julkaistu hänen koottujen teostensa III osassa. Meidän uskonnollisessa mielessä kaoottisena aikanamme ne antavat lujan patristisen pohjan ymmärtää ja arvioida hengellisen maailman ilmiöitä oikealla tavalla.

”OLEN HELVETISSÄ!”

Raymond Moodyn raportteihin verrattuna Maurice Rawlingsin *Kuoleman tuolla puolen* tarjoaa jotakin periaatteessa aivan uutta ja tärkeää. Rawlings on kuuluisa kardiologi ja Tennesseen yliopiston professori. Hän on useaan kertaan elvyttänyt ihmisiä, jotka ovat kokeneet kliinisen kuoleman. Hänen teoksessaan on valtava määrä faktoja. On myös

⁹ William James: *Uskonnollinen kokemus*. Karisto 1981. Suomentanut Elvi Saari.

¹⁰ Maurice Rawlings: *Kuoleman tuolla puolen*. PerusSanoma 1991. Suomentanut Mervi Pöntinen.

¹¹ Ignati Brjantšaninov: *Kuolemasta elämään*. Valamon luostari 1995. Suomentanut Irmeli Talasjoki.

mielenkiintoista, että Rawlings itse suhtautui uskontoon aiemmin täysin välinpitämättömästi. Mutta vuonna 1977, josta hänen kirjansa alkaa, tapahtui jotakin, jonka jälkeen hän alkoi tarkastella ihmiseen, sieluun, kuolemaan, iankaikkiseen elämään ja Jumalaan liittyviä kysymyksiä aivan toisella tapaa. Mitä tämä lääkäri kuvaa, on todella ajattelemisen arvoista.

Rawlings kertoo, kuinka hän alkoi elvyttää kliinisesti kuollutta potilasta painelemalla hänen rintalastaansa, mikä oli noissa tapauksissa aivan normaali käytäntö. Mutta mitä silloin tapahtuikaan, aivan ensimmäistä kertaa, kuten hän sanoi? Kun potilas palasi muutamaksi silmänräpäykseksi tajuihinsa, hän kirkui: ”Olen helvetissä! Älkää lopettako!” Rawlings kysyi, mikä häntä kauhistutti. ”Ettekö tajua? Minä olen helvetissä! Joka kerta, kun lopetatte, joudun sinne takaisin! Älkää päästäkö minua takaisin helvettiin!” Se toistui useaan kertaan.

Rawlings kirjoittaa, että hän itse on kookas ja joskus ulkoinen sydänhieronta katkoo kylkiluita. Siksi useimmat, jotka palasivat tajuihinsa, pyysivät tavallisesti häntä lopettamaan, sillä heihin koski. Mutta tällä kertaa hän kuuli aivan toisenlaisen pyynnön: ”Älkää vain lopettako!” Ja hän kuvaa edelleen: ”Huomasin järkyttyneen ilmeen potilaan kasvoilla. Hänen kauhunilmeensä oli pahempi kuin kuolevalla. Tällä potilaalla oli kasvoillaan paljaan kauhun irvistys. Pupillit laajenivat, potilas hikoili ja vapisi, ja näytti siltä kuin hänen hiuksensa olisivat olleet nousemaisillaan pystyyn.”¹² Rawlings kertoo myös, että kun tämä potilas viimein palasi lopullisesti tajuihinsa, hän kertoi, millaisia hirveitä kärsimyksiä hän oli kokenut kuolleena. Potilas oli valmis kestämään mitä tahansa, kunhan hänen ei vain tarvinnut palata sinne. Siellä oli helveti! Kun kardiologi sitten alkoi tutkia samanlaisia tapauksia vakavissaan ja kysellä kollegoiltaan, hän sai tietää, että tällaisia tapauksia sattui useinkin. Sen jälkeen hän alkoi merkitä elvytettyjen potilaiden kertomuksia muistiin. Kaikki eivät kertoneet, mutta niitä, jotka olivat avoimia kokemustensa suhteen, oli enemmän kuin riittävästi, jotta hän saattoi vakuuttua siitä, että yksilön elämä jatkuu, kun ruumis on kuollut.

Mutta millaista tämä elämä on?

Tässä teoksessaan Rawlings, toisin kuin Moody, kertoo sekä niistä, jotka olivat tuonpuoleisessa kokeneet iloa, valoa ja syvää tyydytystä niin, etteivät edes tahtoneet lähteä takaisin, että niistä, jotka olivat nähneet tuonpuoleisessa tulisia järviä ja pelottavia hirviöitä ja kokeneet kauheita kärsimyksiä. Kuten Rawlings sanoi, kohtaamisia helvetin

¹² Maurice Rawlings: *Kuoleman tuolla puolen*, s. 16-17.

kanssa tapahtuu yhä useammin. Seuraavaksi hän esitti elvytettyjen kertomuksia, jotka vahvistivat, että ajatus kuolemasta pelottaa tavallisia ihmisiä, eikä kuolema merkitse tiedottomuutta tai sitä, että elämä päättyy: kuolema on siirtymistä yhdestä elämänmuodosta toiseen, joskus iloiseen ja mukavaan, joskus taas synkkään ja kauhistuttavaan.

Erityisen mielenkiintoisia ovat kohdat, joissa hän kertoo itsemurhaa yrittäneistä, mutta elvytetyistä. He olivat kaikki – poikkeuksetta aivan kaikki – kokeneet tuonpuoleisessa raskaita kärsimyksiä. Ne olivat sekä psyykkisiä, sielullisia kärsimyksiä että etenkin visuaalisia kauhuja. He tunsivat mitä suurinta piinaa. Onnettomat näkivät hirviöitä, joiden pelkkä näkeminen sai heidän sielunsa kouristelemaan. Niitä ei päässyt minnekään pakoon eikä silmiä tai korvia voinut sulkea. Tästä kauheasta tilasta ei ollut poispääsyä. Kun erästä myrkkyä ottanutta nuorta naista elvytettiin, hän huusi vain: ”Äiti, auta! Aja ne pois luotani, nuo helvetin demonit! Se oli niin kamalaa!”

Rawlings esittää myös toisen hyvin vakavan seikan: suurin osa hänen potilaistaan, jotka olivat kertoneet kokemistaan hengellisistä kärsimyksistä kliinisen kuoleman aikana, muuttivat elämäntapansa täysin. Ja monet niistäkin, jotka eivät sellaisista kertoneet, olivat kuitenkin kokeneet kauheita, sillä se näkyi heidän myöhemmistä elämänvaiheistaan.

JUMALAN LUOMA LIHALLINEN IHMINEN

Lääketieteen alalla on viime aikoina koottu paljon tietoa (ei mitään fantasioita, jotka muistuttaisivat kansanperinteen tarinoita, vaan täysin luotettavia faktoja), jonka perusteella voimme täysin vastuuntuntoisesti vahvistaa, että sielun olemassaolo on kiistämätön tieteellinen totuus. Ihmisen tietoisuuteen on monen sukupolven ajan pakolla taottu karkeita materialistisia käsityksiä siitä, että hän on vain ruumis, pelkkä eläin, jolla on tietokone päässä. Todellisuudessa ihminen on tuhoutumaton, itsensä tiedostava yksilö ja persoona, jonka välineenä toimii ennen kaikkea kuolematon substanssi, sielu. Sielulla puolestaan on kaksi olemisen muotoa. Ensimmäinen niistä on meille tuttu olemassaolo ruumiissa: sielu ja ruumis (ei siis henki) muodostavat yhdessä fyysisen ihmisen. Sielun toinen, salaperäinen olemassaolon muoto käy ilmi ruumiin kuoltua. Kristinusko on raottanut tämän mysteerin verhoa.

Jotta voisimme syvällisemmin tajuta tämän mysteerin, meidän on aluksi puhuttava ruumiista, sielun kodista. Pyhät isät osoittavat opetuksissaan, että ennen syntiinlankeemusta ihmisellä oli hengellinen mutta aineellinen ruumis tai, jos niin tahdotte, aineellinen mutta hengellinen ruumis. Miten tämä pitäisi ymmärtää? Eivät kai hengellinen ja aineellinen sulje toisiaan pois? Kristillisen opetuksen mukaan ne eivät todellakaan sulje toisiaan pois. Päinvastoin: aineellinen ruumis saavuttaa olemassaolonsa normaalin tilan vasta, kun se muuttuu hengelliseksi. Tämän paradoksaalisen ilmiön voimme havaita ylönousseessa Kristuksessa.

Muistattehan, miten Kristus kulki suljettujen ovien läpi, ilmestyi odottamatta opetuslastensa eteen, mursi heille leipää ja – katosi yhtäkkiä. Samalla Hän sanoi opetuslapsilleen: *Katsokaa minun käsiäni ja jalkojani: minä tässä olen, ei kukaan muu. Koskettakaa minua, nähkää itse. Ei aaveella ole lihaa eikä luita, niin kuin te näette minusssa olevan.* (Luuk. 24:39) Niin sanoi Hän, joka oli odottamatta ilmestynyt opetuslapsilleen, vaikka nämä olivat kokoontuneet lukittujen ovien taakse juutalaisten pelossa (Joh. 20:19)! Eihän kukaan ollut avannut Hänelle ovia.

Entä mitä koki Tuomas, joka ei uskonut ylönousemukseen, kun hän näki lukittuun huoneeseen odottamatta ilmestyneen Kristuksen ja Kristus vieläpä käski häntä: *Ojenna sormesi: tässä ovat käteni. Ojenna kätesi ja pistä se kylkeeni. Älä ole epäuskoinen, vaan usko!* Tuomaan vastaus oli yllättävä: *Minun Herrani ja Jumalani!* (Joh. 20:27-28), ts. Sinä itse olet siinä! Roomassa näytetään vielä nytkin apostoli Tuomaan etusormeaa, jolla hän kosketti Kristuksen kylkeä. On kyllä totta, etten ihan usko siihen – pyydän anteeksi! Mutta kyse ei olekaan siitä, koskettiko Tuomas Kristuksen kylkeä ja koskettiko hän sitä nimenomaan tällä sormella. Tärkeää on, että Tuomas kosketti todellisuutta, joka ylittää meidän tavanomaiset inhimilliset kokemuksemme, ja vakuuttui siitä, vaikka hänen ns. terve järkensä protestoi sitä vastaan. Ja miksei olisi protestoinut: onko muka mahdollista, että todellinen liha, veri ja luut olisivat voineet liikkua vapaasti aivan yhtä aineellisten seinien lävitse?

Me voisimme rakennella kaikenlaisia hypoteeseja tämän ilmiön selitykseksi, mutta loppujen lopuksi ne olisivat kaikki pelkkää spekulatiota ja arvailua, sillä *nyt me katselemme vielä kuin kuvastimesta, kuin arvoitusta* (1. Kor. 13:11). Mutta jos tahdotte, voin esittää yhden arvauksen. Nykytiede osaa jo selittää tilan ja ajan käsitteen tarkemmin kuin ennen, ja voisimme olettaa, että ruumis, joka jää aineelliseksi, mutta muuttuu hengelliseksi, on itse asiassa meidän kolmiulotteisen tilamme ulkopuolella toisissa

ulottuvuuksissa, jotka ovat meidän ulottuvuutemme sisällä. Näissä ulottuvuuksissa ruumis ei enää tarvitse minkäänlaisia aineellisia välittäjiä elääkseen. Ja hengellinen ruumis voi siirtyä näistä ulottuvuuksista mihin tahansa meidän maallisen tila-aika-ulottuvuutemme kohtaan ja saada samalla kaikki ruumiin tavanomaiset ominaisuudet. Tahdon kyllä huomauttaa, että tämä on pelkkää arvailua kuvastimen himmeän lasin takaa. Mutta tiedän tarkkaan, että me kaikki joudumme tuonpuoleiseen pikemmin kuin uskommekaan ja silloin me käsitämme kaiken ja *näemme kasvoista kasvoihin* (1. Kor. 13:12). Siksi meidän ei kannata kiirehtiä – odotellaan vielä rauhassa.

Apostoli Paavali kirjoittaa suorasanaisesti siitä, että ruumis voi todellakin olla hengellinen: *Samoin tapahtuu kuolleiden ylösnousemuksessa. Se, mikä kylvetään katoavana, nousee katoamattomana... Kylvetään ajallinen ruumis, nousee hengellinen ruumis. Jos kerran on olemassa ajallinen ruumis, on myös hengellinen... Tämän katoavan on näet pukeuduttava katoamattomuuteen ja kuolevaisen kuolemattomuuteen.* (1. Kor. 15: 42, 44, 53) Apostoli kirjoittaa ruumiin tulevasta tilasta, mutta sellainen ruumis oli myös ennen syntiinlankeemusta.

Pyhät isätkin opettavat, että yleisessä ylösnousemuksessa kaikilla ihmisillä on samanlainen hengellinen ruumis kuin ensin luodulla ihmisellä (vieläpä täydellisempi), jolla oli epätavallisia ja meidän nykyiseen tilaamme verrattuna ihmeellisiä ominaisuuksia: ensin luotu ihminen ei tiennyt sairauksista, ei kivusta, ei kärsimyksistä eikä kuolemasta. Hän ei tarvinnut vaatteita eikä suojaakaan ulkoisilta vaikutteilta; hän ei tuntenut nälkää eikä janoa eikä lihallisia haluja, ja kuten ylösnousseesta Vapahtajasta näemme, hän ei ollut riippuvainen meidän aika-tila-käsityksestämme. Me emme voi aiheuttaa kipua ilmalle, kun lyömme sitä kepillä. Aivan yhtä haavoittumattomia, vahingoittumattomia, himottomia ja kärsimyksistä vapaita olivat myös ihmisen ruumis ja sielu, ja sellaisia ne tulevat taas olemaan. 300-luvulla elänyt pyhä Efraim Syyrialainen kirjoitti:

Sulotuulet tuulispäinä kaikissa sävyissään lailla Martan ja Marian kiiruhtavat tarjoamisineen... Paratiisin tuoksu ravitsee sijasta leivän, elävää tuulta tarjoillaan asemesta juoman... Paratiisin tuulet imettävät hengellisiä hengellisesti... Kaikkea mikä on hengellistä Hengen tuuli ravitsee... Ruumiit verivirtoineen kirkastuvat lailla sielun... sillä ruumiit korotetaan tasolle sielujen ja sielu kohotetaan tasolle hengen... ja se pysyy lakkaamattoman ilon tilassa.¹³

¹³ Efraim Syyrialainen: *Paratiisihymnit. Yhdeksäs hymni, 7-20*, s. 131-136. Jyväskylä 2004. Suomentanut munkki Serafim (Seppälä).

Pyhittäjä Athanasios Suuri kuvaili ensin luodun ihmisen sielullisia ja fyysisiä ominaisuuksia 300-luvulla näin:

... sillä ennen Aadamin lankeemusta ei ollut murhetta, ei pelkoa, ei uupumusta, ei nälkää eikä kuolemaa.¹⁴

Pyhä Antonios Suuri kirjoitti muutoksista, joita tapahtuu pyhän ihmisen fyysisessä ruumiissa jo täällä maan päällä, näin:

Siten fyysinen ruumis tottuu kaikkeen hyvään ja alistuu Pyhän Hengen valtaan ja muuttuu niin, että lopulta se pääsee tietyissä rajoissa osalliseksi niistä hengellisen ruumiin ominaisuuksista, jotka se on saavuttava vanhurskaiden ylösnousemuksessa.¹⁵

Samaa sanoo myös pyhä Kyrillos Jerusalemlainen:

Tämä ruumis nousee ylös... mutta ei jää samanlaiseksi, vaan iankaikkiseksi. Se ei enää tarvitse samanlaista ravintoa elääkseen eikä portaita noustakseen ylös, sillä se muuttuu hengelliseksi, jotenkin ihmeelliseksi, sellaiseksi, ettemme me pysty sitä kuvailemaan niin kuin pitäisi.¹⁶

Tarvitsiko Jumalan luoma ruumis ravintoa ja muuta (1. Moos. 1:29)? Söihän ylösnoussut Kristuskin opetuslastensa nähden (Luuk. 24:43)? Pyhä Johannes Krysostomos vastaa tähän kysymykseen näin:

Ylösnoustuaan Kristus ei syönyt ja juonut siksi, että se olisi ollut välttämätöntä – Hänen ruumiinsa ei enää kaivannut ravintoa –, vaan siksi, että todistaisi ylösnousemuksensa.¹⁷

Pyhittäjä Makarios Egyptiläinen opettaa aivan samoin lihan hengellisestä tilasta:

Kysymys: Astuvatko Aadamin ylösnousseet ruumiit alastomina jumaluuden eteen, vai ovatko ne pukeutuneet vaatteisiin ja ravitsevatko ne itseään ravinnolla? Miten ruumis tuolloin pukeutuu vaatteisiin ja miten se ravitsee itseään (onhan tämänpuoleisessa elävien miesten ja naisten peitettävä häpeänsä ja ravittava itseään katoavalla ruoalla)? (Vrt. Joh. 6:27.) Onko se vielä tarpeen ylösnousseille, jotka ovat erkaantuneet maallisesta ja palanneet entiseen koostumukseensa?

¹⁴ Athanasios Suuri: *Tvorenija IV*, s. 466. Moskova 1994.

¹⁵ Antonios Suuri: *Nastavlenija o žizni vo Hriste*, no. 20. Dobrotoljubie I.

¹⁶ Kyrillos Jerusalemlainen: *Slova oglasitel'nye*, s. 18, no. 18. Soikin in lait os, Pietari.

¹⁷ Johannes Krysostomos: *Tvorenija VII. Tolkovanije na evangelista Matfeja 26:26-28*, s. 822. Pietari 1911.

Vastaus: Minusta tällainen kysymys tuntuu turhalta ja ajattelemattomalta. Mehän tiedämme, että kaikki luotu loisto (vrt. Jaak. 1:11) ja koostumus lakkaavat, kun maailmanloppu koittaa, eikä maa enää kannan hedelmää ruumiin ravinnoksi ja taivaskin katoaa (vrt. Matt. 24:35). Mistä ihmiset hankkisivat elantonsa (ja valmistaisivat vaatteensa), jos kaikki näkyvä katoaa, kuten Herra on sanonut? Eikö ole selvää, että näkyvän lisäksi on olemassa jotakin muuta, mikä meille lahjoitetaan? Herra, joka jo nyt vaatettaa sielun kunnialla ja täyttää sen omalla tulellaan, vaatettaa ruumiin myös tuona kaivattuna aikana ja tekee sen oman Ruumiinsa kaltaiseksi (Fil. 3:21), ja antaa sille levon ja ravinnon ja vaatteet ja enkelten katoamattoman kilvoituksen taivaissa.¹⁸

Lihalla (ts. ihmisen ruumiilla ja sielulla) on ollut tällaiset ihmeelliset ominaisuudet, ja se saa ne taas takaisin tulevassa ajassa.

ESI-ISIEN LANKEEMUKSEN SEURAUKSET

Ensimmäiset ihmiset lankesivat syntiin kuvitellessaan muuttuvansa jumaliksi, ja sen tähden ihmisen luonnossa tapahtui ontologisia muutoksia. Pyhät isät sanovat niitä esi-isien *vammaksi* (pyhä Basileios Suuri) ja *perityksi viaksi* (pyhittäjä Makarios Egyptiläinen) ja jopa *synniksi*. Läntisessä teologiassa niitä sanotaan *perisynniksi*, ja sieltä tämä termi on tullut meillekin. Ihmisen liha – ts. ruumis ja sielu – muuttui patristisen kuvauksen mukaan paksuksi, ts. tiheäksi materiaksi, ja se puettiin nahasta tehtyihin vaatteisiin (1. Moos 3:21). Pyhä Maksimos Tunnustaja kertoo selkeästi, millaisia nämä muutokset olivat:

Herra puolestaan otti kantaakseen tämän tuomion minun tahallisen syntini takia – tarkoitan sitä, että hän otti kantaakseen ihmislunnon kärsimykset, katoavaisuuden ja kuolevaisuuden.¹⁹

Näistä kolmesta ominaisuudesta on tullut ihmislunnon erottamaton osa: kaikki ihmiset kantavat niitä jo syntyessään. Meidän on kuitenkin huomautettava, että nämä luonnon vääristymät ovat puhtaasti rakenteellisia; ne eivät ole hengellis-moraalisia, vaikka ne muodostavatkin sen hyllyvän maaperän, jolla ihminen helposti liukastuu ja lankeaa syntiin.

¹⁸ Makarios Egyptiläinen: *Duhovnyje slova i poslanija*, 18. puhe 6 (1), s. 588-589. Moskova 2002.

¹⁹ Maksimos Tunnustaja: *Tvorenija II. Voprosy i otvety k Falassiju*, kysymys 42, s. 111. Moskova 1993.

Mitä nämä kärsimykset ja himot²⁰ tarkoittavat? Hengellinen ruumis ei voi kärsiä, mutta kun liha tiheni, se joutui kaikenlaisten kärsimysten alaiseksi, sekä fyysisten että sielullisten. Pyhä Johannes Damaskolainen on selittänyt tämän hyvin:

Luonnollisia ja normaaleja kärsimyksiä ovat sellaiset, jotka eivät ole vallassamme, vaan jotka ovat tulleet ihmiselämään rikkomusta seuranneen tuomion takia. Sellaisia ovat nälkä, jano, uupumus, kipu, itku, tuhoutuminen, kuolemasta eroon pyrkiminen, pelko, tuskaisuus (josta johtuvat hiki ja veripisararat)... ja muu sellainen, mikä on kaikissa ihmisissä luonnollisesti.²¹

Pyhittäjä Maksimos Tunnustajan mukaan meidän on ehdottomasti erotettava tämä alkuperäinen kärsimys ja halut, joita hän kutsuu synnittömiksi ja moitteettomiksi, synnillisestä kärsimyksestä ja himosta, jotka syntyvät ihmisessä hänen tekemiensä syntien ja paheellisen perimän tuloksena. Pyhä Gregorios Nyssalainen selittää synnillisten himojen syntyminen ihmisessä seuraavalla tavalla:

Nautintojen orja tekee luonnollisistakin tarpeista himoja: ruoan sijaan hän etsii vatsan nautintoja ja vaatteiden suhteen hän koreilee. Hyödyllisen asunnon sijasta hän arvostaa arvokkuutta ja kallista sisustusta. Lasten synnyttämisen sijasta hän keskittyy laittomiin ja kiellettyihin nautintoihin. Siksi ihmiselämään ovat leveästä portista astuneet ahneus, velttous, ylpeys, rauhattomuus ja kaikenlainen irstaus.²²

Mitä on katoavaisuus? Katsokaa pikkulasta ja vanhusta. Heissä näette, mitä katoavaisuus on, katoavaisuuden prosessin, mitä se tekee ihmiselle!

Ja lopulta ihmisen ruumis muuttui kuolevaiseksi.

Nämä ovat ne kolme tärkeintä sairautta, jotka muuttuivat osaksi meidän luontoamme esi-isien syntiinlankeemuksen tähden ja jotka tulevat poikkeuksetta jokaisen ihmisen osaksi. Niitä on epäonnistuneesti kuvattu termillä *alkusynti*, sillä kuvatussa tapauksessa *synti* ei merkitse, että jokainen Aadamin jälkeläinen olisi henkilökohtaisesti syyppää Aadamin syntiin. Oikeammin se merkitsee, että kaikilla on sama, vaurioitunut ihmisluonto.

Alkusynnin ja henkilökohtaisten syntien lisäksi on vielä esivanhemmilta peritty synti. Vanhemmat ja esivanhemmat siirtävät jälkeläisilleen sekä fyysisiä että psyykkisiä sairauksia, ja niiden lisäksi vielä hengellisiäkin (kuten esimerkiksi selkeän kateuden,

²⁰ Kirkkoslaavinkielinen termi *strast'* tarkoittaa sekä kärsimystä että voimakasta halua, himoa.

²¹ Johannes Damaskolainen: *Ortodoksisen uskon tarkka esitys III, luku XX (LXIV)*, s. 99-100. Joensuu 1987. Suomentanut Johannes Seppälä.

²² Gregorios Nyssalainen: *Tvorenija VII*, s. 522. Moskova 1865.

ahneuden ym.). Ne ovat kaikkien ihmisten osa, mutta ne näkyvät jokaisessa ihmisessä eri tavoin. Ja vaikka ihminen ei joudukaan vastaamaan näistä perityistä sairauksistaan Jumalan edessä, hän on moraalisesti vastuussa siitä, miten hän itse suhtautuu niihin – ts. taisteleeko hän niitä vastaan vai ruokkiiko niitä. Vain Jeesuksella Kristuksella oli täysin synnitön luonto: Hän ei itse tehnyt syntiä ja Hänet vielä puhdistettiin perityistä synneistä, sillä Hän syntyi Pyhästä Hengestä ja kaikkein puhtaimmasta Neitseestä Mariasta. Pyhät isät puhuvat siitä, kuten esimerkiksi pyhä Gregorios Palamas:

*Kristus oli ainoa, jota ei ollut siitetty eikä kannettu synnissä.*²³

Tämä merkitsee, että kolmea täysin erilaista ilmiötä kutsutaan yhdellä termillä synniksi. Mutta tarkkaan ottaen vain henkilökohtaiset synnit ovat syntejä. Alkusyntiä ja perittyä syntiä sanotaan synniksi vain kuvaannollisessa mielessä, sillä ne ovat perinnöllisiä eivätkä henkilökohtaisia tekoja, joista ihminen on vastuussa. Ellei tätä terminologista erittelyä ymmärretä oikein, se johtaa väistämättä vakaviin uskonopillisiin erehdyksiin, joista yksi koskee Jumala-Sanan omaksumaa inhimillistä luontoa ja sitä kautta yhtä kristinuskon tärkeimmistä dogmeista, Kristuksen uhrikuoleman perimmäistä ideaa.

Kun alkusynti tulkitaan siten, että kaikki ihmiset ovat siihen syypäitä, kuten roomalaiskatolinen kirkko opettaa, johtopäätökseksi tulee virheellisesti, että Jumala ja Sana ei omaksunut meidän ”syntistä” luontoamme, vaan ensimmäisen Aadamin alkuperäisen, synnittömän, kuolemattoman ja katoamattoman luonnon. Näin opettivat mm. ekumeenisten kirkolliskokousten tuomitsemat monofysiitit, monoteleetit ja aftartodokeetit. Esimerkiksi aftartodokeettien harhaopin perustajan, Halikarnassoksen piispan Julianoksen opetuksen mukaan

*Kristus omaksui sielun ja ruumiin siinä muodossa, jossa ne olivat olleet Aadamilla ennen syntiinlankeemusta. Ja jos Kristukselle tuli jano tai Häntä väsytti tai Hän itki, se johtui vain siitä, että Hän tahtoi niin, eikä välttämättömyyden pakosta.*²⁴

Tämä ensi silmäyksellä puhtaasti spekulatiivinen virhe johtaa todellisuudessa kristinuskolle kohtalokkaiisiin seurauksiin: tosiasiallisestihan se kieltää Kristuksen ristinkuoleman merkityksen.

Miten näet Kristus olisi voinut kärsiä ja kuolla, jos Hänen luontonsa oli kuolematon ja kärsimyksistä vapaa? Aftartodokeettien väite samoin kuin ekumeenisen kirkolliskokouksen tuomitseman paavi Honoriuksen väite siitä, että maallisen elämänsä

²³ Gregorios Palamas: *Besedy I*. 16. keskustelu, s. 155. Moskova 1993.

²⁴ *Hristianstvo. Entsiklopedičeskij slovar' v 3-h tomah I*, s. 150. Moskova 1993.

aikana Kristus teki jollakin erityisellä tavalla ruumiistaan nälkäisen ja janoisen, itkevän ja kärsivän ja lopulta kuolevan, tuntuu mielikuvitukselliselta leikiltä. Pyhittäjä Johannes Damaskolainen hyökkäsi kaikin voimin tätä vastaan ja kirjoitti:

... Olisi jumalatonta sanoa järjettömien Julianoksen ja Gaianoksen tavoin, että Kristuksen ruumis olisi ollut katoamaton ennen ylösnousemusta. Sillä jos se olisi ollut katoamaton, se ei olisi ollut kanssamme yhtä olentoa, vaan se, mitä evankeliumi sanoo tapahtuneen, eli nälkä, jano, naulat, kyljen lävistäminen, kuolema, olisi tapahtunut näennäisesti eikä todellisesti. Jos kaikki tapahtui näennäisesti, taloudenhoidon salaisuus on petkutusta ja näyttelemistä, eikä Hän tullut ihmiseksi todellisesti vaan näennäisesti. Pois se! Ja olkoot niin sanovat pelastuksesta osattomia! Mutta me olemme saaneet ja saamme totisen pelastuksen.²⁵

Todellakin, jos Jumalan Poika olisi jo lihaksitulollaan parantanut ihmisluonnon ja omaksunut sen himottomana, katoamattomana ja kuolemattomana, ristiä ei enää tarvittaisi. Sillä tavoin kristinuskon tärkein opinkappale – Kristuksen uhri ristillä – kävisi tyhjäksi.

Tämän takia pyhä Athanasios Suuri, joka vihastui siitä, että jotkut kuvittelevat, että Jumalan Pojan omaksuma ihmisluonto olisi ominaisuuksiltaan ensin luodun luonnon kaltainen, kirjoitti näin:

Vaietkoot ne, jotka väittävät, että Kristuksen liha oli kuoleman tavoittamattomissa ja luonnoltaan kuolematon!²⁶

Tätä mieltä olivat useimmat pyhistä isistä. 300-luvulla esimerkiksi Gregorios Teologi kirjoitti:

Hän (Kristus) rukoili ja tunsi nälkää ja janoa, taisteli kiusauksia vastaan ja itki fyysisen luonnon lakien mukaan.²⁷

Pyhä Efraim Syyrialainen puolestaan kirjoitti näin:

Hän oli sen Aadamin poika, jota hallitsi kuolema, kuten apostoli sanoi.²⁸

Pyhä Gregorios Palamas sanoi:

Jumalan Sana omaksui lihan, samanlaisen kuin meillä, ja vaikka se oli täydellisen puhdas, se oli kuitenkin kärsivä ja kuolevainen.²⁹

²⁵ Johannes Damaskolainen: *Ortodoksisen uskon tarkka esitys III, luku XXVII (LXXII)*, s. 122.

²⁶ Athanasios Suuri: *Tvorenija III*, s. 298. Moskova 1994.

²⁷ Gregorios Teologi: *Tvorenija I*, s. 679. Moskova 1994.

²⁸ Efraim Syyrialainen: *Tolkovanie na Tšetvertoje Evangelie*, s. 293. Sergijev Posad 1896.

²⁹ Gregorios Palamas: *Besedy I*, s. 165. Moskova 1993.

Tätä kysymystä tarkastellaan myös esimerkiksi Jerusalemissa Suurena maanantaina toimitettavan ennenpyhitettyjen lahjain liturgian ambonintakaisessa rukouksessa. Siinä ovat mm. seuraavat sanat:

*lankaikkinen Kuningas... Kristus, meidän Jumalamme... joka olet ottanut kantaaksesi meidän kurjan luontomme... jumalallisen luontosi mukaisesti et olisi osallinen kärsimykseen, ellet olisi vapaaehtoisesti pukeutunut meidän himolliseen ja kuolevaiseen luontoomme.*³⁰

Kirkkomme jumalanpalveluksissa on paljonkin tämänkaltaisia tekstejä.³¹

Pyhät isät sanovat, että Jumalan Poika yhdistyi ihmisluontoon, joka oli kaikessa samanlainen kuin meidänkin, syntiä lukuun ottamatta. Se tarkoittaa, että vaikka Hänenkin luontonsa oli esi-isien synnin vammauttama, Hän ei ollut perinyt syntiä ja siksi Hän oli hengellisesti täydellisen puhdas. Eikä Kristus parantanut ihmisluonnon vammaa inkarnoituaan vaan ristinkärsimyksillään ja ylösnousemuksellaan. Tästä on selkeästi kirjoitettu Heprealaiskirjeessä: *Hän, joka on kaiken luoja ja perusta, tahtoi tuoda paljon lapsia kirkkauteen, ja siksi hänen tuli tehdä heidän pelastajansa ja perilleviejänsä (Jeesus Kristus) kärsimysten kautta täydelliseksi.* (Hepr. 2:10)

Sen tähden pyhä Maksimos Tunnustaja kirjoitti:

*Kristuksen tahto palautti tälle luonnolle himottomuuden, katoamattomuuden ja kuolemattomuuden ylösnousemuksen kautta.*³²

Kuolevaisuus, katoavaisuus ja kärsimykset ovat langenneen ihmisluonnon ominaisuuksia; ne ovat se tervettä ruumista peittävä kuori (*nahkaiset vaatteet*, 1. Moos. 3:21), jonka Kristus irrotti inhimillisen luontonsa marttyyrikuolemalla. Ja kun Kristus nousi ylös tässä inhimillisessä luonnossaan, Hänestä tuli uusi Adam ja Hän avasi Jumalan valtakunnan portit kaikille hengelliseen syntymään kykeneville. Kristinuskon mukaan tulossa on yleinen ylösnousemus, jolloin ihmisluonto nousee parantuneena, kirkastuneena ja hengellisenä Kristuksen kärsimysten ja ylösnousemuksen ansiosta. Jokaisen ihmisen on kuitenkin välttämättä päästävä eroon nahkaisista vaatteista, ts. kuoltava, jotta hän saisi

³⁰ Aleksei Afanasjevits Dmitrijevski: *Bogosluženie Strastnoj i Pashalnoj sedmits vo sv. Ierusalime IX-X v*, s. 51-53. Kazan 1894.

³¹ Mm. Oktoekhos, 1. sävelmä, ylösnousemuskanonin 1. veisun tropari: *Sinä... ojensit kätesi ristille kutsuen maasta turmeltuneen ruumiisi, jonka olit itsellesi ottanut Neitseestä*; 2. sävelmä, ristin ja ylösnousemuksen kanonin 5. veisun tropari: *Sinä, oi Kristus... omaksuit kärsimiselle alttiin ja kuolevaisen luonnon*; 3. sävelmä, ylösnousemuskanonin 1. veisun tropari: *... Jumalamme, joka pukeutui kärsimykselle alttiiseen elävään lihaan*; sekä 4. veisun tropari: *Sinä, Elämä, kuolevaiseen ruumiiseen pukeutuneena kohtasit kuoleman jne.*

³² Maksimos Tunnustaja: *Tvorenija II. Voprosy i otvety k Falassiju*, 42. vastaus.

uuden lihan. Itse Jumalanäitikin astui kuoleman portista sisään saadakseen uuden, hengellisen ruumiin.

Tässä kohdin on huomautettava, että sekä roomalaiskatolisessa että protestanttisessa opissa on paljon perustavaa laatua olevia virheellisyyksiä näiden opillisten kysymysten ja hengelliseen elämään liittyvien kysymysten suhteen, kuten esimerkiksi käsitys alkuperäisestä synnin vammasta, Kristuksen uhrista, pelastuksesta, synnistä ja hyveestä, sakramenteista, sielun kuolemanjälkeisestä tilasta, rukouksesta, kuolleiden puolesta rukoilemisesta ja hengellisestä elämästä.

MIHIN SIELU JOUTUU RUUMIIN KUOLTUA?

Mitä ortodoksinen traditio sanoo tästä aiheesta?

Ihminen koskettaa tuonpuoleista jo ennen kuolemaa, ja usein sielu joutuu hämmennyksen valtaan, kun sen eteen avautuu täysin toisenlainen todellisuus. Lukemattomat tosiseikat todistavat tästä. Mainitsen tässä esimerkkinä kaksi tapausta, joista minulla on luotettavia tietoja.

Oma setäni opiskeli Tulassa. Hän sai sähkeen, että hänen maalla asuva äitinsä on kuollut, ja hän kiiruhti kotiin. Hän saapui myöhään yöllä Plavskin kaupunkiin, joka sijaitsee 15 kilometrin päässä hänen kotikylästään. Minkäänlaista liikennettä ei tietenkään ollut ja häntä pelotti lähteä sinne kävellen, mutta hän lähti kuitenkin. Kun hän pääsi pois kaupungista, hän näki yhtäkkiä aivan selvästi, että hänen äitinsä käveli hänen edessään. Setä ryntäsi eteenpäin ja koetti tavoittaa äidin, mutta ei onnistunut. Aina kun setä alkoi kävellä nopeammin, äiti alkoi hänkin kävellä nopeammin. Näin he vaelsivat, kunnes setä pääsi kotikylään saakka. Siellä näky odottamatta katosi. Äidin sielu oli ilmestynyt pojalleen ja rohkaissut häntä vaikeana hetkenä.

Toinen setäni, joka makasi kuolemaisillaan meidän sukulaisten keskellä, sanoi yhtäkkiä: ”Niitä tuli tänne jo kaksi, nyt te ette enää voi auttaa minua.” Samanlaisia hämmästyttäviä tapauksia, joihin ei ole minkäänlaista luonnollista selitystä, on lukematon määrä. Olen varma siitä, että melkein jokainen on joko kuullut tällaisesta tai kokenut samaa.

Kirkon perimätieto opettaa, että ihminen, tai oikeammin hänen sielunsa, on kuolemansa jälkeen niin sanoaksemme maan vetovoiman piirissä kahden tai kolmen päivän ajan (vaikka meidän aikakäsitystämme ei voidakaan verrata siihen, mitä me kutsumme iankaikkisuudeksi). Sielu havaitsee olevansa ikuisuudessa, mutta se pyrkii yhä totuttuun tapaan olemaan yhteydessä sukulaisiinsa ja sille läheisiin ihmisiin.

300-luvun apostolisissa opetuksissa on suoria viittauksia, joiden mukaan äskennukkuneita muistellaan aivan erityisesti kolmantena, yhdeksäntenä ja neljäntenäkymmenentenä päivänä kuoleman jälkeen. Myöhemmin kirkossa ryhdyttiin noudattamaan yleisiä vainajain muistopäiviä, jolloin toimitetaan yleisiä muistopalveluksia, panihidoja, joissa muistellaan kaikkia poisnukkuneita, mukaan lukien niitä, joita ei eri syistä ole haudattu kirkollisesti.

Pyhä Makarios Aleksandrialainen selittää nämä muistopäivät mielenkiintoisella tavalla. Hän kysyi enkeliltä: ”Isille on perimätiedossa annettu tehtäväksi muistella poisnukkuneita kirkossa kolmantena, yhdeksäntenä ja neljäntenäkymmenentenä päivänä, mutta mitä hyötyä siitä on poisnukkuneiden sieluille?” Enkeli vastasi hänelle:

Mikään ei ole tarpeetonta tai hyödytöntä Jumalan kirkossa. Jumala on järjestänyt kirkkoonsa taivaallisia ja maallisia pyhiä ja mystisiä toimituksia ja käskenyt toimittaa niitä. Kun kirkossa toimitetaan uhripalvelus kolmantena päivänä, kuolleen sielu saa sitä vartioivalta enkeliltä helpotusta suruun, jota sielu kokee erottuaan ruumiistaan, sillä hänen puolestaan toimitettu ylistys ja uhri Jumalan kirkossa synnyttävät sielussa toivoa. Kahden päivän ajan sielun sallitaan vaeltaa maan päällä missä tahtoo sen mukana kulkevien enkelten kanssa. Siksi ruumiistaan rakastava sielu vaeltaa välillä lähellä taloa, jossa se erkani ruumiista, ja välillä lähellä arkkua, johon ruumis on nostettu. Sillä tavoin sielu viettää kaksi päivää aivan kuin pesäänsä etsivä lintu. Kolmantena päivänä Hän, joka on noussut kuolleista, käskee jokaisen kristityn sielun noudattaa Hänen esimerkkiään ja nousta taivaisiin kumartamaan kaikkien Jumalaa. Siksi kirkolla on tapana toimittaa palveluksia ja esirukouksia sielun puolesta.

Kun sielu on kumartanut Jumalaa, Jumala käskee näyttää sille pyhien eri asunnot ja paratiisin kauneuden. Sielu katselee tätä kaikkea kuuden päivän ajan ja ihmettelee ja ylistää kaiken Luojaa, Jumalaa. Tätä katsellessaan sielu muuttuu ja unohtaa murheensa, joita se koki ruumiissa ollessaan. Mutta jos sielu on syyllistynyt synteihin, se alkaa pyhien iloa seuratessaan murehtia ja soimata itseään: ”Voi minua! Miten paljon näinkään turhaa vaivaa tuolla maailmassa! Tyydytin halujani ja vietin suurimman osan elämästäni huolettomuudessa enkä palvellut Jumalaa niin kuin

pitää, jotta minäkin olisin voinut päästä tällaisesta autuudesta ja kirkkaudesta osalliseksi. Voi minua onnetonta!” Kun sielu on kuuden päivän ajan tarkkaillut hurskaiden autuutta, enkelit vievät sen uudestaan kumartamaan Jumalan edessä. Siksi kirkko tekee hyvin, kun se toimittaa palveluksia edesmenneen puolesta yhdeksäntenä päivänä.

Kun sielu on toista kertaa kumartanut Jumalaa, kaikkien Herra käskee viedä sielun helvettiin ja näyttää sille helvetin kidutukset, eri osastot ja kunniantomien erilaiset kärsimykset. Näissä erilaisissa kärsimyksen paikoissa sielu vaeltaa kolmenkymmenen päivän ajan peläten, että sekin tuomitaan sinne vankeuteen. Neljäntenäksymmenentenä päivänä sielu viedään jälleen kumartamaan Jumalaa, ja silloin Tuomari määrää sen paikkaan, jonka se on teoillaan ansainnut.³³

ILMOITUKSIA TOISELTA PUOLELTA

Usein kuulee kysyttävän, voivatko kuolleiden sielut palata meidän luoksemme. Tämäkään ei aina ole turhanpäiväistä uteliaisuutta. Tiedetään monia tapauksia, joissa poisnukkuneet ovat ilmestyneet läheisilleen unessa, puolihorroksessa ja jopa valvetilassa ja ilmoittaneet heille jostakin tärkeästä asiasta. Esimerkiksi Moskovan pyhän metropoliitta Filaretin (Drozdov) edesmennyt isä ilmestyi hänelle kolme kuukautta ennen hänen kuolemaansa ja sanoi: ”Muista yhdeksästoista päivä.” Ja metropoliitta Filaret todellakin kuoli 19. päivänä marraskuuta. Tällaisia esimerkkejä on lukuisia. On myös paljon tapauksia, joissa äskennukkunut on ilmestynyt sukulaiselleen tai hyvin läheiselle ihmiselle. Näitä tapauksia luetellaan paljon arkkipiispa Lukan (Vojno-Jasenetski) teoksessa *Duh, duša i telo* eli *Henki, sielu ja ruumis*, sekä William Jamesin *Uskonnollisessa kokemuksessa*, Mitrofan Lodyženskin teoksessa *Tjomnaja sila* eli *Pimeä voima*, Leonid Leonidovič Vasiljevin teoksessa *Tainstvennyje javlenija tšelovetšeskoj psihiki* eli *Inhimillisen psyyken mystisiä ilmiöitä* samoin kuin Carl Jungin teoksessa *O žizni posle smerti* eli *Elämästä kuoleman jälkeen* jne.

On kuitenkin muistettava, että on hyvin vaarallista pyrkiä näkemään poisnukkuneita ja hankkimaan tietoa siitä, miten he siellä tuonpuoleisessa elävät. Kristittyinä meidän täytyy myös suhtautua poisnukkuneiden ilmestymisiin erittäin

³³ *Slova sv. Makarija Aleksandrijskogo o ishode duš pravednyh i grešnyh. Hristianskoje tštenie, vol. 43, s. 123-131, elokuu 1831.*

vastuunalaisesti. Pyhät isät varoittavat ankarasti, ettei meidän pidä etsiä yhteyttä tuonpuoleiseen; meidän on päinvastoin kaikin tavoin vältettävä tällaisia kontakteja, emmekä me saa luottaa tietoon, jonka olemme saaneet joko unessa tai valveilla. Aivan erityisesti on vältettävä kaikenlaisia spiritistisiä istuntoja, joissa muka kutsutaan edesmenneiden ihmisten sieluja. Joskus tuonpuoleisesta saatu ilmoitus käykin toteen. Niiden vaara liittyy siihen, että ihminen alkaa uskoa uniin, näkyihin jne. Sitten demonit näyttävät hänelle sellaista, että hän menee ja vetää itsensä hirteen. Se on hirveä asia. Jos on pakko, Herra kyllä löytää keinon ilmoittaa ihmiselle, mitä tämä tarvitsee. Tilastot osoittavat senkin, että spiritismiä harjoittavat vammautuvat psyykkisesti ja monet heistä tekevät itsemurhan.

Pyhä Johannes Cassianus Roomalainen kuvaa eräälle munkille sattunutta tapausta. Munkki oli ankara kilvoittelija, mutta hän alkoi uskoa uniin ja joutui turmioon. Tässä tämä kuvaus:

Tahtoen eksyttää munkin saatana näytti hänelle ensin unia, jotka todella kävivät toteen, jotta hän niistä innostuneena helposti lankeaisi siihen eksytykseen, jonka se viimeiseksi aikoi hänelle esittää. Yhtenä yönä saatana sitten näytti hänelle, miten kristittyjen joukko yhdessä apostolien ja marttyyrien kanssa eli surussa ja murheessa, synkeänä ja täynnä kaikenlaista häpeää, mutta juutalaiset oleskelivat Mooseksen ja profeettojen kanssa ilossa ja riemussa ja kirkas valo valaisi heitä. Ja tuo petollinen saatana sanoi munkille, että jos hän haluaa päästä osalliseksi juutalaisten autuudesta ja ilosta, tulee hänenkin ottaa vastaan ympärileikkaus, mihin hän näin petettynä sitten suostuikin.

Kaikista näistä edellä kerrotuista tapauksista käy ilmi, ettei kukaan mainituista henkilöistä olisi joutunut niin sääliittävästi ja surkeasti häpeään, jos hänellä olisi ollut arvostelukyvyn armolahja.³⁴

Pyhittäjä Johannes Siinailainen kirjoitti *Portaissa* näin:

Uniin uskova on kuin se, joka ajaa takaa varjoansa ja yrittää turhaan saada sen kiinni.³⁵ Jos alamme unessa uskoa pahoja henkiä, silloin olemme niiden pilkattavina valveillammekin. Joka uskoo uniin, on kerta kaikkiaan kelvoton, mutta joka ei lainkaan niihin usko, on viisauden rakastaja.³⁶

³⁴ Johannes Cassianus Roomalainen: *Skiitan pyhistä isistä ja arvostelukyvyn armolahjasta*. Filokalia I, s. 152.

³⁵ Johannes Siinailainen: *Portaat*. 3. puhe, no. 38, s. 44. Pieksämäki 1986. Suomentanut Johannes Seppälä.

³⁶ emt. 3. puhe, no. 44, s. 44.

Lännessä ollaan nykyisin yleisesti kiinnostuneita mystiikasta, eikä Venäjän tilanne ole sitä kummempi. Tässä suhteessa on parempi turvautua latinalaiseen termiin: ihmiset ovat kiinnostuneita okkultismista. Kaikki tahtovat saada tietää, millaista tuonpuoleisessa on. Joidenkin mielipidetiedustelujen mukaan kävi ilmi, että 42 % amerikkalaisista oli yhteydessä kuolleisiin, kuten he itse uskoivat, ja kahdella kolmanneksella oli yliaistillisia kokemuksia. Se on jo todellinen kansallinen hätätila. Ihmisille ei edes tule mieleen, että tällainen tieto voi olla peräisin vain valheen hengiltä, pahalta hengeltä, eivätkä he ymmärrä, miten vaarallista on joutua yhteyteen tällaisten henkien kanssa. Eivät heille puhu kuolleet vaan pahat henget poisnukkuneiden hahmoissa. Siksi ortodoksiset pyhät, jotka tunsivat näiden ilmiöiden luonteen, eivät suinkaan etsineet tällaisia tapaamisia, vaan kieltäytyivät hyväksymästä minkäänlaisia näkyjä ja unia, jotta välttäisivät kohtalokkaat virheet. Pyhä Gregorios Siinailainen varoitti 1300-luvulla:

Älä koskaan ota vastaan mitään mitä näet joko aisteillasi tai hengessäsi, ulkopuolellasi tai sisälläsi, olipa se sitten Kristuksen, enkelin tai jonkun pyhän hahmo, tai sitten mielessä väikkyvä tai siihen vaikuttava valo... Jumala ei näet närkästy, jos joku eksytyksen pelossa tarkkaa itseään huolellisesti eikä kyselemättä ja tutkimatta ota vastaan edes sitä minkä Hän on lähettänyt. Ennemminkin Herra ylistää tällaisen ihmisen viisautta.³⁷

Tuonpuoleisen maailman ilmiöistä (ennustuksista, telepatiasta, poltergeistista, valvetilassa ja epätavallisessa unitilassa ilmestyneistä kuolleista jne.), okkultismista ja spiritismistä löytyy paljon esimerkkejä mm. rovasti Grigori Djatšenkon teoksista *Iz oblasti Tainstvennogo* eli *Mystiikan alueelta (Moskova 1896)* ja *Duhovnyi mir* eli *Hengellinen maailma* (1900).

Niille, jotka ovat kiinnostuneita pyhien isien käsityksistä, suosittelen pyhän piispa Ignati Brjantšaninovin Koottujen teosten V osan 46. lukua *O snovenijah* eli *Uninäyistä*, samoin kuin III osan lukuja *Slovo o tšustvennom i duhovnom videnii duhov* eli *Opetuspuhe henkien näkemisestä* sekä *Slovo o smerti* eli *Opetuspuhe kuolemasta*³⁸ ja vielä *Pribavlenie k slovu o smerti* eli *Lisäys puheeseen kuolemasta* ja *O suštšestve sotvorennyh duhov i duši tšelovetšeskoj* eli *Luotujen henkien ja ihmisielun olemuksesta*. Niissä hän esittää paljon mielenkiintoisia seikkoja enkelien ja demonien ilmestymisestä, pyhien isien opetuksia hengistä, henkien erottamisesta, niiden vaikutuksesta ihmiseen, ja

³⁷ Gregorios Siinailainen: *Eksytyksestä ja monista muista asioista*. Filokalia III, s. 352-353. Pieksämäki 1991.

³⁸ Ks. alaviite 11.

mikä tärkeintä, oikeasta suhtautumisesta erilaisiin tuonpuoleisiin (mystisiin) ilmiöihin, tällaisten ”kutsumattomien vieraiden” torjumiskeinoista, samoin kuin pyhien isien kokemuksiin perustuvia vakavia varoituksia siitä, että meidän on kaikin tavoin vältettävä kontakteja tuonpuoleiseen, olivatpa ne sitten visuaalisia tai kuulohavaintoja tai muihin aisteihin tai psyykeen vaikuttavia.

Kaikki pyhät varoittivat samasta asiasta. Ja meidän, syntisten, on syytä olla aivan erityisen varuillamme.

”MAALLISET ASIAT OVAT VAIN HYVIN HEIKKOJA HEIJASTUKSIA TAIVAALLISISTA”

Mitä sielulle tapahtuu kolmen päivän kuluttua? Siitä me emme kristinuskon ulkopuolella löydä mitään luotettavia ja tervejärkisiä opetuksia, ainoastaan fantasioita. Ortodoksinen usko kuitenkin avaa ihmiselle tuonpuoleisen maailman siltä osin kuin se on erityisen tärkeää tätä elämää varten. Tässä on puhe ns. *tulliasemista*³⁹.

Moskovan metropoliitta Makari kirjoitti 1800-luvulla sielun tilasta kuoleman jälkeen näin:

On kuitenkin huomautettava, että kun kuvaamme hengellistä maailmaa, meidän lihaan puettujen on väistämättä turvauduttava enemmän tai vähemmän aistein havaittaviin ja ihmishahmoisiin piirteisiin. Niitä näkyy väistämättä etenkin yksityiskohtaisessa kuvauksessa ilmavaltojen tulliasemista, joiden lävitse ihmissielun on kuljettava, kun se jättää ruumiinsa. Siksi meidän on muistettava, mitä enkeli sanoi pyhälle Makarios Aleksandrialaiselle alkaessaan puhua tulliasemista: ”Älä unohda, että maalliset asiat ovat vain hyvin heikkoja heijastuksia taivaallisista.” Me emme saa kuvitella tulliasemia aistein havaittaviksi ja karkeiksi: ne on mahdollisuuksiemme mukaan käsitettävä hengellisessä mielessä. Älkää takertuko yksityiskohtiin, joita eri kirjoittajat ovat eri yhteyksissä esittäneet eri tavoin, vaikka peruskäsitys tulliasemista onkin koko kirkon yhteinen.⁴⁰

³⁹ Tulliasemat kuvaavat teologisesti, kuinka pahat henget ”raatelevat”, ts. nuhtelevat ilmatilassa sieluja niiden synneistä sen jälkeen, kun sielut ovat lähteneet ruumiistaan ja ennen kuin Jumala lausuu niistä tuomionsa. Pyhien sielut eivät joudu tämän koetuksen kohteeksi. Makarios Aleksandrialainen opettaa tulliasemista yksityiskohtaisemmin.

⁴⁰ Moskovan metropoliitta Makari: *Pravoslavno-dogmatičeskoje bogoslovie II*, s. 538. Pietari 1895.

Älkää unohtako enkelin sanoja, kun tutkimme ilmoituksia tuonpuoleisesta ja kertomuksia tulliasemista.

Smolenskin ja Dorogobužin piispa Sergei (Smirnov, k. 1957), iäkäs, lempeä ja miellyttävä ihminen, jota oli kuitenkin vaikea sanoa hengelliseksi ja kilvoittelijaksi, oli kuolemaisillaan. Hänen kuolemansa oli hyvin opettavainen: hän katseli koko ajan ympärilleen ja toisteli: ”Kaikki on toisin, kaikki on toisenlaista.” Hänen hämmästyksensä oli aivan ymmärrettävää. Vaikka olemmekin varmoja siitä, että tuonpuoleisessa ei mikään ole samanlaista, me aivan tahattomasti hahmotamme elämän tuonpuoleisessa samaan tapaan kuin tämänkin elämän. Sekä helvetin että paratiisin Danten tai Miltonin mukaan ja tulliasemat niiden kuvien mukaan, joita olemme mielenkiinnolla tarkastelleet eri teoksissa. Me emme mitenkään pääse irti primitiivisistä, maallisista käsityksistämme. Olisiko se edes mahdollista?

Yksi tapa hahmottaa tuonpuoleisen maailman ilmiöitä löytyy oman aikamme tieteestä, joka kuvaa kansantajuisesti mm. atomien maailmaa tavallisen elämän analogioiden avulla. Fysikot, jotka tutkivat eri alkuhiukkasia, vahvistavat, ettei makromaailmassa, ts. meidän maailmassamme, ole käsitteitä, joilla voitaisiin täsmällisesti ja riittävästi kuvata mikromaailman todellisuutta. Siksi fyysikoiden on pakko etsiä sanoja, termejä ja hahmoja meidän tavallisesta kokemusmaailmastamme, jotta he voisivat kuvata ilmiöitä yleisölle. Kuvasta tulee joskus mielikuvituksellinen, mutta sen perusidea on silti tajuttavissa.

Seuraavassa Robert Oppenheimer, ensimmäisen atomipommin luoja, kuvaa elektronin käyttäytymistä:

Jos kysymme esimerkiksi, pysyykö elektronin asema samana, on meidän sanottava ”ei”; jos kysymme, muuttuuko elektronin asema ajan mukana, on meidän sanottava ”ei”; jos kysymme, onko elektroni levossa, on meidän sanottava ”ei”; jos kysymme, onko se liikkeessä, on meidän sanottava ”ei”.⁴¹

Voimme myös tutkia aaltohiukkasen käsitettä. Jos mietimme sitä, se tuntuu melko absurdilta, sillä aalto ei voi olla hiukkanen eikä hiukkanen voi olla aalto. Mutta tutkijat turvautuvat tähän paradoksaaliseen käsitteeseen, joka ei mahdu meidän ns. terveen järkemme piiriin, kun he yrittävät kuvata materian kaksinaista luonnetta atomin hiukkasten tasolla. Aine ilmenee joko hiukkasena tai aaltona aina tilanteen mukaan.

⁴¹ Fritjof Capra: *Fysiikka ja tao*, s. 170. Porvoo 1983. Suomentanut Mikko Kilpi.

Nykyinen tiede esittää suuren määrän tällaisia paradokseja. Mitä hyötyä niistä on meille? Sitä, että ne osoittavat, että ihmisen mahdollisuudet käsittää ja kuvata inhimillisellä kielellä jopa tämän maailman lainalaisuuksia ovat näin rajalliset ja että mahdollisuudet ovat vieläkin rajatummat, jos yritämme ymmärtää tuonpuoleista maailmaa. Siksi kaikki tuonpuoleista koskevat kuvaukset ovat ehdollisia ja semanttisia. Raamattu on täynnä ns. antropomorfismeja, kun Jumalaa kuvataan ihmisen kaltaisena. Valitettavasti me pidämme usein tuonpuoleista maailmaa kuvattaessa käytettyjä hahmoja ja analogioita todellisuutena, ja sen tähden meillä on täysin vääristyneitä käsityksiä mm. paratiisista, helvetistä, tulliasemista samoin kuin hengellisestä elämästä, pelastuksesta ja itse Jumalastakin. Nämä vääristyneet käsitykset johtavat kristityn helposti harhaan ja pakanuuteen. Ja mikä voisi olla pahempaa kuin kristitty mutta pakana?

Pyhä Johannes Cassianus Roomalainen kirjoitti tästä näin:

Jos nämä ja näiden kaltaiset Raamatun kohdat käsitetään kirjaimellisesti, karkean aistillisessa mielessä, se tarkoittaisi, että Jumala nukkuu ja herää, istuu ja kävelee, kääntyy jonkun puoleen ja hänestä pois, lähestyy ja siirtyy kauemmas – ja että Hänellä on ruumiinjäsenet: pää, silmät, kädet, jalat jne. On mitä karkeinta jumalanpilkkua käsittää tämä kirjaimellisesti, sillä Hän on Raamatun todistuksen mukaan näkymätön, kuvaamaton ja kaikkialla läsnä oleva – ja aivan samalla tavalla on jumalanpilkkua ajatella, että Hän olisi vihoissaan ja raivostuisi.

Kaikki näiden kaltaiset kuvaukset ovat sellaisia, että tuntuu kuin alkaisimme ymmärtää jotakin, mutta... Ja tämä ”mutta” onkin kaikkein tärkein: meidän on pidettävä se mielessämme, kun yritämme hahmottaa tulliasemat ja sielun kuolemanjälkeisen olotilan yleensä. Tuonpuoleisen todellisuus on täysin erilaista kuin meidän todellisuutemme.

Kun enkeli siis puhui pyhälle Makariokselle taivaallisista ja maallisista, hän puhui ennen kaikkea tulliasemista. On hyvin ymmärrettävää, että enkeli varoitti pyhää Makariosta: maallinen käsitys tulliasemista on hyvin yksinkertainen, mutta todellisuudessa niiden idea on aivan erilainen, syvälinen, hengellinen ja taivaallinen. Tällaista ideaa tai käsitystä ei ole missään muussa uskonnossa, ei edes muissa kristillisissä kirkkokunnissa.

Roomalaiskatolinen kirkko on esimerkiksi vääristänyt ihmisen kuolemanjälkeisen olotilan dogmillaan kiirastulesta ja ns. limbosta. *Kiirastuli* on paikka, jossa kärsitään, jotta saataisiin korvattua ihmisen ns. puutteelliset ansiot Jumalan oikeamielisen tuomioistuimen edessä. *Limbo* on paikka paratiisin ja kiirastulen välissä, jossa sijaitsevat kastamattomien pikkulasten sielut; pikkulapset eivät kärsi, mutta eivät

myöskään elä autuudessa. (Tällaiseen teologiseen erheeseen voidaan päätyä, kun jätetään pyhien isien opetukset huomiotta.)

Kirkon perimätiedon mukaan sielu vaeltaa ruumiin kuoltua ensin paratiisin asuinsijoilla ja sitten ilmeisesti useimpien sielut vaeltavat ns. tulliasemien lävitse. Molemmat, sekä paratiisi että tulliasemat, ovat sielulle eräänlainen koe. Ja kokeen tulokset luonnollisesti vaihtelevat.

Pyhä Kyrillos, Aleksandrian arkkipiispa, kirjoitti 400-luvulla näin:

Kun meidän sielumme jättää ruumiin, toiselle puolellemme ilmestyvät taivaalliset sotajoukot ja toiselle puolelle pimeyden valtiat, tämän maailman pahat valtiat, ilmavaltojen tulliasemien päämiehet, kiduttajat ja tekojemme tuomitsijat... Kun sielu näkee ne, se häkeltyy ja vavahtaa ja alkaa kauhuissaan etsiä itselleen suoja Jumalan enkelten luota, mutta vaikka pyhät enkelit ottaisivatkin sen suojiinsa, se joutuu kuitenkin kulkemaan ilmojen halki ja korkeuksiin kohotessaan se kohtaa eri tulliasemia, joilla se joutuu pysähtymään ja joilla pahat henget pyrkivät estämään sitä kohoamasta taivasten valtakuntaan.⁴²

KUOLEMANJÄLKEINEN HYVYYSKOE

Kirkon tradition mukaan poisnukkuneen sielu on kolme päivää arkkunsa luona ja sitten se tutustuu paratiisin asuinsijoihin kuuden päivän ajan. Sen jälkeen sielulle näytetään helvetin kärsimyksiä 40 päivän ajan. Miten meidän pitäisi käsittää nämä maalliset kuvaukset, maalliset asiat?

Sielu on luonnoltaan tuonpuoleisen maailman asukas. Kun se vapautuu tiheästä ruumiista, se kykenee näkemään tuonpuoleisen maailman sille luonteenomaisella tavalla. Kaikki tuonpuoleisen asiat näytetään sielulle. Ja, kuten apostoli Paavali kirjoittaa, maan päällä me katselemme *vielä kuin kuvastimesta, kuin arvoitusta, mutta silloin näemme kasvoista kasvoihin* (1. Kor. 13:12), ts. silloin näemme kaiken sellaisena kuin se on todellisuudessa. Tämä näkeminen tai ymmärtäminen eroaa maallisesta ymmärtämisestä, joka on yleensä pinnallista ja objektiivista: ruumiin kuoltua me pääsemme osallisiksi siitä, minkä silloin ymmärrämme. Sielu pääsee silloin välittömään yhteyteen henkien maailman kanssa, sillä sielu on itsekin samanlainen henki. Mutta

⁴² *Slovo na ishod duši. Sledovannaja psaltir'. Nastol'naja kniga svjaštšennosluzitelja IV, s. 457. Moskova 1983.*

millaisiin henkiin sielu liittyy? Niihin, joita se kaikkein eniten muistuttaa hengellisen tilansa kannalta. Voimme olettaa, että jokaisella hyveellä on oma henkensä, oma enkelinsä, aivan niin kuin jokaisella himolla on oma henkensä, oma demoninsa. Mutta puhutaan tästä myöhemmin.

Miten meidän pitäisi ymmärtää se, mitä sielulle tapahtuu kolmannen ja yhdeksännen päivän välisenä aikana? Jostakin syystä ollaan tavallisesti sitä mieltä, että sielua koetellaan vasta tulliasemilla. Ei ole kuitenkaan mitään epäilystä siitä, että sielua koetellaan ei vain pahan kiusauksissa, himoissa, vaan myös silloin, kun se kohtaa hyvyyden. Siinä on vain se ero, että ensin mainittuun liittyy demonien näkeminen ja niiden uhkaukset ja siten myös kärsimykset, ja hyvyyden kohtaaminen puolestaan saa sielun haltioihinsa, kun se näkee enkelten ja pyhien hyvyyden kauneuden ja heidän rakkautensa. Mutta siinäkin tapauksessa sielu joutuu kokeisiin. Mihin ne liittyvät? Näissä kokeissa tutkitaan, millaisia hyviä ominaisuuksia sielu hankki maallisen elämänsä aikana ja mihin korkeuksiin ja puhtauteen se pyrki, millaisia ideaaleja se palveli.

Kolmen päivän kuluttua yksilö joutuu siis käymään lävitse tällaiset ”hyvyysskoheet”. Sielu kohtaa kaikki hyveet: apostolin mukaan ne ovat *rakkaus, ilo, rauha, kärsivällisyys, ystävällisyys, hyvyys, uskollisuus, lempeys ja itsehillintä* ym. (Gal. 5:22). Sanotaan esimerkiksi, että sielu kohtaa laupeuden tai armeliaisuuden. Pitääkö sielu sitä hengellisenä aarteena, jota kohti se oli pyrkinyt, vaikka ei olisikaan pystynyt toteuttamaan sitä kaikessa sen täyteydessä maallisen elämänsä oloissa, vai työntääkö sielun omaksuma kovuus sielun pois tämän hyveen luota ikään kuin se olisi jotakin sielulle vierasta ja sopimatonta? Liittyykö sielu laupeuden henkeen, vai hylkääkö sielu sen? Tällä tavoin kuuden maallisen päivän aikana sielu käy läpi kokeita, joissa tutkitaan sen suhtautumista hyvyyteen, rakkauteen, siveyteen... Näiden kokeiden jälkeen sielu näkee todellisen tilansa ja hyvyytensä kuvitelmiensa sijasta eikä enää katso niitä vaaleanpunaisten silmälasien lävitse: sielu näkee hyveidensä ja hyvien tekojensa todelliset kasvot.

Tällä kaikella on valtava vaikutus siihen, miten sielu sitten määrittelee itsensä. Aivan epäilyksettä sielu, joka maallisen elämänsä aikana pyrki kohti totuutta ja rakkautta ja joka nyt näkee niiden jumalallisen kauneuden, pyrkii tietenkin edelleen kaikin voimin niitä kohti ja liittyy niihin hengellisen puhtautensa mitassa. Siksi sielua ei enää koetella tulliasemilla, kuten Herra itse on siitä sanonut: *Totisesti, totisesti: se, joka kuulee minun sanani ja uskoo minun lähettäjäni, on saanut ikuisen elämän. Hän ei joudu tuomittavaksi,*

vaan hän on jo siirtynyt kuolemasta elämään. (Joh. 5:24) Tästä ovat esimerkkeinä myöskin pyhät, jotka siirtyivät suoraan taivasten valtakuntaan. Siksi on ymmärrettävää, miksi poisnukkuneiden sielut tutustuvat ensin paratiisiin eivätkä helvettiin: miksi sielun, joka on osoittanut pyrkivänsä Jumalan luo ja kykenevänsä saavuttamaan taivasten valtakunnan, pitäisi joutua kosketuksiin pahan, inhottavan rumuuden ja demonien kanssa?

Kaikkein paras esimerkki on viisas ryöväri. Hän on ensimmäinen, joka meni paratiisiin joutumatta koettelemuksiin tulliasemilla, vaikka kaikkien maallisten oikeuskäsitysten mukaisesti hänen olisi pitänyt käydä ne kaikki lävitse kaikessa niiden voimassa. Tämä kertoo, miten suuri merkitys Kristuksen uhrilla oli: Kristuksen uhri vapautti kaikki aidosti katuivat ja nöyryvät demonien vallasta ja kidutuksesta sekä maallisen elämän aikana että kuoleman jälkeen. Siksi voimme lujasti uskoa, että kristityt, jotka elävät evankeliumiin perustuvan omantuntonsa mukaisesti, perivät jo yhdeksäntenä päivänä iankaikkisen elämän ja välttävät kaikki tulliasemat.

KUOLEMANJÄLKEINEN PAHUUSKOE

Tulliasemat eivät ole Jumalan rangaistus synneistä, vaan viimeinen lääke vaikeasti sairaita varten: niitä varten, jotka antautuivat himojen valtaan ja puolustelivat himojaan sekä niitä varten, jotka eivät katuneet vaan paistattelivat oman arvonsa ja ansioidensa tunnossa Jumalan ja ihmisten edessä. Tällaisille sieluille tulliasemat ovat täydellinen keino oppia tuntemaan oma itsensä pohjia myöten, sillä ilman tällaista itsetuntemusta on mahdotonta kääntyä Kristuksen puoleen ja ottaa Häntä vastaan – ilman sitä on mahdoton pelastua.

Niinpä sielut, jotka eivät läpäisseet hyvyyskoetta, joutuvat valitettavasti kokemaan muita koettelemuksia kolmenkymmenen päivän ajan. Nämä sielut alkavat vaelttaa tulliasemien kautta. Pyhien elämäkerroissa puhutaan näistä tulliasemista paljon enemmän kuin pyhien valtakunnan kauneuden näkemisestä. Syynä siihen on ilmeisesti se, että paljon suurempi osa ihmisistä on joutunut himojensa orjaksi verrattuna siihen, kuinka monet ovat osallisia hyveisiin. Siksi tätä koetta varten tarvitaan enemmän aikaakin. Lopputuloksena on, että sielu oppii näkemään jokaisen himonsa koko pahuuden.

Me kaikki tiedämme, mitä himojen poltto tarkoittaa: ihminen joutuu yhtäkkiä kauhean vihan, ahneuden tai lihan himon valtaan. Viis järjestä, omastatunnosta,

hyvyydestä ja omasta hyvinvoinnista! Tämä tapahtuu myös tuonpuoleisessa, mutta verrattomasti suuremmassa mittakaavassa. Sielu näkee, miten jokainen himo, jota se on pitänyt elämänsä tarkoituksena ja jonka tyydyttämiseen se on elämänsä omistanut, vaikuttaa koko täyteydessään. Ja se, joka ei taistellut näitä himoja vastaan, vaan palveli niitä; se, jolle ne olivat hänen elämänsä tarkoitus, ei kestä demonien kiusauksia, vaan ryntää niihin kuin syötin kimppuun. Tällä tavoin hän epäonnistuu kokeessa ja lankeaa tämän himon järjettömään ja sammumattomaan tuleen. Vaikka sielu maallisen elämänsä aikana joskus saattoikin löytää itselleen ravintoa ja rauhaa, tuonpuoleisessa sitä todellakin odottavat Tantaloksen tuskat.

Yleensä tulliasemia mainitaan olevan kaksikymmentä ja ne tuntuvat alkavan kaikkein viattomimmasta synnistä, turhanpuhumisesta, jota me tavallisesti pidämme täysin merkityksettömänä. Apostoli Jaakob kuitenkin on aivan toista mieltä: *Kieltä ei yksikään ihminen pysty kesyttämään. Se on hillitön ja paha, täynnä tappavaa myrkkyä.* (Jaak. 3:8) Pyhät isät ja jopa pakanafilosofitkin sanovat joutilaisuutta ja sen luonnollista ja tavallista ilmentymää – turhanpuhumista – kaikkien paheiden äidiksi. Pyhä Johannes Karpathoslainen esimerkiksi kirjoitti:

*Mikään ei ole niin vahingollista hyveille kuin ilvehtiminen ja pilailu sekä suunsoitto.*⁴³

Kaksikymmentä tulliasemaa käsittävät kaikki himojen kategoriat, jotka nekin vielä jakautuvat useisiin eri synteihin, ts. jokaisella tulliasemalla tutkitaan kaikki toisilleen sukua olevat synnit. Otetaan esimerkiksi varkaus. Varkaus ilmenee monin eri tavoin: välitön varkaus, kun työnsit kätesi toisen taskuun, kirjanpidon väärentäminen, valtion varojen käyttö omiin tarkoituksiin, lahjuksien vaatiminen jne. Sama pätee muihinkin tulliasemiin. Tällä tavoin sielu käy lävitse kaksikymmentä eri himoa, kaksikymmentä syntikoetta.

Pyhän Basileios Uuden elämäkerrassa autuas Theodora luettelee ne seuraavassa järjestyksessä: 1) turhanpuhuminen ja kiroilu, 2) valhe, 3) tuomitseminen ja panettelu, 4) ylensyönti ja juoppous, 5) laiskuus, 6) varkaus, 7) rahanhimo ja saituus, 8) kiskonta (lahjusten otto, imartelu), 9) väärät tuomiot, turhamaisuus ja kunnianhimo, 10) kateus, 11) ylpeys, 12) viha, 13) pitkävihaisuus, 14) tappeleminen, lyöminen, hakkaaminen, 15) noituus (magia, okkultismi, spiritismi, ennustaminen), 16) haureus, 17)

⁴³ Johannes Karpathoslainen: *Rohkaisun sanoja Intiasta kirjoittaneille munkeille*, no. 20. Filokalia I, s. 340. Pieksämäki 1981.

aviorikos, 18) sodomia, 19) epäjumalanpalvelus ja harhaoppisuus, 20) kovasydämys, armottomuus.⁴⁴

Kaikki nämä tulliasemat on kuvattu hyvin selvästi maallisesta elämästä otetuilla esimerkeillä. Kun lukee tätä kertomusta, enkelin viisaat sanat tulevat väkisinkin mieleen: ”Älä unohda, että maalliset asiat ovat vain hyvin heikkoja heijastuksia taivaallisista.” Theodora näki tuonpuoleisessa hirviöitä, tulisia järviä ja kauheita kasvoja; hän kuuli kamalia huutoja ja näki kidutuksia, joita syntiset sielut joutuvat kokemaan. Mutta kaikki nämä ovat maallisia asioita, ja kuten enkeli varoitti, ne ovat vain hyvin heikkoja heijastuksia niistä täysin hengellisistä (ja tässä mielessä taivaallisista) oltiloista, jotka sielu kokee, ellei se pysty hylkäämään himoa.

Pyhän Theodoran kertomuksen perusteella on laadittu kokonaisia ikonografisia kuvia. Monet ovat ehkä nähneet kuvia eri tulliasemilla koetuista kärsimyksistä. Niissä näkyy kaikenlaista – miten demonit kiduttavat syntisiä! Taiteilijoiden mielikuvitus on vilkas ja eloisa, ja siksi nämä kuvat ovat hyvin vaikuttavia. Mutta tuonpuoleisessa kaikki on toisin.

Miksi kaikki on siis esitetty tällä tavoin? Siksi, ettei lihassa elävälle ihmiselle ole mahdollista esittää, millaiset kärsimykset odottavat kaikkia niitä, jotka polkevat omantuntonsa ja totuuden jalkoihinsa ja rikkovat käskyjä. Miten olisi esimerkiksi mahdollista selittää, millaista paha turhanpuhuminen aiheuttaa ihmiselle? Siksi taiteilijat ovat esimerkiksi maalanneet kuvan, jossa ihminen on hirtetty kielestään: silloin me voimme kuvitella, millaisia kärsimyksiä hän kokee.

Kaikki tämä on tietenkin hyvin alkeellista, mutta kuten pyhä Johannes Krysostomos (k. 407) sanoi:

*Siitä puhutaan tällä tavoin, jotta karkeampitekoisetkin ihmiset ymmärtäisivät, mistä on kyse.*⁴⁵

Juuri sitä varten tulliasemien kuvatkin on keksitty. Tajuatko, ihminen? Tajuan, kaiken. Mitä tajusit? En sitä, millaisia nämä kärsimykset ovat, vaan kaikkein tärkeimmän: siellä on todellakin kidutuksia, vaikka ne ovatkin luonteeltaan aivan toisenlaisia.

JOKO JUMALAN HENGEN TAI KIDUTTAVIEN DEMONIEN KANSSA

⁴⁴ Ks. *Nastol'naja kniga svjaštšennosluzitelja II*, s. 437-443. Moskova 1978, sekä Ignati Brjantšaninov: *Kuolemasta elämään*, s. 111-118. Jyväskylä 1995.

⁴⁵ Johannes Krysostomos: *Beseda na Ps. 6:2. Tvorenija V*, s. 49. Pietari 1899.

Kirkko puhuu myös demoneista, jotka kiduttavat sielua syntien tähden. Miten tämä pitäisi käsittää?

Pyhä piispa Feofan (Govorov) esitti tähän kysymykseen hyvin mielenkiintoisen vastauksen kommentaarissaan. *Kunpa noudattaisin vakaasti sinun määräyksiäsi! Silloin en joudu häpeään. (Ps. 119:80)* Hän selittää viimeisten sanojen merkityksen seuraavasti:

Häpeään joutumisen toinen ajankohta koittaa kuolemassa, kun kohtaamme tulliasemat. Ja vaikka tulliasemien käsite tuntuisi rationalisteista miten oudolta hyvänsä, niitä ei voida ohittaa olankohautuksella. Mitä nämä tullimiehet odottavat tulliasemille ilmestyneiltä? He tahtovat tarkistaa, onko tulliasemille saapuneilla heille kuuluvaa tavaraa. Millaista tavaraa? Himoja. Niitä, joiden sydän on vailla paheita ja himoille vieras, tullimiehet eivät löydä mitään, mihin he voisivat takertua. Päinvastoin: heille vastakkainen hyvyys kiduttaa heitä itseään kuin salamanisku.

Yksi oppineista esitti tähän vielä tällaisenkin mielipiteen: tulliasemat esitetään kauheina paikkoina, mutta onhan hyvin mahdollista, että kauheuden sijasta demonit esittävät sielulle jotakin eksyttävää, jotakin houkuttelevaa kaikkien himojen eri variaatioiden mukaisesti. Kun himot on karkotettu sydäimestä maallisen elämän kuluessa ja siihen on istutettu niille vastakkaisia hyveitä, silloin sielu, joka ei tunne minkäänlaista myötätuntoa sille esitettyjä eksytyksiä kohtaan, ohittaa ne inhoten. Mutta ellei sielua ole vielä puhdistettu, silloin sielu ryntää sinne, missä sitä eniten miellyttävä himo näkyy. Demonit ottavat sen vastaan kuin ystävänsä, mutta ne kyllä tietävät, minne se myöhemmin laitetaan. On siis hyvin epävarmaa, etteikö sielu joudu häpeään tulliasemilla niin kauan kuin siinä on vielä jäänteitä myötätunnosta joitakin himoja kohtaan. Häpeään joutuminen tarkoittaa tässä sitä, että sielu itse ryntää suoraan helvettiin.⁴⁶

Tämä on hyvin mielenkiintoinen ajatus. Sen mukaan tulliasemilla tutkitaan sielun hengellistä tilaa himollisten, demonisten kiusausten edessä. Käy ilmi, että sielu itse ryntää helvettiin ja että se ryntää sinne niiden himojen tähden, joihin sielu on vapaaehtoisesti antautunut maallisen elämänsä aikana.

Pyhän piispa Feofanin esitys on pohjimmiltaan lähtöisin pyhän Antonios Suuren opetuksista. Esitän tässä pyhän Antonioksen sanat:

Jumala on hyvä, himoton ja muuttumaton. Joku voi kyllä pitää oikeana ja totena Jumalan muuttumattomuutta, mutta saattaa ihmetellä sitä, että Hän iloitsee hyvien

⁴⁶ Ioann Kassian Rimljanin: Bor'ba s duhom gneva. Dobrotoljubie II, s. 55. Moskova 1895, uusi painos 1992.

tähden, mutta kääntyy pois pahoista, vihastuu syntisiin, mutta lepyttyään on jälleen armollinen. Tähän on sanottava, ettei Jumala enempää iloitse kuin vihastukaan, sillä sekä iloitseminen että vihastuminen ovat intohimoja. Ei Häntä myöskään lepytetä lahjoilla, sillä sehän merkitsisi sitä, että Jumalakin olisi altis nautinnoille. Ei ole oikein eikä sopivaa uskoa, että inhimilliset seikat vaikuttaisivat Jumalaan sitä tai tätä. Päinvastoin Hän on hyvä, tekee ainoastaan hyvää eikä milloinkaan pahaa ja pysyy aina samana. Mikäli mekin pysymme hyvinä, lähentää tämä samankaltaisuus meitä Jumalaan, mutta jos meistä tulee pahoja, erottaa erilaisuuden kuilu meidät Jumalasta... Ei siksi, että Hän olisi vihoissaan meille, vaan siksi, että syntimme eivät salli Jumalan loistaa meissä vaan liittävätkin meidät kiduttaviin demoneihin. Mutta vaikka rukouksen ja hyvien tekojen kautta vapaudumme synneistä, emme niillä lepytä Jumalaa ja saa Häntä muuttumaan, vaan hyvät tekomme ja kääntyminen Jumalan puoleen parantavat oman pahuutemme, ja niin pääsemme jälleen nauttimaan Jumalan hyvyyttä. Kun siis sanotaan, että Jumala kääntyy pois pahoista, tarkoittaa se samaa kuin jos sanottaisiin, että aurinko kätkeytyy niiltä, jotka ovat menettäneet näkönsä.⁴⁷

Eli siis jos me elämme oikein (ts. hurskaasti), elämme Jumalan käskyjen mukaista elämää ja kadumme, kun rikomme Jumalan käskyjä vastaan, meidän henkemme liittyy Jumalan Henkeen ja meidän on hyvä olla. Kun taas toimimme vastoin omaatuntoamme ja rikomme käskyjä, meidän henkemme muuttuu kiduttajademonien kaltaiseksi. Ja siinä mitassa, missä olemme vapaaehtoisesti alistuneet synnin valtaan maan päällä, meidän sielumme kaipaa tuonpuoleisessa luonnollisesti syntiä ja alistuu demonien valtaan. Eräässä kirjeessään igumeni Nikon (Vorobjov) kirjoitti näin:

Pahat henget ovat ylpeitä ja pitävät vallassaan ylpeitä. Tämä opettaa, että on syytä nöyrytyä. Pahat henget ovat täynnä vihaa. Niinpä meidän täytyy pyrkiä sävyisyyteen, jotteivät ne pääsisi hallitsemaan sieluumme kuin omaansa. Pahat henget ovat pitkävihaaisia ja kovasydämisä. Siispä meidän täytyy empimättä antaa anteeksi meitä loukanneille, tehdä sovinto ja olla kaikkia kohtaan armahtavaisia.

Sielussa tulee tukahduttaa pahasta hengestä lähteneet taipumukset ja niiden tilalle tulee juurruttaa pyhässä evankeliumissa opetettuja pyrkimyksiä.

Jos kuolemamme jälkeen sielustamme löytyy enemmän pahan hengen ominaisuuksia, se tulee myös vallitsemaan meitä tulevassa elämässä. Jos taas jo täällä maan päällä tunnistamme pahat taipumuksemme, pyydämme Herralta armahdusta ja itse annamme lähimmäisillemme anteeksi, niin myös Herra antaa

⁴⁷ Antonios Suuri: *Opetuksia ihmisen luonteesta*, no. 150. Filokalia I, s. 45. Pieksämäki 1981.

meille anteeksi. Hän hävittää kaiken meissä olevan pahan eikä anna meitä pahojen henkien valtaan.⁴⁸

Tämä on aivan ymmärrettävää: ei Jumala rankaise meitä synneistämme eivätkä demonit omavaltaisesti kiduta meitä niiden tähden: me itse antaudumme himoinemme kiduttajien käsiin. Silloin alkaa niiden järjetön urakka. Ne viekoittelevat sielua kaikenlaisin synnein ja luulevat tuhoavansa sen, mutta todellisuudessa ne näine houkutusineen osoittavat sielulle sen hengelliset sairaudet, himot, joita sielu ei huolettomuutensa tähden nähnyt maallisen elämänsä aikana. Sillä tavoin demonit, jotka tahtovat aiheuttaa sielulle vahinkoa, itse asiassa ovatkin sille suureksi hyödyksi. Pelastus on näet mahdollinen vain siinä tapauksessa, että sielu näkee syntinsä ja himonsa ja tajuaa, miten välttämätön Jumala, Vapahtaja, oikein onkaan. Juuri tästä langennut sielu vakuuttuu tulliasemien läpi kulkiessaan, ja juuri sen tähden hänen läheistensä ja kirkon esirukoukset parantavat sielun. On siis toistettava, että tulliasemat ovat himojen orjuuttamalle sielulle tietynlaisia välttämättömiä parannuskeinoja, jotka osoittavat sielulle kaikki sen hengelliset sairaudet – siinä piilee viisaan ja rakastavan Jumalan kaitselmus! Pyhä Iisak Niniveläinen, 600-luvun suuri kilvoittelija, kirjoitti tähän liittyen:

Hänen (Jumalan) kohdallaan ei ole kyse kostamisesta, sillä Hän katsoo sitä hyötyä, joka seuraa Hänen toimistaan ihmisiä kohtaan. Ja tämä koskee myös helvettiä.

Minä olen sitä mieltä, että mitä tulee helvettiin ja sen kidutuksen vaikeuteen, Hän kunniakkaana Luojana tulee näyttämään ihmeellisen lopputuloksen ja sanoinkuvaamattoman suuren armahtavaisuuden toimeenpanon. Hänen rakkautensa, voimansa ja viisautensa rikkaus saadaan tuntea siitä aivan erityisellä tavalla, samoin kuin Hänen hyvyytensä aaltojen kiihkeä väkevyys.

Ei ole armahtavaisen Luojan tapaista luoda järjellisiä olentoja saadakseen syöstä heidät säälimättömästi herkeämättömään kärsimykseen sellaisen asioiden takia, jotka Hän tiesi jo ennen niiden toteutumista. Luodessaan heidät Hän näet tiesi, millaisia heistä tulee, ja silti Hän loi heidät.⁴⁹

Tällä tavoin tulliasemat ovat osoitus Jumalan suuresta laupeudesta, eivät suinkaan vihasta tai rangaistuksesta. Ne ovat kaitselmuksen viimeinen keino, jonka avulla ihminen oppii tuntemaan itsensä – sen, kuka hän todellisuudessa on eikä vain haaveellisessa mielikuvituksessaan – ja siksi pääsee osalliseksi taivasten valtakunnasta.

⁴⁸ *Kanssamme on Jumala*. Igumeni Niikonin kirjeitä, 10. kirje, s. 34. Jyväskylä 1989. Suomentanut arkkimandriitta Panteleimon.

⁴⁹ Iisak Niniveläinen (Syyrialainen): *Kootut teokset*, s. 867. Jyväskylä 2005. Suomentanut munkki Serafim.

SAMANLAISET LIITTYVÄT YHTEEN. KATUMUKSEN VOIMA

Jokaisella tulliasemalla ihminen käsittää, missä määrin jokin himo vallitsee hänen sielussaan. Se, joka ei taistellut himoan vastaan vaan antautui sen valtaan, eli himossaan ja omisti sille kaikki voimansa, lankeaa ja epäonnistuu tulliasemalla. Mutta asiassa on jotakin mielenkiintoista. Tämä lankeemus (tai päinvastoin vaivaton pääsy tulliasemalta eteenpäin) ei määräydy yksilön tahdon mukaan, vaan sen hengellisen tilan mukaan, jonka ihminen on maallisen elämänsä aikana saavuttanut. Yksilö ei tässä enää kykene valitsemaan: hänessä hallitsevan hengen luonnollinen toiminta määrittää hänen kohtalonsa. Igumenia Arsenia (k. 1905), yksi 1900-luvun alun merkittävistä kilvoittelijoista, kirjoitti:

Kun ihminen elää maallista elämää, hän ei pysty tajuamaan, missä määrin hänen henkensä on orjuutettu, toisen hengen vallassa. Hän ei kykene tätä tajuamaan siksi, että hänellä on tahto, jota hän noudattaa, kun haluaa. Mutta kun tahto riistetään kuolemassa, silloin sielu näkee, minkä hengen vallassa ja orjana se on. Jumalan Henki kantaa hurskaat iankaikkisiin asuntoihinsa, valistaa ja valaisee heidät ja jumalallistaa heidät. Mutta ne sielut, jotka olivat yhteydessä pahaan henkeen, jäävät sen valtaan.⁵⁰

Pyhä piispa Ignati kirjoitti hiukan aikaisemmin samasta asiasta:

Helvetin tyrmät kuvaavat sitä, miten elämä omalaatuisella ja hirvittävällä tavalla tuhoutuu, vaikka elämä itse säilyykin tuhoutumatta. Siellä päättyy kaikki toiminta: siellä on pelkkää kärsimystä.⁵¹

Mitä tahdon menettäminen merkitsee? On paljon esimerkkejä siitä (ja järkevä ihminen näkee niissä ennen kaikkea oman itsensä), miten synnillinen himo kykenee orjuuttamaan ihmisen ja lamauttamaan hänen tahtonsa. Valitettavasti se tapahtuu hyvin helposti. Kun me emme taistele pienäkään kiusausta vastaan, me itse vähitellen heikennämme omaa tahdonvoimaamme ja loppujen lopuksi tuhoamme sen. Se näkyy helposti kaikkialla ympärillämme. Katsokaa vaikka alkoholisteja ja narkomaaneja. On hyvin mahdollista, että monet heistä tahtoisivat palata normaaliin elämään huomattuaan mihin ovat joutuneet, mutta eivät enää kykene siihen. Sellainen on laki: mitä enemmän ja useammin ihminen tyydyttää mitä tahansa himoan, sitä enemmän hänen hengelliset

⁵⁰ Igumenia Arsenia: *Put' nemetštatel'nogo delanija*. Kirje 45, s. 323. Moskova 1999.

⁵¹ Ignati Brjantšaninov: *Tvorenija III*, s. 125. Pietari 1905.

voimansa ehtyvät, ja loppujen lopuksi hänestä tulee himonsa tahdoton orja. Tahdottomuus ilmenee täydessä voimassaan tulliasemilla, jolloin ihmisen orjuuttaneen himon henget koettelevat sielua. Ja koska siellä ei enää ole mitään ulkonaisia olosuhteita, ei edes ruumista, jotka olisivat edes jotenkin voineet hillitä himojen toimintaa, ne toimivatkin sielussa jo koko voimassaan, tuhat kertaa vahvemmin kuin maallisissa olosuhteissa, kuten igumeni Nikon kirjoitti, joten sielun tahto halvaantuu kokonaan.

Jos me palaamme tutkimaan kuvauksia tulliasemista, me näemme kaikkialla, että pahat henget ovat niissä läsnä eri muodoissaan. Autuas Theodora jopa kuvaa joidenkin pahojen henkien ulkomuotoa, vaikka onkin ymmärrettävä, että hänen kuvauksensa ovat vain heikkoja yrityksiä kuvata niiden aitoa olemusta. Kaikkein vakavin seikka on se, kuten Antonios Suuri kirjoittaa, missä määrin sielu antautuu synnillisen himon valtaan ja missä se liittyy kiduttajademoneihin. Ja aivan kuten maan päälläkin, tämä tapahtuu tuonpuoleisessakin aivan luonnollisesti, sillä samankaltainen liittyy aina samankaltaisten joukkoon. Vain maallisessa elämässä tämä tapahtuu ikään kuin näkymättömästi, vaikka ihminen väliin saattaakin huomata sen, mutta tuonpuoleisessa se on jo aivan selkeästi havaittavissa. Näettehän, miten samanhenkiset ihmiset etsiytyvät toistensa seuraan tässä maallisessa elämässä. Joskus jää ihan ihmettelemään, mistä heidän ystävyytensä on peräisin. Kun sitten tutustutaan heihin lähemmin, käykin ilmi, että heillä on sama henki. He ovat samaa henkeä, ”sielunveljiä”.

Sama pätee sieluun kuoleman jälkeen. Kun sielu kulkee tulliasemien lävitse, kunkin tulliaseman himo ja henget, kiduttajademonit, kiusaavat sitä, ja oman tilansa mukaisesti sielu joko hylkää ne tai liittyy niihin ja kokee vastaavia kärsimyksiä.

Näillä kärsimyksillä on toinenkin syy. Tuonpuoleinen maailma on todellisen valon maailma, jossa meidän tekemme, ajatuksemme ja tunteemme avautuvat kaikkien ihmisten ja enkelten eteen. Miettikääpä seuraavaa kuvaa: koko meidän julkeutemme, halpamaisuutemme ja kieroutemme näytetään yhtäkkiä kaikille ystävillemme, tutuillemme ja sukulaisillemme. Mikä häpeä ja kauhu – eikö se ole helvetti? Juuri siksi kirkko kutsuu meitä niin voimakkaasti ja sitkeästi katumaan mitä pikimmin. Katumus, kreikaksi *metanoia*, merkitsee mielenmuutosta, ajatustavan muuttamista, ts. kaiken meihin pesiytyneen pahan hylkäämistä ja vihaa syntiä kohtaan. Katumus on erinomainen keino puhdistaa sielumme, täydellinen keino pelastua tulevasta häpeästä, pelosta, kiduttajademoneista ja himojen sammumattomasta tulesta. Kuten profeetta Jesaja sanoo: *Tulkaa, selvittäkäämme miten*

asia on, sanoo Herra. Vaikka teidän syntinne ovat verenpunaiset, ne tulevat valkeiksi kuin lumi. Vaikka ne ovat purppuranpunaiset, ne tulevat valkeiksi kuin puhdas villa. (Jes. 1:18)

Entä miten ihmeellisesti tästä kirjoittaa pyhä lisak Niniveläinen:

Jumala tunsu rakastavalla tiedollaan, että mikäli ihmisiltä vaadittaisiin ehdotonta vanhurskautta, ei löytyisi montaakaan, joka voisi päästä taivaan valtakuntaan. Tätä varten Hän antoi heille lääkkeen, joka sopii jokaiselle: katumuksen, jotta heille löytyisi joka päivä ja joka hetki mahdollisuus päästä vanhurskautumaan helposti tämän lääkkeen voiman avulla. Tuon sisäisen pistoksen avulla he voivat milloin vain pestä itsestään jokaisen tahran, joka heihin saattaa tulla. Näin he voivat uudistua joka päivä katumuksen kautta.⁵²

Miten todellinen katumus sitten toimii? Emme tässä puhu evankeliumin tapauksista publikaanin, huorintekijän ja ryövärin kohdalla, mutta muistelkaapa vaikkapa Dostojevskin Raskolnikovia: hän oli valmis lähtemään mihin tahansa pakkotyöhön, vieläpä iloiten, kunhan vain voisi sovittaa pahan tekonsa, pestä veren käsistään, puhdistua. Me kaikki tiedämme, miten hän muuttui kaduttuaan rikostaan. Dostojevski esitti erinomaisesti sekä rikoksen että sisäisen rangaistuksen, samoin kuin katumuksen suuren puhdistavan voiman. Hyvin monet ihmiset ovat kokeneet samanlaisen kirkastumisen. Sellaista on katumus! Se on todellakin sielun pelastus, joka kirjaimellisesti saa ihmisen syntymään uudestaan. Jumala ottaa aina vastaan vilpittömän, kyyneleisen katumuksen, joka todistaa, että olemme vakaasti päättäneet taistella syntiä vastaan loppuun asti. Ja tämä kyynelpisara, tai kuten pyhä Barsonofios Suuri sanoi, tämä kuparilantti, joka on aivan mitätön, hyväksytään takeeksi siitä, että Herra liittyy sieluun ja juurii siitä pois pahan, joka siinä vallitsee. Jos ihmisellä on vaikka vain pienikin tällaisen taistelun elävä itu sydämessään, jos hän voimiensa mukaan pyrkii elämään evankeliumin mukaista elämää, jos hänellä on katumusta, niin Herra itse maksaa loput ja vapauttaa hänet tuonpuoleisessa kiduttajademonien käsistä. Kristus ei petä: *Vähässä olet ollut uskollinen, minä panen sinut paljon haltijaksi. Tule Herrasi ilojuhlaan. (Matt. 25:23)*

Näin valtava merkitys on vilpittömällä katumuksella! Meidän kristittyjen on oltava loppumattoman kiitollisia Jumalalle siitä, että Hän on jo edeltäkäsinkin osoittanut meille tulliasemien mysteerin ja antanut meille suurenmoisen keinon – katumuksen – paeta demonien verkkoja. Herra tahtoo, ettemme kärsisi täällä emmekä etenkään kuolemamme jälkeen. Siksi kirkko kutsuu: ihminen, ryhdy toimeen ja kadu ennen kuin on liian myöhäistä.

⁵² Lisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 880.

HIMOT OVAT TUHAT KERTAA VOIMAKKAAMPIA KUIN MAAN PÄÄLLÄ

Mutta entä jos demoni ei olekaan niin kauhea kuin miksi se kuvataan?

Valitettavasti asia on aivan päinvastoin: demoni on vielä kauheampi kuin miksi me sitä kuvaamme ja miten sen käsitämme. Demonien kanssa tekemisiin joutuneet kilvoittelijat kertovat, että ne ovat käsittämättömän inhottavia ja kauhistuttavia, oksettavia. Igumeni Nikon (Vorobjov) kirjoitti, että yksi katsekin niihin päin voi jo sekoittaa järjen.⁵³ Demoneja kuvataan näiden kertomusten pohjalta, mutta niiden ulkonainen olemus välittää niiden hengellisen tilan vain osittain. Ihmisten himot antavat meille jonkinlaisen käsityksen niiden hengellisestä tilasta, sillä himot ovat demonien olemusta.

Mitä himo oikein on? Synti, sehän on sitä, että ihminen sattuu valehtelemaan tai kadehtii toista, niin sanoaksemme kompastuu; sitähan sattuu kaikille. Ennen kuin valheellisuus ja kateus alkavat vallita ihmistä, ne tuntuvat pelkiltä erheiltä ja sattumilta. Ne ovat syntejä. Mutta tämä on vain väliaikaista. Kun ihminen tottuu esimerkiksi valehtelemaan, se johtaa siihen, ettei hän enää osaa olla valehtelematta. Himo on juuri sitä, mikä vetää meitä vahvasti puoleensa, joskus niin väkevästi, ettei ihminen enää kykene hillitsemään itseään. Hän ymmärtää erinomaisen hyvin, että se on väärin, paha ja vahingollista sekä sielulle (vaikka sielun hän yleensä unohtaakin) että ruumiille, perheelle ja työlle. Mutta käy ilmi, että hän on täysin voimaton eikä pysty hillitsemään itseään edes omantuntonsa edessä, ei, vaikka tietäisi sen olevan hyväksi hänelle itselleen. Tällaista tilaa kuvataan termillä himo. Himo voi vielä pahentua siitäkin ja muuttua paheeksi. Se on kauheaa. Katsokaa, mitä ihmiset tekevät järjettömyyksissään, himojensa ja paheidensa orjina: tappavat toisiaan, vammauttavat, kavaltavat toisensa jne.

Slaavinkielinen sana *strast'* merkitsee ennen kaikkea kärsimystä (esimerkiksi Kristuksen kärsimykset ovat slaaviksi *strasti Hristovy*). Samalla *strast'* merkitsee myös jonkin kielletyn ja synnillisen himoa, sillä se tuottaa aina myös kärsimystä. Siksi kristinusko varoittaa kaikin voimin, ettei meidän pitäisi antautua minkään himon orjaksi, ei suuren eikä myöskään ns. pienen himon. Luonteeltaan himot ovat kuin syöpä, joka leviää ja kiduttaa ihmistä aina enemmän ja enemmän ja lopulta tappaa hänet. Himot ovat kuin huume: mitä

⁵³ *Kanssamme on Jumala*. Igumeni Niikonin kirjeitä, 10. kirje, s. 34.

enemmän ihminen niitä nauttii, sitä pahemmin hän vahingoittaa itseään. On hyvin tärkeää käsittää tämä himojen petollisuus, jotta oppisimme vastustamaan niitä.

Pyhät isät sanovat, että himojen lähde on sielu, ei ruumis. Himojen juuret ovat meidän vapaassa tahdossamme.⁵⁴ Herra itse sanoi: *... se, mikä tulee suusta ulos, on lähtöisin sydäimestä, ja se saastuttaa ihmisen. Juuri sydäimestähän lähtevät pahat ajatukset, murhat, aviorikokset, siveettömyys, varkaudet, väärät todistukset ja herjaukset. Nämä ne ihmisen saastuttavat.* (Matt. 15:18-20) Jopa kaikkein karkeimpienkin ruumiillisten himojen juuret piilevät sielussa. Siksi ne eivät katoa, kun ruumis kuolee, vaan ihminen lähtee niiden kanssa tästä maailmasta.

Miten poisjuurimattomat himot ilmenevät tuonpuoleisessa? Esitän tässä igumeni Nikonin sanat yhdelle alkoholisoituneelle ihmiselle:

*Himot, tuhat kertaa voimakkaammat kuin maan päällä, tulevat tulen tavoin polttamaan Sinua, etkä pysty sammuttamaan niitä.*⁵⁵

On helppo ymmärtää, miksi ne ovat tuhat kertaa voimakkaampia tuonpuoleisessa. Täällä maan päällä himot eivät voi ilmetä täysin vapaasti. Niitä häiritsevät ihmiset ja tilanteet, terveydentila jne. Ihminen esimerkiksi nukahtaa, jolloin kaikki hänen himonsa hiljenevät. Tai ihminen raivostuu johonkuhun niin pahasti, että olisi valmis repimään hänet kappaleiksi, mutta aika kuluu ja raivo laantuu vähitellen, ja pian he ihan ystäväystyvätkin. Maallisen elämän aikana me voimme taistella himojamme vastaan, sillä ruumiiseen verhoutuneina ne eivät tavallisesti toimi täydessä voimassaan. Mutta tuonpuoleisessa niiden luonteen koko julmuus käy ilmi, kun ne ovat vapautuneet ruumiista. Niiden toimintaa ei häiritse enää mikään: ei uni, ei väsymys, ei mihinkään ajanvietteeseen uppoutuminen. Kaiken lisäksi pahat henget eksyttävät himollisen sielun hyvin helposti: ne saavat himot roihuamaan ja vahvistavat niiden vaikutusta. Tuloksena on lakkaamaton kärsimys, sillä ihmisellä itsellään ei tuonpuoleisessa ole minkäänlaista mahdollisuutta tyydyttää näitä himojaan.

Entä kun ihmisellä on himoja ihan kasapäin? Mitä hänelle tapahtuu iankaikkisuudessa? Jos edes tämä yksi ajatus saisi sijaa mielessämme, me alkaisimme epäilyksettä suhtautua elämäämme aivan toisella tapaa. Kun me kevytmielisesti ja etenkin tietoisesti toimimme vastoin omantuntonne ääntä ja antaudumme synnintekoihin, se

⁵⁴ Esimerkiksi Gregorios Nyssalainen kirjoitti näin: *"Ei ruumis ole himojen syy, vaan vapaa tahto, joka tuottaa himoja"*. Ks. *Tvorenija VII*, s. 521. Moskova 1865.

⁵⁵ *Kanssamme on Jumala*. Igumeni Niikonin kirjeitä, 33. kirje, s. 93.

tarkoittaa, että me kylvämme pahoja siemeniä sieluumme. Ja tuonpuoleisessa ne sitten kantavat mitä katkerinta hedelmää ja aiheuttavat julmia kärsimyksiä.

Kristinusko on rakkauden uskonto, ja se kutsuu ihmistä: Pyri elämään omantuntosi ja totuuden mukaisesti äläkä tee syntiä. Sinä olet kuolematon yksilö ja sinun on huolellisesti valmistauduttava siirtymään iankaikkiseen elämään. Kristityt ovat mitä onnellisimmassa asemassa, kun he tietävät tämän ja voivat valmistautua. Ja päinvastoin, ylpeä ihminen, joka ei ole uskonut mihinkään totuuteen, hyvyyteen eikä iankaikkisuuteen, on kuolemansa jälkeen kauheassa asemassa.

Nämä kaksikymmentä tulliasemaa saattavat lopullisesti päätökseen pelastuksen tärkeimmän ehdon ja prosessin; sen, että yksilö oppii tajuamaan todellisen hengellisen tilansa. Meidän maallisen elämämme pahin onnettomuus on näet siinä, että me emme lainkaan näe omia himojamme emmekä omaa voimattomuuttamme niiden juurimisessa. Himot kätkeytyvät meidän katseeltamme itserakkauden, turhamaisuuden ja lakkaamattoman puolustelun taakse. Me piilotamme syntimme sekä muilta ihmisiltä että omalta itseltämme, ja jos satumme väliin huomaamaan jotkin niistä, ne ovat sitten niitä kaikkein pahimpia, jotka huutavat taivaisiin saakka. Ei ole suinkaan mikään sattuma, että kirkko kutsuu uskovaisia suuren paaston aikana kumartamaan maahan saakka ja anomaan Herraa: *Anna minun nähdä rikokseni*. Valitettavasti sieluun pesiytynyt lika ja saasta paljastuvat suurimmalle osalle vasta tuonpuoleisessa. Mutta Jumalan armosta ne eivät sielläkään näyttäyty heti, vaan vähitellen – aluksi Hyvyyden kasvojen edessä, sitten eri tulliasemilla, ennen pahan kiusauksia.

Koska neljäntäkymmenettä päivää voidaan pitää askelmana, jolla kaikki sielun himot ja sen voimattomuus muuttaa mitään paljastetaan sille, ja kun sielu siten oppii tuntemaan todellisen itsensä, lopputuloksena on, että sielu liittyy aivan luonnollisesti joko Jumalan Henkeen tai kiduttavien himojen demonien joukkoon. Tätä hetkeä kirkko kutsuu Jumalan yksityiseksi tuomioksi, ja sielun tuleva sijoituspaikka määräytyy sen mukaisesti.

Yksityinen tuomio ei, kuten näemme, muistuta sitä tuomiota, jota me olemme tavallisesti tottuneet kuvittelemaan. Ei Jumala tuomitse ihmisen sielua yksityisellä tuomiolla, vaan – ja tämä on paras toistaa – sielu, joka on kohdannut toisaalta Jumalan pyhyiden ja totuuden ja toisaalta sielussa itsessään vaikuttavat himot. Se joko kohoaa Jumalan luokse tai lankeaa syvyyksiin, joihin sitä vetää maallisen elämän aikana hankittu synnillinen hengellinen tila ja omatunto.

Kirkko opettaa myös, ettei neljäntenäkymmenentenä päivänä tapahtuva yksityinen tuomio ole viimeinen ja lopullinen. Sitä seuraavat vielä sukulaisten ja ystävien (Luuk. 16:9) ja kirkon rukoukset sekä viimeinen, lopullinen, tuomio. Tällöin valtavat määrät eri aikoina eläneitä eri kansojen ja uskontojen ja ateismin edustajia aivan epäilemättä oppivat tuntemaan hengellisen köyhyytensä kaikessa sen syvyydessä sekä näkemään Kristuksen käsittämättömän rakkauden. He kumartuvat suuren hartauden vallassa Hänen eteensä ja saavuttavat iankaikkisen pelastuksen!

MEILLÄ ON VAPAAUS TEHDÄ HYVÄÄ JA PAHAA

Miten tärkeä maallinen elämä onkaan ihmiselle! Se on ikään kuin koe, jossa testataan ihmisen uskollisuutta ja luotettavuutta. Mitä se merkitsee?

Luomisaktissa Jumala teki ihmisestä oman kuvansa, mikä tarkoittaa, että ihmisellä on vapaus, jota Jumala ei voi rajoittaa, johon Hän itse ei voi koskea. Ellei näin olisi, Hän olisi kaikkiin ihmisten synteihin ja kärsimyksiin syyllinen. Siksi Jumala, joka on absoluuttisen nöyrä ja rakastava, odottaa ihmiseltä vapaaehtoista vastarakkautta, ei orjallista alistumista, jota meidän maailmassamme niin usein vaaditaan Jumalan tahdon vastaisesti. Tässä emme puhu kurista, joka on jokaiselle inhimilliselle yhteisölle välttämätön, myös kirkolle, vaan nimenomaan orjallisesta alistumisesta. Jumala ei uhkaa ketään rangaistuksilla eikä etenään helvetillä. Käskyillään Hän varoittaa: kun ihminen tekee syntiä, hän rikkoo oman luontonsa lakeja vastaan ja haavoittaa itseään. Jumala kutsuu elämään oikeaa, luontomme mukaista hurskasta elämää, jotta emme vahingoittaisi itseämme teoillamme (esimerkiksi juoppoudella, haureudella ja huumeilla), ajatuksillamme, tunteillamme (itserakkaudella, kateudella, vihalla, teeskentelyllä) ja sanoillamme (valheella, loukkauksilla, imartelulla).

Minulle sattui lapsena tapaus, joka auttoi minua käsittämään käskyjen perimmäisen idean. Kerran menin talvella ulos, ja rakastava äitini kielsi minua ankarasti nuolaisemasta oven metallista kahvaa. Se tietenkin riitti, ja kun äiti kääntyi pois päin, kieleni jo tarttui tuohon kovan onnen kahvaan. Sitä seurasi, totta kai, kamala huuto. Mutta siitä lähtien olen tiennyt, mitä käskyt ovat. Ne eivät ole mitään ankaran johtajan käskyjä, joiden täyttämättä jättämisestä seuraa rangaistus aina iankaikkisiin kärsimyksiin saakka, vaan varoitus: Jumala varoittaa ihmistä väärin tekojen vaaroista, sillä ne haavoittavat sekä

ruumista että sielua, ja siksi ne tuovat mukanaan kaikenlaisia kärsimyksiä. Emme me Jumalaa vihastuta synteinemme, vaan vammautamme itseämme. Jumala on rakkaus, ja käskyineen Hän osoittaa meille toisaalta sen, että synneillä me aiheutamme itsellemme kärsimyksiä ja hengellisen kuoleman, ja toisaalta oikean elämän tien, joka johtaa hyvään sekä maallisen että iankaikkisen elämän aikana. Siksi pelastus on sitä, että me voimme rakkaudesta totuuteen, pyhyteen ja oikeamielisyyteen vapaasti valita Jumalan, eikä suinkaan sitä, että alistumme Hänen valtaansa rangaistuksen pelosta tai odottaen Häneltä taivaallisia nautintoja. Kristitty ei ole orja eikä palkkalainen, vaan Isän pyyteetön ja epäitsekäs poika, Valtakunnan perillinen.

Miksi Jumala nöyrtyi aina ristille saakka eikä ilmestynyt maailmaan kaikkivaltiaana, viisaana ja voittamattomana kuninkaana? Miksi Kristus ei tullut ihmisten luo keisarina, patriarkkana, ylimmäisenä pappina, teologina, filosofina tai fariseuksena, vaan köyhänä ja kodittomana, maallisen näkökulman mukaan vihoviimeisenä ihmisenä, joka ei mitenkään ollut etusijalla missään asiassa? Syy on yksi ja sama: valta, mahti, ulkonainen loisto ja kunnia olisivat ehdottomasti temmanneet koko maailman mukaansa ja ihmiset olisivat orjamaisesti kumartuneet Hänen eteensä ja hyväksyneet Hänet toivoen saavansa mahdollisimman paljon oikeudenmukaisuutta, leipää ja sirkushuveja, ts. hetkellisiä ja nopeasti ohitse kiitaviä hyvyksiä. Kristus tuli sillä tavoin, ettei mikään muu kuin totuus vetänyt ihmistä Hänen puoleensa, ettei mikään ulkonainen korvannut totuutta eikä estänyt vaellusta kohti iankaikkista elämää. Ei ole mikään sattuma, että Hän lausui näin monimerkityksiset sanat: *Minun kuninkuuteni ei ole tästä maailmasta* (Joh. 18:36); *Sitä varten minä olen syntynyt ja sitä varten tullut tähän maailmaan, että todistaisin totuuden puolesta. Jokainen, joka on totuudesta, kuulee minua.* (Joh. 18:37) Ulkonaiset keinot ovat epäjumalia, joilla ihmiskunta on koko historiansa ajan korvannut Jumalan.

Valitettavasti kirkollinen elämä koko maailmassa on jo kauan sitten valinnut monessa suhteessa ulkonaisen, ns. kirkollisen kauneuden ja tarkemmin sanoen puhtaasti maailmallisen loiston tien. Muistan erään amerikkalaisen protestantin, joka ei lainkaan ujostellut vaan sanoi ylpeästi: ”Meillä täytyy kaiken kirkossa olla viihdyttävää, jotta ihmiset tulisivat mukaan.” Mutta hengellinen laki sanoo päinvastoin: mitä hienompaa ulkonaisesti, sitä vähemmän on sisimmässä. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö Antikristuksen aikaan uskonnollinen kultti muuttuisi niin loistokkaaksi, ettei sellaista vielä koskaan ole ollut historian aikana, ja että kaikki rientävät kilpaa sitä katsomaan.

Tällä surullisella ilmiöllä on meidänkin kirkkomme historiassa ollut hyvin paljon kirkollisia kannattajia ja puolustajia. Jo 1500-luvun alussa pyhittäjä Nil Sorski saarnasi kirkollista loistoa, rikkautta ja omaisuutta vastaan, etenkin luostarien, ja sanoi niiden olevan häpeäksi kirkolle ja luonnottomia. Hän pyrki puolustamaan köyhyyttä ja omaisuudettomuutta, mutta hänen ääntään ei kuultu – kristillisen sekularisaation prosessi oli jo tuohon aikaan peruuttamattomasti käynnissä.⁵⁶ Sekularisaatio eteni ja nimenomaan sekularisaatio aiheutti Venäjällä 1600-luvun skisman samoin kuin Pietari Suuren synodaalihallinnon uudistukset, vallankumoukset vuosina 1905 ja 1917, niiden traagiset seuraukset sekä perestroikan. Ja sekularisaatio johtaa vielä pahempiinkin seurauksiin, elleimme me tule järkiimme, sillä kirkko on todellakin yhteiskunnan *hapate* (Matt. 13:33), ja kirkon hengellinen tila vaikuttaa kansan sisäiseen ja ulkonaiseen hyvinvointiin: *Pieni määrä hapatetta hapattaa koko taikinan*. (Gal. 5:9) Miten sääli, etteivät ihmiset näe eivätkä tajua tätä.

Elämällään ja ristillään Herra näytti, ettei Hän voi painostaa ihmistä vähimmässäkään määrin, sillä ihminen on vapaa, ja siksi pelastus on osoitettu vain sille, joka valitsee sen vapaaehtoisesti. Juuri tämän takia maallinen elämä on niin arvokasta aikaa. Ihminen voi tehdä hyvää ja paha ja langeta syntiin tai elää hurskaasti vain silloin, kun hänellä on vielä fyysinen ruumis: hänen vapautensa ja valintansa tapahtuvat maan päällä. Kuoleman jälkeen sitä ei enää ole: tuonpuoleisessa sielulla ei ole voimaa muuttua. Siellä sielu vain niittää maallisen elämänsä satoa ja uppoutuu luontonsa mukaisesti sen hengelliselle tilalle ominaiseen iankaikkisuuden lajiin, ei kylläkään lopullisesti eikä iankaikkisiksi ajoiksi. Tämä hänen tilansa voidaan saada muuttumaan kirkon rukousten kautta.

KIRKKO

Apostoli Paavali kirjoitti ihmeteltävät sanat, jotka osoittavat meille suuren totuuden: *Te olette Kristuksen ruumis, ja jokainen teistä on tämän ruumiin jäsen*. (1. Kor.

⁵⁶ 350 vuoden kuluttua pyhä Filaret Moskovalainen sanoi 1800-luvulla murheissaan näin: ”Miten ikävää onkaan nähdä, kuinka luostarit kaipaavat pyhiinvaeltajia, ts. tavoittelevat kiusauksia ja ajanvietettä. On totta, että väliin niiltä puuttuu varoja, mutta vielä enemmän niiltä puuttuu köyhyyttä, yksinkertaisuutta ja luottamusta Jumalaan, samoin kuin mieltymystä vaikenemiskilvoitukseen.” ”Jos meidän pitäisi julistaa sota jotakin vaatekappaletta vastaan, minun mielestäni sitä ei tarvitse julistaa pappien vaimojen hattuja vastaan, vaan pappien ja piispojen upeita viittoja vastaan. Jotenkin on päässyt unohtumaan psalmin kehoitus: Olkoon pappiesi vaatteena vanhurskaus.” (Ps. 132:9)

12:27) Me kaikki uskovaiset olemme siis osia Hänen elävästä organismistaan; me emme ole pelkkä hernesäkki, jossa herneet sinkoilevat toisiaan vastaan ja aiheuttavat vielä kipuakin toisilleen. Me olemme Kristuksen ruumiin soluja, eläviä, puoliksi eläviä tai puolikuolleita. Me olemme kaikki yksi ruumis, ja yhdessä ruumiissa kunkin elimen tai jopa solun tilan muutos heijastuu koko organismiin, kaikkiin muihinkin soluihin. Elävässä organismissa kaikki on sidoksissa toisiinsa, kaikki vaikuttaa kaikkeen. Sama apostoli kirjoittaa: *Ei silmä voi sanoa kädelle: ”Minä en tarvitse sinua” eikä liioin pää jaloille: ”Minä en tarvitse teitä.”* (1. Kor. 12:21)

Kerran eräs opiskelija tuli luokseni ja sanoi, ettei hän voi tulla luennolle: hammasta särkee. No mitä sitten, minä sanoin, hammas on kipeä, mutta sinä et. Mitä se sinuun kuuluu? Opiskelija hymyili happamasti: Aina te laskette leikkiä, Aleksei Iljitš.

Elävässä organismissa kaikki solut tuntevat iloa ja kärsimystä ja jakavat ne toistensa kanssa.

Mutta mistä löydämme vastauksen siihen, miten ihminen voi auttaa toista, semminkin poisnukkunutta? Hän voi auttaa poisnukkunuttakin nimenomaan siksi, että me kaikki olemme yhtä kokonaisuutta: yksi voi auttaa toista aivan saman periaatteen mukaan, jonka mukaan jokainen elävä solu ja elin auttaa toistaan samassa organismissa. Jos yksi silmä sokeutuu, toinen tekee töitä kahden edestä. Yksi jalka vammautuu, toinen ottaa sen kuorman kannettavakseen. Tämä on keskinäisen tuen ja, jos niin tahdotte, keskinäisen pelastuksen luonnonlaki. Miten yksi solu auttaa toista? Siten, että se antaa osan itsestään, uhraa omat voimansa, terveytensä ja itsensä. Terveempi ottaa sairaiden tehtävät kannettavakseen ja auttaa siten heitä aivan todellisesti. Katsokaa, miten eläimetkin usein auttavat toisiaan! Se on osa luodun maailman olemusta, jumalallisen rakkauden laki, vaikka ihmisen synty onkin vääristänyt ja heikentänyt sitä. Tämä keskinäisen avun laki auttaa varjelemaan elämää sekä luonnollisessa maailmassa että ennen kaikkea inhimillisessä maailmassa.

Kuka voi auttaa toista? Vahva heikkoa, rikas köyhää, rohkea arkaa; sehän on aivan luonnollista, eikä päinvastoin. Jos joku vaellusretkellä nyrjäyttää nilkkansa, toiset ottavat hänen tavaransa kannettavikseen. Ja kuka ottaa niistä eniten? Tietenkin se, joka on kaikista vahvin. Tahdon tässä toistaa, että tämä on meidän elämämme laki: se selittää meille elävien ja kuolleiden puolesta kannettujen esirukousten mysteerin.

Vielä toinen kysymys: miten meidän rukouksemme auttavat toista ihmistä? Sitenkö, että me rukoilemme Jumalaa anovasti ja Hän muuttuu rakastavammaksi ja laupiaammaksi? Ei tietenkään. Jumala on absoluuttinen, ts. täydellinen rakkaus, ja siksi Hän ei voi rakastaa vähemmän tai enemmän. Meidän esirukouksemme poisnukkuneiden puolesta ovat keino, jolla me itse puhdistumme, kun olemme hengellisessä yhteydessä Jumalaan. Vain tämän takia nämä esirukoukset muuttuvat todelliseksi voimaksi, joka auttaa poisnukkuneen tahdotonta sielua vapautumaan sitä orjuuttavien himojen vallasta. On hyvin tärkeää pitää mielessä, että me voimme auttaa hengellisesti vain omaa hengellistä tasoamme vastaavasti. Se taas perustuu siihen, missä määrin me itse kilvoitteleme Kristuksen käskyjen noudattamisessa, millä voimalla taistelemme himojamme vastaan ja miten vilpittömästi kadumme lankeemuksiamme. Kun me rukoilemme toisten puolesta, rukouksemme voima riippuu nimenomaan siitä, missä määrin me itse olemme hengellisesti puhdistautuneet ja liittyneet Jumalaan. Vain Jumalassa me voimme hengellisesti liittyä poisnukkuneisiin, ja meidän puhtautemme mitassa Herra sitten vapauttaa heidänkin sielunsa himojen poltosta. Me täällä maan päällä herätämme rukouksillamme poisnukkuneen tahdottoman ja voimattoman sielun toimimaan tuonpuoleisessa. Tällä tavoin me autamme poisnukkuneita rukouksillamme, emme suinkaan siten, että meidän rukouksemme, kilvoittelumme ja hyvät tekomme voisivat niin sanoaksemme lepyttää Herran ja tyydyttää Hänen oikeudenjanonsa tai lunastaa poisnukkuneen synnit, kuten roomalaiskatoliset virheellisesti opettavat.

Juuri tässä piileekin kirkon valtava merkitys, sillä kirkko on Kristuksen jumalinhimillisen organismin ruumis eikä mikään tavanomainen inhimillinen yhteisö. Jokainen, joka on uskossa kastettu, tulee kirkon osaksi, jäseneksi ja soluksi. Pyhän Hengen armon elävä virta tekee kastetusta yhtä kaikkien muiden kirkon jäsenten kanssa. Tämä ihmisen tulo kirkkoon tekee hänet kykeneväksi kokemaan kirkon muiden jäsenten hengelliset teot hänen oman hengellisen kasvunsa mitassa ja myös vaikuttamaan heihin itse. Nämä keskinäiset vaikutukset näkyvät ennen kaikkea rukouksina. On kuitenkin ehdottomasti muistettava, että kristitty pysyy kirkossa ja kirkko pysyy kristityssä vain siinä määrin kuin hän elää Kristuksen käskyjen mukaisesti ja pääsee osalliseksi Pyhään Henkeen, saavuttaa Pyhän Hengen, kuten pyhittäjä Serafim Sarovilainen sanoi. Ja se, missä määrin kristitty pysyy kirkossa, vaikuttaa hänen rukouksiinsa ja antaa niille voimaa. Silloin meidän rukouksemme ei ole mitään sanojen ja nimien ajatuksetonta toistamista, vaan todellista voimaa.

MITEN OPIimme RUKOILEMAAN OIKEIN POISNUKKUNEIDEN PUOLESTA?

Jos sielun hengellinen tila ei voi muuttua tuonpuoleisessa, miksi kirkko ryhtyi heti olemassaolonsa alkuhetkistä lähtien rukoilemaan poisnukkuneiden puolesta? Kirkkohan rukoilee heidän puolestaan koko ajan, kehottaa kaikkia uskovia rukoilemaan ja opettaa, miten rukoilla oikein. Esirukoukset sielun puolesta ovat erityisen tärkeitä ensimmäisten neljäkymmenen päivän ajan ihmisen kuoltua, mutta tämä ei tietenkään millään muotoa merkitse, että rukouksia ei tarvittaisi tai että ne olisivat myöhemmin hyödyttömiä. Mutta miten me opimme rukoilemaan oikein?

Tässä on ehdottomasti mainittava, että rukouksesta on vallalla kaksi täysin erilaista käsitystä. Toinen rukouksen laji on vilpittönn, sydämellinen ja katuva rukous, jota kannetaan poisnukkuneiden puolesta sekä henkilökohtaisesti että tietyissä jumalanpalveluksissa. Toinen taas on sitä, että toistetaan rukouksen sanoja rukoilematta.

Valitettavasti tämä jälkimmäinen rukouksen laji on enimmäkseen vallalla meidän todellisessa elämässämme. Se johtuu tietämättömyydestä ja laiskuudesta ja siitä, että me pyrimme puolustelemaan itseämme. Usein me sanomme rukoilevamme, kun olemme läsnä papiston toimittamissa jumalanpalveluksissa, joissa rukoillaan, veisataan ja luetaan rukouksen sanoja, mutta emme itse todella rukoile, käänny Jumalan puoleen tarkkaavaisina, hartaina ja murtunein sydämin. Ilman todellista rukousta liturgiset muodot jäävät tyhjiksi sanoiksi ilman mitään vaikutusta. On hyvin tärkeää pitää mielessä, että me petämme itseämme, kun turvaudumme ainoastaan rukouksen sanalliseen kuoreen emmekä pakottaudu todella rukoilemaan. Kaikki tietävät, että on mahdollista vain seistä kirkossa ja kuunnella kuoroa, haaveilla, langeta syntiin ajatuksissaan ja palata kaiken tämän taakan kanssa takaisin kotiin. Historiasta tiedämme tapauksen, kuinka livana Julma kysyi kerran autuaalta Vasiliilta, kuinka paljon kansaa kirkossa oli ollut, ja autuas Vasili vastasi: Kaksi. Kirkko oli ollut täynnä läsnäolijoita, mutta vain kaksi ihmistä oli todella rukoillut, muut olivat pelkästään olleet läsnä. Herra nuhteli tällaisesta suhtautumisesta rukoukseen: *Tämä kansa kunnioittaa minua huulillaan, mutta sen sydän on kaukana minusta. Turhaan he minua palvelevat, kun opettavat oppejaan, ihmisten tekemiä käskyjä.* (Matt. 15:8)

Kun ihminen siis kuolee, hänen sukulaisensa keskittyvät usein pelkästään vainajien muistamisen ulkonaiseen puoleen – tilaavat panihidoja, muistopalveluksia, neljäksikymmeneksi päiväksi, jättävät esirukouspyyntöjä vainajain muistoksi, sytyttävät tuohuksia ja lähettävät rahaa luostareihin ja kirkkoihin jne. Ja jos rahaa on paljon, sitä syydetään kaikkiin mahdollisiin luostareihin ja kirkkoihin. Mutta ellei ihminen siinä samalla näe itse yhtään vaivaa ja yritä rakkaan ihmisen muistoksi edes jotenkin pidättäytyä vihasta, pahanpuhumisesta, tuomitsemisesta, vatsanpalvelusta jne., ellei hän pakota itseään synnintunnustukselle ja ehtoolliselle, ei lue Jumalan sanaa ja pyhien isien opetuksia eikä auta puutteessa olevia ja sairaita, mistään näistä ei ole oikein mitään apua. Me tahdomme vetää kalan kuiville ja auttaa toisen ihmisen vanhaa Adamia näkemättä vaivaa oman itsemme suhteen, ilman kilvoitusta ja taistelua omaa vanhaa Adamiamme vastaan. Sitä me kutsumme vainajien muistamiseksi ja rukoukseksi poisnukkuneiden puolesta! Jonkun muun pitää jossakin muualla rukoilla poisnukkuneen puolesta minun itseni sijasta. Mutta rukoillaanko siellä vai vain muistellaan? Pyhä piispa Feofan vastasi tähän kysymykseen hyvin suorasukaisesti ja murheissaan:

Ellei kukaan omaisista huokaa sielunsa syvyyksistä sairastavan tai poisnukkuneen puolesta, rukouspalvelus toimitetaan kovaa vauhtia eikä siitä tule oikeaa rukousta. Sama pätee proskomidiin ja liturgiaan... Rukouspalvelusta toimittaville ei tule mieleenkään rukoilla Herran edessä sielunsa syvyydestä niiden puolesta, joita he muistelevat palvelusta toimittaessaan... Ja miten he pystyisivätkään rukoilemaan kaikkien puolesta sillä tavoin⁵⁷?

Siksi tällainen ulkonainen tekeminen ilman oman sielun tarkkaamista, ilman rukousta, on tyypillistä pakanuutta. Sanassa sanotaan: *Uhreja ja lahjoja, polttouhreja ja syntiuhreja sinä et halunnut, ne eivät sinua miellyttäneet, vaikka näistä uhreista on laissa määräykset.* (Hepr. 10:8) *Jos toisin sinulle teurasuhrin, se ei sinua miellytä, polttouhriakaan et huoli. Murtunut mieli on minun uhrini, särkynyttä sydäntä et hylkää, Jumala.* (Ps. 51:18) Toisin sanoen Jumala ottaa vastaan meidän uhrimme, lahjamme ja esirukouksemme, jotka kannamme Hänelle murtunein mielin ja särkynein sydämin: päinvastaisessa tapauksessa Hän ei suhtaudu niihin suopeasti: *Voi teitä, lainopettajat ja fariseukset! Te teeskentelijät! Te maksatte kymmenykset jopa mintusta, tillistä ja kuminasta, mutta laiminlyötte sen, mikä laissa on tärkeintä: oikeudenmukaisuuden, laupeuden ja uskollisuuden. Näitä teidän pitäisi noudattaa, noita muitakaan unohtamatta.* (Matt. 23:23) Näettehän, miten uhkaavasti Herra varoittaa: *Te teeskentelijät!*, jos

⁵⁷ Piispa Feofan: *Sobranie pisem*, 3. laitos, kirje no. 460, s. 102. Moskova 1898.

rajoitamme toimintamme pelkkiin *kymmenyksiin*, ts. pelkkiin ulkonaisiin tekoihin, mutta laiminlyömme tärkeimmän – sielumme puhdistamisen. Kaikki ulkonainen on hyväksi vain siinä tapauksessa, ettemme unohda tärkeintä. Mitä siis on se tärkein, millä voimme auttaa poisnukkunutta? Herra vastaa siihen: *oikeudenmukaisuudella*, ts. järkevällä ja evankeliumin mukaisella suhtautumisella omaan hengelliseen elämäämme; *laupeudella*, ts. suhtautumalla jalomielisesti syntiin langenneihin, auttamalla puutteenalaisia ja antamalla lähimmäisille anteeksi; *uskollisuudella* eli omalla oikeamielisellä, hurskaalla elämällämme, henkilökohtaisella katumuksellamme ja rukouksillamme.

Kysymys siitä, miten me voimme auttaa poisnukkunutta ja rukoilla hänen puolestaan, on mitä tärkein. Protestantit ovat hylänneet esirukoukset poisnukkuneiden puolesta, mutta ortodoksinen kirkko on jo olemassaolonsa alusta lähtien ollut sitä mieltä, että tällainen esirukous on välttämätön; että esirukousten avulla on mahdollista auttaa sielua, joka on kuoleman jälkeen joutunut himojen demonien vangiksi, ja muuttaa sen tilaa. Kenen puolesta kirkko kehottaa meitä rukoilemaan? Pyhienkö? Ei, vaan syntisten, joita meidän esirukouksemme voivat auttaa vapautumaan himon kiduttavasta demonista. Millä tavoin? Siihen Herra vastasi suoraan opetuslapsilleen, jotka eivät pystyneet ajamaan riivaajaa pois: *Tämä laji ei lähde muulla kuin rukouksella ja paastolla.* (Matt. 17:21) Tällä tavoin Hän paljasti meille suuren totuuden, salatun mysteerin: ihmisen vapautuminen himojen ja demonien orjuudesta vaatii sekä rukousta että paastoa, millä tarkoitetaan sitä, että rukoilijan on pidättäydyttävä lankeamasta sielunsa ja ruumiinsa kyltymättömien himojen houkutuksiin. Meidän on pakottauduttava kilvoittelemaan edes vähän. Pyhä lisäkirjoitus Niniveläinen kirjoitti tästä näin:

*Jokainen rukous, jossa ruumis ei toimi mukana eikä sydän tunne surua eikä sääliä, on kuin sieluton keskenmeno.*⁵⁸

Mutta sellaista paastoa tavataan harvoin; harva haluaa kilvoitella. (Tästä puhumme tarkemmin seuraavassa luvussa.) Sen tähden Jumala antaa hyvin harvoille kilvoittelijoille lahjan ajaa pois pahoja henkiä; ei suinkaan jokaiselle papille. Kätten päällepaneminen ei anna ihmeidentekemisen lahjaa eikä etenäkään valtaa pahojen henkien yli! Jopa apostolit, jotka yrittivät karkottaa pahan hengen pelkästään rukouksia lukemalla, epäonnistuivat, kuten evankeliumista näemme.

Aivan sama, ellei pahempikin, pätee nykyajan ns. eksorkisteihin, jotka ottavat julkeasti näin pelottavan tehtävän itselleen, vaikka eivät ole voittaneet himojaan eivätkä

⁵⁸ Lisäkirjoitus Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 235.

saaneet Jumalalta Pyhän Hengen lahjaa karkottaa riivaajia, vaan vain kuvittelevat olevansa ihmeidentekijöitä. Eivätkö ihmiset ymmärrä sitä yksinkertaista totuutta, että vain se, joka on saavuttanut himottomuuden, ts. karkottanut pahat henget itsestään, voi ryhtyä avoimeen taisteluun pimeyden henkiä vastaan vahingoittamatta riivattua ja itseään? Pyhä Johannes Cassianus Roomalainen kritisoi ajattelemattomia manaajia 400-luvulla näin:

Se, joka tahtoo käskeä epäpuhtaita henkiä tai lahjoittaa ihmeellisesti terveyden sairaille tai näyttää kansalle joitakin ihmeellisiä merkkejä, pysyy Kristukselle vieraana, vaikka kutsuisikin Hänen nimeään, sillä hän ei julkeudessaan ja ylpeydessään noudata Opettajan nöyryyden esimerkkiä... Siksi meidän isämme eivät koskaan sanoneet manaajan maineessa olleita munkkeja hyväksi ja turhamaisuudesta vapaiksi.⁵⁹

Kenenkään ei pidä hankkia mainetta Jumalan lahjojen ja ihmeiden avulla... Sillä mieleltään turmeltuneet ja uskoa vastustavat ihmiset ajavat hyvin usein riivaajia ja tekevät suuria ihmeitä Herran nimessä.⁶⁰

Apostolien teoissa kerrotaan eksorkisteista, jotka silloinkin kuvittelivat julkeasti voivansa karkottaa riivaajia rukousten sanoin ja Jeesuksen nimessä, aivan kuin magiassa: *Mutta paha henki vastasi heille: Jeesuksen minä tunnen ja Paavalinkin tiedän, mutta keitä te olette? Ja mies, jossa paha henki oli, ryntäsi heidän kimppuunsa, nujersi heidät kaikki ja runteli heitä niin, että heidän oli alasti ja verissä päin paettava talosta. Tämä tuli Efesoksessa sekä juutalaisten että kreikkalaisten tietoon, ja pelko valtasi kaikki.* (Ap. t. 19:15-17) Tämä on mitä vakavin varoitus kaikille meidänkin aikamme papeille, jotka harjoittavat riivaajien manaamista vastoin pyhien isien opetusta ja Venäjän kirkon tuhatvuotista traditiota⁶¹, ja samalla surullinen esimerkki siitä, miten rukousta vääristellään käyttämällä rukouksen sanoja ja ulkonaista muotoa, mutta jätetään rukouksen tärkeimmät ehdot huomiotta.

Palataan kuitenkin rukoukseen kuolleiden puolesta.

Seuraavassa esitän järkyttävän tapauksen, joka on välitetty jälkipolville pyhän Gregorios Dialogoksen, Rooman paavin, vanhassa elämäkerrassa 500-luvulta. Pyhä Gregorios Dialogos rukoili keisari Trajanuksen (k. 117) puolesta. Trajanus oli yksi kristittyjen julmimmista vainoajista tietämättömyytensä tähden, mutta samalla hän oli kaikkein oikeudenmukaisin Rooman valtakunnan hallitsija, joka piti huolta köyhistä. Yksi

⁵⁹ Johannes Cassianus Roomalainen: *Pisanija*, s. 445. Moskova 1892.

⁶⁰ Emt. s. 444.

⁶¹ Ks. tarkemmin: Aleksei Osipov: *Put' razuma v poiskah istiny. 5. luku, no. 4. Eksorkismi*. Moskova 2004.

keisarin teoista liikutti Gregoriosta – Trajanus puolusti köyhää leskeä, joka oli epätoivoisessa tilanteessa – ja Gregorios alkoi intensiivisesti rukoilla ja paastota tämän puolesta. Lopulta hänelle ilmoitettiin näyssä, että hänen rukouksensa oli hyväksytty. Miten se on ymmärrettävä? Eihän Trajanusta edes ollut kastettu, ja sitä paitsi hän oli myös vainonnut kristittyjä. Mutta mitä luemmekaan:

Älköön kukaan ihmetelkö, kun sanomme, että hänet (Trajanus) oli kastettu, sillä kukaan ei kastamattomana voi nähdä Jumalaa, ja kasteen kolmas muoto on kyynelkaste.⁶²

Kenen kyynelin hänet siis oli kastettu? Pyhän Gregorioksen. Näettehän, millainen voima rukouksella ja paastolla voi olla! Pappismunkki Seraphim (Rose) selitti, että ”vaikka tämä onkin harvinainen tapaus, se antaa silti toivoa niille, joiden läheiset ovat kuolleet uskon ulkopuolella”. Lisäksi Markus Efesolainen, joka taisteli roomalaiskatolisia vastaan ortodoksian puolesta 1400-luvulla, viittasi hänkin Trajanuksen tapaukseen ja piti sitä täysin todenperäisenä faktana, joka ei herätä epäilyksiä:

Jotkut pyhistä rukoilivat sekä uskovaisten että epäuskoisten puolesta, ja heidän rukouksensa kuultiin. Esirukouksillaan pyhät nostivat heidät iankaikkisista kärsimyksistä, esimerkiksi pyhä Tekla Falconillan ja pyhä Gregorios Dialogos keisari Trajanuksen, kuten kerrotaan.⁶³

OLE KRISTITTY EDES NELJÄNKYMMENEN PÄIVÄN AJAN

Tällainen uhroutuva rukous, johon liittyy sydämen ponnistelu ja kieltäytyminen edes jonkinlaisesta mielihyvän lähteestä, on erityisen tarpeellinen poisnukkuneelle ensimmäisten neljänkymmenen päivän ajan. Jos siis joku tahtoo toden teolla auttaa poikaansa, tytärtään, äitiään, miestänsä, vaimoansa, sisartaan tai veljeään eli ihmistä, jota hän vilpittömästi rakastaa, siihen on konkreettinen apuneuvo käsillä: anna osa sielustasi, osa tavallisesta, hengellisestä passiivisesta elämästäsi. Ota kantaaksesi edes pieni kilvoitus. Vietä nämä neljäkymmentä päivää paastoamalla voimiesi mukaisesti, hillitsemällä tunteesi ja ajatuksesi, pakottautumalla rukoilemaan ja lukemaan Jumalan sanaa. Yritä sopia vihollistesi kanssa. Tee hyvää niille, jotka vihaavat sinua, kuten Herra

⁶² Lainattu pappismunkki Seraphimin (Rose) teoksesta *The Soul After Death*, s. 211-212. Platina 1982.

⁶³ Lainattu arkkimandriitta Amvrosin (Pogodin) teoksesta *Svjatoi Mark Efesskij i Florentijskaja unija*, s. 61. Moskova 1995.

on käsenyt. Taistele himojasi vastaan ja yritä olla kritisoimatta ja kadehtimatta ketään; älä vastaa pahaan pahalla. Käy useammin synnintunnustuksella ja pyhällä ehtoollisella. Puhdista sieluasi edes hiukan ja hillitse itsesi edes vähäksi aikaa sinulle rakkaan ihmisen tähden. Sano itsellesi: ”Yritän olla kristitty edes näiden neljäkymmenen päivän ajan ja elää evankeliumin mukaisesti.” Hädässähän ystävä tunnetaan eikä suinkaan juhlapöydän ääressä, ja rakkaus näkyy uhrautuvaisuutena ja aktiivisuutena eikä pelkästään vainajain puolesta annettuina esirukouspyyntöinä. Mitä intensiivisemmin ahkeroit sielussasi, vaikkapa vain näiden neljäkymmenen päivän ajan, sitä tehokkaammin rakkautesi vaikuttaa poisnukkuneeseen. Silloin Jumalalle kannetut rukoukset, almut ja esirukouspyyntösi ym. tuottavat todellista hyötyä hänelle. Juuri tällaista apua meidän rakkaat poisnukkuneemme kaipaavat.

Henkilökohtainen rukous on tärkeää muustakin syystä. Papin on kirkossa käytännöllisesti katsoen mahdotonta rukoilla kaikesta sielustaan jokaisen poisnukkuneen puolesta, kun panihidoja, muistopalveluksia, on paljon, joten kaikki jää siihen, että hän lausuu poisnukkuneiden nimet joko ääneen tai mielessään leikatessaan prosforaa, kirkkoleipää. Mutta rukousta ei ensinnäkään voi korvata millään, ja ellei esirukouksia pyytänyt ihminen itse rukoile, kiduttajademonit eivät todellakaan pelkää tuollaisia muistopalveluksia ja esirukouksia.

Toiseksi: *Tätä lajia ei saa lähtemään muulla kuin rukouksella ja paastolla.* (Mark. 9:29) On kyllä helppo tajuta, miten harvoin voidaan löytää ihminen – pappi, munkki tai maallikko – joka toden teolla kieltäytyisi joistakin mukavuuksista, huveista ja mielihyvistä tai yksinkertaisesti vain muuttaisi totuttua elämäntapuaan sen verran, että rukoilisi ja kilvoittelisi teidän poisnukkuneen läheisenne puolesta. Mutta se on kuitenkin yksi niistä ehdoista, joiden kautta kirkon esirukoukset saavat voimaa.

Jumalanpalveluksessa lausutut esirukoukset eivät suinkaan ole mikään maaginen toimitus, joka kantaisi pelastavaa hedelmää *ex opere operato* eli riippumatta papin ja uskovan osallistumisesta rukoukseen, kuten katoliset viekoittelevasti opettavat, ja johon uskomista me ortodoksit emme valitettavasti pahemmin vastustele. Pyhät isät opettavat yksissä tuumin, ettei Jumala voi pelastaa ihmistä ilman ihmisen omaa tahtoa, ilman ihmisen hengellistä osallistumista, ja siksi Herra ei voi auttaa meitä, elleimme me rukoile itse ja pakota itseämme elämään evankeliumin käskyjen mukaan: Hän ei kuule rukousta, jota ei ole olemassa. Yksi tuhoisimmista ja laajimmalle levinneistä erehdyksistä on luulo, että tärkeintä esirukouksissa poisnukkuneiden puolesta on se, että prosforasta leikataan

palanen ja poisnukkuneen nimi lausutaan jumalanpalveluksessa, eikä suinkaan se, että jumalanpalveluksissa toimitettuihin esirukouksiin on myös liitettävä uskovaisen ja papin rukoukset. Se on tuhoisa siksi, että se jättää meidät ja meidän poisnukkuneet läheisemme ilman Jumalaa, ilman hedelmää. Pyhä Johannes Krysostomos kirjoitti:

... eivät kaste, syntien anteeksiantaminen, tieto, Pyhiin Salaisuuksiin osallistuminen, pyhä trapesa, Ruumiiseen ja Vereen osallistuminen eivätkä mitkään muutkaan tuota meille minkäänlaista hyötyä, ellemme me ala viettää kunniallista, hillittyä ja kaikelle synnille vierasta elämää.⁶⁴

Seuraavassa pieni esimerkki oikeanlaisesta ortodoksisesta, ts. eipakanallisesta suhtautumisesta esirukoukseen toisen ihmisen puolesta. Erään moskovalaisen papin tyttäreltä murtui jalka. Pappi oli hyvin kohtuullinen ruoan suhteen, mutta päätti silti, ettei enää juo tilkkaakaan viiniä ennen kuin tyttären murtunut jalka paranee. Hän liitti esirukoukseensa tämän kilvoituksen, asetti rajat lihalle ja riisti itseltään osan elämän mukavuuksista rakastamansa tyttären tähden. Se oli todellinen rakkaudenosoitus, todellinen uhri, joka puhdisti hänet ja kantoi hyvää hedelmää sekä hänelle itselleen että hänen tyttärelleen, ei vain fyysistä vaan jotakin verrattomasti parempaa, hengellistä hedelmää.

Tahtoisin vielä kerran painottaa, että me pääsemme yhteyteen Jumalan kanssa, kuten pyhä Antonios Suuri kirjoitti, ainoastaan silloin, kun me pakottaudumme elämään käskyjen mukaisesti ja rukoilemaan. Ja tämän hengellisen yhteyden määrän mukaan me sitten kykenemme antamaan hengellistä apua toiselle ihmiselle. Mitä puhtaampi meidän sielumme on, sitä enemmän poisnukkuneen sielun tila voi muuttua, sillä silloin poisnukkuneen sielu yhdistyy tuonpuoleisessa Jumalaan meidän kanssamme ja meidän kauttamme siinä määrin kuin me itse olemme yhteydessä Jumalaan tämänpuoleisessa maailmassa. Ihmissielut näet yhdistyvät toisiinsa hengellisesti rukouksessa, eivätkä vain yhdisty toisiinsa vaan Jumalaan. Siksi me emme saa uskoa typeriä satuja siitä, että jonkun puolesta ei muka saisi rukoilla, ikään kuin se olisi vaarallista. Rukous on aina hyödyksi. Se vetää Jumalan laupeutta rukoilijan puoleen ja tuo ehdottomasti hyötyä myös poisnukkuneelle. Olisi erinomaisen hyvä, jos löytäisimme vielä jonkun kanssarukoilijan ja kanssakilvoittelijan vaikka näiden kaikkein vaativimpien neljäkymmenen päivän ajaksi.

⁶⁴ Johannes Krysostomos: *Tvorenija I*, kohta 6, s. 252-253. Pietari 1897.

HELVETTI

Mitä helvetti on? Millaisia ovat helvetin kärsimykset? Mikä on helvetin tarkoitus ja idea? Tämä kysymys kiinnostaa hyvin monia, ja se liittyy ennen kaikkea Johanneksen ilmestyksen oppiin syntisten iankaikkisista kärsimyksistä. Tätä asiaa on vaikea tajuta kahdesta syystä – siksi, että tuonpuoleinen on meiltä piilossa, ja siksi, että iankaikkisuus ei suinkaan ole sidoksissa aikaan (*Aika on lopussa*, Ilm. 10:6). Ihmisen on mahdotonta käsittää tätä, sillä ihmisen tietoisuus on uppoutunut ajan virtaan. Apostoli Paavali esimerkiksi temmattiin kolmanteen taivaaseen (2. Kor. 12:2-4). Missä hän kävi? Iankaikkisuudessa. Mutta iankaikkisuus ei ole loppumatonta aikaa, vaan jotakin aivan muuta. Me tiedämme vain, että ajasta on mahdollista siirtyä iankaikkisuuteen ja iankaikkisuudesta voidaan palata aikaan. Siinä onkin varmaan kaikki, mitä voimme tietää.⁶⁵

Mitä apostoli Paavali kertoi palattuaan iankaikkisuudesta? *Hän kuuli sanoja, joita ihminen ei voi eikä saa lausua.* (2. Kor. 12:3-4) Tuonpuoleisessa puhuttu kieli on täysin toisenlaista: sitä ei voi käsittää täällä tämänpuoleisessa, vähän niin kuin joku alkaisi nyt puhua täällä meidän keskellämme vaikkapa muinaisetiopian kielellä. Siellä kaikki on toisin.

Sen tähden meidän ei kannata miettiä sitä, mitä tuonpuoleisessa on, mitä iankaikkisuus on. Herra ei evankeliumissaan avaa ihmiselle kaikkia tulevia salaisuuksia, vaan osoittaa meille tien ja keinot, joilla voimme edetä sinne, missä ihminen jo näkee *kasvoista kasvoihin* (1. Kor. 13:12). Lisäksi kaikki dogmaattiset totuudet avautuvat meille vain siinä määrin kuin on tarpeen, jotta voisimme elää oikeanlaista hengellistä elämää. Sillä vain oikeanlainen hengellinen elämä johtaa meidät näkemään tuonpuoleiset salaisuudet. Se, joka luulee, että me ikään kuin tajuamme tai kykenemme käsittämään yksiolennollisen Jumalan Kolminaisuuden, Jumalan lihaksitulon, Kristuksen ristin jne.,

⁶⁵ Iankaikkisuuden käsite ei merkitse loppumatonta aikaa eikä etenkään minkäänlaista elämän pysähtymistä. Kirkon opetuksen mukaan ne, jotka kompastuvat tulliasemilla, voivat heidän puolestaan kannettujen esirukousten voimasta siirtyä iankaikkisista kärsimyksistä Jumalan kirkkauden iankaikkisuuteen. Tämä mahdollisuus jatkuu aina viimeiseen tuomioon saakka. Kuten Vladimir Lossky mainitsi, mikäli liike, muutos ja siirtyminen yhdestä tilasta toiseen ovat ajan kategorioita, me emme kuitenkaan voi sanoa, että tietynlaisen staattisen iankaikkisuuden liikkumattomuus, muuttumattomuus ja siirtymättömyys olisivat niiden vastakohtia. Se olisi Platonin filosofian mukaista iankaikkisuutta, mutta ei Elävän Jumalan iankaikkisuutta. Jos Jumala asuu iankaikkisuudessa, tämän elävän iankaikkisuuden on kohottava liikkuvan ajan ja liikkumattoman iankaikkisuuden yläpuolelle. Ks. Vladimir Lossky: *Otšerk mistitšeskogo bogoslovija Vostotšnoj Tserkvi*, s. 233. Moskova 1991. Pavel Florensky: *Stolp i utverždenije istiny*. Kirje Gehennasta, sekä metropoliitta Makari Oksijuk: *Eshatologija sv. Grigorija Nisskogo*. Moskova 1999.

erehtyy pahan kerran. Kaikki Jumalan avaamat kristilliset totuudet ovat ihmiselle tarpeen: ne ovat vankkumattomia tienviittoja vaeltaessamme kohti pelastusta ja eläessämme hengellistä elämää. On hyvin tärkeää tajuta, että Kristuksen ilosanoma on luonteeltaan opettavainen. Sen päämääränä on ihmisen kirkastuminen ja jumaloituminen, ei suinkaan se, että ihmisen järki voitaisiin täyttää uudella tiedolla tuonpuoleisesta. Tuonpuoleisen tosiasiat jäävät maalliselle ihmiselle aina mysteeriksi.

Tämä ilmestyksen luonne pätee kaikkiin uskonopin totuuksiin, myös tietoon paratiisista ja helvetistä. Jumala tahtoo pelastaa ihmisen kuolemanjälkeisistä kauheista kärsimyksistä Gehennassa, ja siksi Hänen sanomansa iankaikkisista kärsimyksistä oli Hänen rakkautensa äärimmäinen osoitus. Se on täysin ymmärrettävää: rakkaus ei voi olla tekemättä kaikkeaan varoittaakseen rakastettua kärsimyksistä ja vapauttaakseen hänet niistä. Siksi kirkkokin toistaa evankeliumin sanat pyhien isien suulla: oikeamieliset eli vanhurskaat saavat periä iankaikkisen ilon valtakunnan, mutta ne, jotka eivät ole katuneet syntejään, menevät iankaikkisiin kidutuksiin. Piste. He eivät edes esitä tuskallista kysymystä, miten me voisimme sovittaa kristillisen käsityksen Jumalasta Rakkautena oppiin, että tämä Rakkaus antaa elämän niillekin, joista Hän tietää, että he valitsevat vapaaehtoisesti pahan ja joutuvat loppumattomien kärsimysten alaisiksi. Vaikka onkin täysin selvää, ettei Rakkaus voi tehdä sellaista, että jokin tässä ei päde. Pyhä lisäak Niniveläinen sanoi tästä hyvin painavasti:

Jos joku sanoo, että Jumala kestää ihmisiä tällä puolen tehdäkseen ensin pitkämielisyytensä tunnetuksi ja päästäkseen sitten toisella puolen kiduttamaan heitä armottomasti, niin hänkin ajattelee Jumalasta sanoinkuvaamattoman pilkallisesti oman ajattelunsa lapsellisuuden ehdoilla.⁶⁶ Ei ole armahtavaisen Luojan tapaista luoda järjellisiä olentoja saadakseen syöstä heidät säälimättömästi herkeämättömään kärsimykseen sellaisten asioiden takia, jotka Hän tiesi jo ennen niiden toteutumista. Luodessaan heidät Hän näet tiesi, millaisia heistä tulee, ja silti Hän loi heidät.⁶⁷

Ilmestyksestä löytyy suoria viittauksia siihen, että kärsimykset ovat ikuisia, mutta myös oppi siitä, että ne ovat äärellisiä ja että kaikki ihmiset pelastuvat. Tästä viimeksi mainitusta voisimme esittää vaikkapa seuraavat esimerkit pyhästä Raamatusta:

Jos palvelija tietää, mitä hänen isäntänsä tahtoo, mutta ei varaudu siihen eikä toimi hänen tahtonsa mukaan, hän saa monta raipaniskua. Jos taas palvelija tietämättään

⁶⁶ Lisäak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 864-865.

⁶⁷ Emt. s. 867.

tekee sellaista, mistä rangaistaan raipoin, hän pääsee vähillä iskuilla. (Luuk. 12:47-48)

Aikanaan tulee ilmi, mitä kukin on saanut aikaan. Tuomiopäivä sen paljastaa: se päivä ilmestyy tulenliekeissä, ja tuli koettelee, millainen itse kunkin aikaansaannos on. Se, jonka rakennus kestää, saa palkan. Se taas, jonka rakennus palaa, kärsii vahingon. Itse hän tosin pelastuu, mutta kuin tulen läpi. (1. Kor. 3:13-15)

Sitten kun kaikki on saatettu hänen valtaansa, silloin hän itse, Poika, alistuu sen valtaan, joka on saattanut kaiken hänen valtaansa, ja niin Jumala hallitsee täydellisesti kaikkea. (1. Kor. 15:28)

Ja hän (Kristus) on kuollut kaikkien puolesta. (2. Kor. 5:15)

Siksihän me näemme vaivaa ja kilvoittelemme, että olemme panneet toivomme elävään Jumalaan, joka on kaikkien ihmisten pelastaja, varsinkin uskovien. (1. Tim. 4:10)

Jumalan armo on näet ilmestynyt pelastukseksi kaikille ihmisille. (Tiit. 2:11)

Hyvin monet pyhät isät ovat kirjoittaneet tästä aiheesta (ks. alla), eivätkä suinkaan Origeneen apokatastasiksen hengessä; Origenes puhui koko luomakunnan universaalisesta palauttamisesta ennalleen maailman lopussa, minkä V ekumeeninen kirkolliskokous tuomitsi.

Spekulatiivisen teologian tasolla tätä kysymystä ei ole yksiselitteisesti ratkaistu, mikä ei olekaan ihmeteltävää, sillä jokainen järkevä ihminen tajuaa, että jos ihmisjärki törmää ylitsepääsemättömiin rajoihin jo pyrkiessään ymmärtämään tätä näkyvää maailmaa, sitä hankalampaa ihmisjärjen on yrittää ymmärtää tuonpuoleisen maailman tosiasioita. Tuleva elämä on todella suuri arvoitus.

Sen tähden kaikkein järkevintä on nöyrytyä vilpittömästi tämän mysteerin edessä. Me emme tajua iankaikkisuutta; me emme tunne paratiisia emmekä helvettiä, meille ei ole näytetty, mitä uusi taivas ja uusi maa oikein ovat. Me emme osaa kuvitella yleistä ylösnousemusta ja elämää uudessa ruumiissa jne. Siksi meidän on hylättävä haaveemme, että voisimme ratkaista tämän yhtälön, jossa on monia tuntemattomia tekijöitä, ja kumarruttava uskossa Jumalan rakkauden ja viisauden eteen ja uskottava, että Herrassa ei voi olla epäoikeudenmukaisuutta, ei kosta eikä palkintoa, vaan vain rajaton rakkaus. Siitä seuraa loogisesti, että jokaista ihmistä odottaa iankaikkisuus, joka vastaa täydelleen hänen hengellistä tilaansa ja hänen vapaata itsemääräämisoikeuttaan. Pyhä Johannes Damaskolainen kirjoitti tästä hyvin selkeästi:

*Tulevassa ajassa Jumala antaa kaikille hyvyyksiään, sillä Hän on hyvyyden lähde ja Hän vuodattaa hyvyyksiään kaikkien ylle; jokainen tulee osalliseksi hyvyydestä sen mukaan, missä määrin hän on valmistautunut ottamaan sitä vastaan.*⁶⁸

Pyhä Iisak Niniveläinen kirjoitti vieläkin värikkäämmin ja voimakkaammin:

*Hänen (Jumalan) kohdallaan ei ole kyse kostamisesta, sillä Hän katsoo sitä hyötyä, joka seuraa Hänen toimistaan ihmisiä kohtaan. Ja tämä koskee myös helvettiä.*⁶⁹ *Jos valtakunta ja helvettiä ei olisi jo nähty hyvän Jumalamme ajatuksessa hyvien ja pahojen tekojen olemassaolon seurauksena, silloin niitä koskevat ajatuksetkaan eivät olisi ikuisia. Mutta Hän tunsu vanhurskauden ja syntisyyden jo ennen kuin ne ilmenivät. Valtakunta ja helvetti ovat armon aikaansaannoksia, joita Jumala ikuisen hyvyytensä ansiosta ajatteli olemuksellisella tasolla. Mutta tässä ei ollut kyse hyvityksen vaatimisesta, vaikka Hän antoikin niille maksun nimen.*⁷⁰

Sillä:

*Jos on rakkautta, ei ole kosta, ja jos on kosta, ei ole rakkautta.*⁷¹

Mikä järjestyttävä vastaus mitä vaikeimpaan eskatologiseen kysymykseen!

Helvetti tuntuu siis olevan olemassa, ei koston tähden eikä loputtomien rangaistusten tähden: se on itse asiassa Jumalan rakkauden viimeinen kaitseluksellinen väline. Jumala katsoo sitä hyötyä, joka seuraa Hänen toimistaan ihmisiä kohtaan. Jumala on valmistanut helvetin ihmisen pelastukseksi, ei suinkaan kiduttaakseen ihmistä loputtomasti. Taivasten valtakunta ja tulinen Gehenna ovat Jumalan armon seurausta, eivät ansiota tai kosta. Eikä laupias Jumala luonut järjellisiä olentoja sitä varten, että voisi armotta alistaa heidät loppumattomiin murheisiin ja kärsimyksiin! Samaa mieltä oli myös Gregorios Nyssalainen⁷², Basileios Suuren veli. Sama aihe on voimakkaasti esillä myös pääsiäissaarnassa.

⁶⁸ Johannes Damaskolainen: *Tvorenija*, s. 66. Moskova 1997.

⁶⁹ Iisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 867.

⁷⁰ Emt. s. 875.

⁷¹ Emt. s. 872.

⁷² Hän kirjoitti esimerkiksi näin: *”Ja kun kaikista olennoista on paha kokonaan poistettu, kaikissa alkaa jälleen loistaa jumalallinen kauneus, jonka kuvaksi meidät on alussa luotu.”* Pyhä Gregorios Nyssalainen: *Tvorenija VII*, s. 530. Moskova 1865. Igumeni (nykyään arkkipiispa) Ilarion Alfejev kommentoi tätä ajatusta näin: *”VI ekumeeninen kirkolliskokous liitti Gregorios Nyssalaisen nimen 'pyhien ja autuaiden isien' joukkoon ja VII ekumeeninen kirkolliskokous jopa nimitti häntä 'isien isäksi'. Mitä tulee Konstantinopolin kirkolliskokoukseen vuodelta 543 ja V ekumeeniseen kirkolliskokoukseen, joissa Origeneen oppi tuomittiin, on hyvin kuvaavaa, että vaikka Gregorios Nyssalaisen opetus yleisestä pelastuksesta oli molempien kirkolliskokousten isien tiedossa, sitä ei samastettu Origeneen oppiin. Kirkolliskokousten isät tiedostivat, että on olemassa kerhtiläinen käsitys yleisestä pelastuksesta (Origeneen apokatastasis, joka oli sidoksissa sielujen preksistenssikäsitykseen) ja että on myös olemassa ortodoksinen käsitys yleisestä pelastuksesta, joka perustuu 1. Korinttilaiskirjeen 15. luvun jakeisiin 24-28.”*

Mutta vain tyhmät (anteeksi tämä ilmaus!) voivat näistä esimerkeistä päätellä: Ahaa, haudantakaiset kärsimykset eivät olekaan loputtomia! Elellään siis huolehti!

Kuulkaa, miten voimakkaasti pyhä lisak Niniveläinen varoittaa tällaisesta kevytmielisyydestä:

*Rakkaani, tarkatkaamme itseämme ja tietäkäämme, että vaikka helvetille onkin asetettu rajansa, sen kokemisen maku on todella hirveä ja sen rajojen laajuus ylittää meidän ymmärryksemme.*⁷³

Kuka suostuisi ottamaan vastaan vaikka minkälaisia rikkauksia sillä ehdolla, että hänen täytyisi ennen sitä antaa sadistien kiduttaa itseään julmasti? Luulen, ettei kukaan järjissään oleva ihminen sellaiseen suostuisi. Kun venäläiset edustajat näyttivät eräässä kansainvälisessä konferenssissa videonauhoja, joihin oli kuvattu, miten raa'asti venäläisiä sotavankeja kidutettiin ja tapettiin Tšetšeniassa, monet delegaatit eivät kestäneet katsoa sitä, vaan sulkiivat silmänsä, tukkivat korvansa käsillään ja pakenivat auditoriosta. Katsominenkin oli mahdotonta, kuinka siis voisimme itse kestää samanlaisia kidutuksia? Emme todellakaan mitenkään! Sama pätee helvettiin, vaikka sille onkin asetettu rajat. Jos olisi suinkin mahdollista näyttää, millaiset kärsimykset odottavat ihmistä, kun himot pääsevät irralleen ja alkavat toimia hänessä koko voimallaan, kukaan ei varmaankaan haluaisi elellä täällä ”niin kuin pitää, muu tulee sitten aikanaan”. Ei, Jumala varjelkoon meitä joutumasta edes silmänräpäykseksi kosketuksiin helvetin kanssa!

Helvetin kokemus ulkonaisesta pimeydestä, ”hyvyksistä” Jumalan ulkopuolella, on hirvittävä, vaikka se olisikin ajallisesti rajallinen ja vaikka se kulminoituisi taivasten valtakuntaan pääsemiseen. Apostoli kirjoittaa: *Aikanaan tulee ilmi, mitä kukin on saanut aikaan. Tuomiopäivä sen paljastaa: se päivä ilmestyy tulenliekeissä, ja tuli koettelee, millainen itse kunkin aikaansaannos on. Se, jonka rakennus kestää, saa palkan. Se taas, jonka rakennus palaa, kärsii vahingon. Itse hän tosin pelastuu, mutta kuin tulen läpi.* (1. Kor. 3:13-15) Tämä on hieno esimerkki, joka osoittaa, että ihmisen pelastuminenkin voi olla laadultaan erilaista. Yksi pelastuu kirkkaudessa ja kunnianosoituksin kilvoiteltuaan ja elettyään hurskaasti, ja toinen kyllä pelastuu, mutta ikään kuin tulen läpi, sillä käy ilmi, että kaikki, mitä hän on tehnyt, on ollut hengellisesti hedelmätöntä, paha ja mieletöntä, *olkea*, joka palaa heti, kun sitä koetellaan tulessa iankaikkisuutta varten (1. Kor. 3:12). Katsokaa, mitä tapahtuu ihmiselle, jonka koko elämäntyö tuhoutuu tulessa.

⁷³ Lisak Niniveläinen: Kootut teokset, s. 884.

Tämän takia on ymmärrettävää, miksi pyhissä kirjoituksissa käytetään niin voimakkaita ilmauksia: *Ja niin he lähtevät, toiset iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen elämään.* (Matt. 25:46); ... *heitetään ulos pimeyteen. Siellä itketään ja kiristellään hampaita.* (Matt. 8:12), ja miksi kirkko varoittaa meitä niin sinnikkäästi syntisiä odottavista iankaikkisista kärsimyksistä. Ei, rakkaus ei voi olla tekemättä kaikkensa pelastaakseen rakastetun kärsimyksiltä. Siksi meidän on lisä Niniveläisen neuvon mukaan tarkattava itseämme.

MIKÄ MEITÄ ODOTTAA VIIMEISELLÄ TUOMIOLLA?

Pyhissä kirjoituksissa ei käytetä termiä *viimeinen tuomio*, mutta kirkko käyttää sitä, sillä se vastaa tuota tapahtumaa. Mitä tämä tuomio tarkoittaa? Älkää luulko, että Jumala on ihmiskunnan koko historian ajan ollut rakkaus, mutta nyt, anteeksi vain, pelkkää oikeudenmukaisuutta!⁷⁴ Pyhä Johannes Krysostomos puhui hyvin voimakkaasti Jumalan oikeudenmukaisuudesta ihmistä kohtaan:

Älä vaadi oikeudenmukaisuutta, sillä oikeudenmukaisuuden lakien mukaan meidän pitäisi menehtyä jo heti alussa.

On järjetöntä kuvitella, että Jumala toimisi viimeisellä tuomiolla sidotuin silmin kreikkalaisen oikeudenmukaisuuden jumalattaren Themiksen tavoin. Tätä ihmiskunnan historian viimeistä tapahtumaa, joka avaa ihmisille iankaikkisen elämän, sanotaan viimeiseksi ja peljättäväksi tuomioksi, sillä silloin *viimeinen pasuuna soi* (1. Kor. 15:52) ja jokaisen ihmisen kohdalla päätetään, onko hän aina oleva Jumalan kanssa vai onko hänen ikuisiksi ajoiksi lähdeittävä Jumalan luota ja jäätävä Jumalan valtakunnan ulkopuolelle. Viimeisellä tuomiollakin Kristus on muuttumaton jumalallinen rakkaus eikä Hän riko ihmisen vapaata tahtoa vastaan.

Tässä yhteydessä emme saa unohtaa periaatteellisesti tärkeää muutosta, joka tapahtuu ihmisessä tämän maailman olemassaolon loppuessa. Kirkon opetuksen mukaan ihminen saa yleisessä ylösnousemuksessa taas ruumiin ja hänen hengellis-

⁷⁴ Oppi Jumalan rakkaudesta ja oikeudenmukaisuudesta ikään kuin kahtena eri ominaisuutena on puhtaasti skolastinen ja se vääristää meidän kuvamme Jumalasta, sillä sellainen oppi johtaa siihen, että kun Jumala toimii rakkaudesta, silloin Hän ei toimi oikeudenmukaisuuden vaatimusten mukaisesti, ja kun Jumala toimii oikeudenmukaisesti, Hän ei toimi rakkaudessa. Todellisuudessa Jumala on aina pelkkää oikeudenmukaista rakkautta, ts. oikeaa rakkautta (erotuksena inhimillisestä rakkaudesta), ja Hänen rakkautensa tuo ihmiselle aina pelkkää hyötyä.

fyysisen luontonsa täyteys palaa ennalleen. Se taas palauttaa ihmiselle vapauden määrätä itsestään, ja tämä puolestaan tarkoittaa, että silloin ihmiselle annetaan viimeinen mahdollisuus kääntyä Jumalan puoleen, uudistua hengellisesti ja parantua täydellisesti erotuksena sielun kuolemanjälkeisestä tilasta, joka puolestaan on täydelleen määrätynyt itse kunkin maallisen elämän luonteen mukaisesti. Sen tähden viimeinen tuomio on niin pelottava: silloin ihminen tekee lopullisen päätöksen iankaikkisesta osastaan.

On tietenkin vaikeaa kuvitella, että ihminen, joka on kokenut helvetin, jossa ihmisellä ei ole voimaa vapautua kärsimyksistä itsenäisesti, valitsisi tämän vankeuden yleisessä ylösnousemuksessa, jolloin kaivattu vapaus jälleen suodaan hänelle. Mutta tämä on tulevan ajan mysteeri, vaikka voimmekin maallisesti ajatellen jotenkin käsittää, että demonien kaltaiset ihmiset saattavat valita helvetin. Eihän alkoholisti vapaaehtoisesti suostu elämään raittiiden kanssa, irstailija siveellisesti puhdashenkisten tai narkomaani terveiden kanssa. Olento, jonka ominaisuudet ovat päinvastaisia kuin Jumalan, ei voi olla jumalallisen rakkauden, puhtauden ja pyhyden ilmapiirissä. Pyhän Hengen valtakunta on helvetin hengen omaavalle olenolle helvetillinen olotila. Juuri tästä syystä pyhä Johannes Krysostomos sanoo:

*Jumala loi helvetin nimenomaan siksi, että Hän on hyvä.*⁷⁵

Tämä perustuu ajatukseen, että koska pahalle olenolle on sietämätöntä olla Jumalan yhteydessä, Herra antaa hyvyydessään hänelle mahdollisuuden olla ulkopuolellaan, *ulkona pimeydessä* (Matt. 8:12). Toisin sanoen Jumala, joka varjelee järjellisten luotujensa vapautta koskemattomana, osoittaa hyvyytensä heitä kohtaan jopa sillä tavoin, että antaa heidän olla iankaikkisuudessa siellä, missä he voivat ja tahtovat olla.

Tällä tavoin voimme jossakin määrin ymmärtää, mitä viimeisellä tuomiolla tapahtuu. Silloin ei suinkaan harjoiteta väkivaltaa syntisiä ihmisiä kohtaan eikä kosteta ihmisille heidän iljettäviä tekojaan. Ei suinkaan! Toistan vielä, että Jumala pysyy rakkautena vielä viimeisellä tuomiollakin. Viimeisellä tuomiolla tämä rakkaus määrittelee jokaisen ihmisen kohtalon itse kunkin hengellisten ominaisuuksien ja itsemääräämisoikeuden ja -vapauden mukaisesti. Ei olekaan mikään sattuma, että pyhä lisak Niniveläinen kirjoitti:

On järjenvastaista ajatella, että syntiset olisi helvetissä erotettu rakkaudesta Luojaan... Rakkauden voima toimii kaksisuuntaisesti. Niitä, jotka ovat tehneet

⁷⁵ Johannes Krysostomos: *Tvorenija XI*, s. 905. Pietari 1905.

*vääryyttä, se kiduttaa... Niille, jotka ovat noudattaneet sen vaatimuksia, rakkaus antaa ilon.*⁷⁶

On mahdollista, että silloin löytyy ihmisiä, jotka ovat niin kovettuneita ja julmia, etteivät he kestä Jumalan rakkauden nöyryyttä. Eikä Jumala riko heidän vapauttaan. Siksi helvetin portit voidaan sulkea ainoastaan sisäpuolelta: helvetin asukkaat sulkevat ne itse. Ylienkeli Mikael ei suinkaan sulje niitä seitsemällä sinetillä, jottei kukaan pääsisi sieltä pois, vaikka tahtoisikin. Helvetti sijaitsee pyhän Makarios Egyptiläisen mukaan ihmisen sydämen syvyyksissä.

Useat pyhät isät ilmaisivat ajatuksen, että syntisten ja ennen kaikkea paholaisen olo helvetissä perustuu heidän vapaaseen tahtoonsa: ”En tahdo Jumalaa.” Näihin isiin kuuluvat mm. Kleemens Aleksandrialainen (k. 217), Johannes Krysostomos, Basileios Suuri (k. 379), Maksimos Tunnustaja, Johannes Damaskolainen, lisak Niniveläinen, Nikolaos Kabasilas (1300-luvulta) ym.

*Jumala antaa pahalle hengellekin hyvyyksiään kaiken aikaa, mutta paha henki ei tahdo ottaa niitä vastaan... Ja tulevassa ajassa Jumala antaa kaikille hyvyyksiään, sillä Hän on hyvyyden lähde, joka vuodattaa hyvyyksiä kaikille, ja jokainen tulee hyvyydestä osalliseksi siinä määrin kuin on valmistautunut ottamaan sitä vastaan.*⁷⁷

Samaa mieltä on pyhä Nikolaos Kabasilas:

*Juuri siinä on samoja kahleita kantaneiden ja saman orjuuden jakaneiden oikeamielisten ja pahojen välinen ero, että toiset heistä sietivät tätä orjuutta hyvin vastenmielisesti ja rukoilivat, että vankila hajotettaisiin ja kahleet murrettaisiin ja että vangit murskaisivat tyrannin pään, mutta toisista mikään ei tuntunut omituiselta ja he saivat vieläpä lohtua orjuudestaan. Ja nuo autuaat päivät olivat kuin ne, jotka eivät tahtoneet ottaa vastaan aamulla nousevaa Aurinkoa, vaan pyrkivät vain sammuttamaan Auringon mahdollisuuksiensa mukaan ja tekivät kaikkensa tuhotakseen sen säteet. Siksi toiset vapautuivat helvetin vankeudesta, kun Kuningas ilmestyi, ja toiset jäivät kahleisiinsa.*⁷⁸

Meidän on vielä sanottava ehdottoman varmasti yksi asia: Jeesuksen Kristuksen ristinkilvoituksen koko moraalinen suuruus, Hänen järkyttävä alentumisensa meidän pelastuksemme tähden ja Hänen sanoinkuvaamaton rakkautensa avautuvat viimeisellä tuomiolla jokaisen ihmisen eteen huolimatta siitä, millainen kyseisen ihmisen

⁷⁶ Lisak Niniveläinen: Kootut teokset, s. 293.

⁷⁷ Johannes Damaskolainen: *Tvorenija*, s. 66. Moskova 1997.

⁷⁸ Nikolaos Kabasilas: *Sem' slov o žizni vo Hriste*, s. 13. Moskova 1874.

vakaumus on maan päällä ollut. Kuten meidän aikalaisemme, Athoksella kilvoitteleva arkkimandriitta Efraim (Moraitis) on kirjoittanut:

Toisessa tulemisessaan Kristus näyttää meille, miten Hän on lihassa kärsinyt todistaakseen rakkautensa meitä kohtaan.⁷⁹

On vaikeaa kuvitella, ettei tällainen rakkaus koskettaisi ylösnousseita ihmisiä, tai oikeammin ravistaisi heitä. Muistattehan, miten suuren vaikutuksen Mel Gibsonin *The Passion of the Christ* -filmi teki, vaikka siinä olikin tiettyjä puutteita. Mutta viimeisellä tuomiolla jokaisen ihmisen eteen avautuu ristin koko todellisuus, ylösnouseen Kristuksen rakkauden koko voima. Aivan epäilemättä tämä johtaa siihen, että hyvin monet ihmiset valitsevat positiivisesti. Tätä valintaa tukee ehdottomasti myös kokemus maallisesta elämästä, joka on ollut täynnä haaveellista illuusiota siitä, että elämä jatkuisi ikuisesti, ja myös surullinen kokemus tulliasemista, jotka osoittavat niiden läpi vaeltaville himojen todellisen karvaan maun, ilman Jumalaa eletyn elämän hedelmät. Juuri siksi pyhä lisak Niniveläinen kirjoitti:

Valtakunta ja helvetti ovat armon aikaansaannoksia, joita Jumala ikuisen hyvyytensä ansiosta ajatteli olemuksellisella tasolla. Mutta tässä ei ollut kyse hyvityksen vaatimisesta, vaikka Hän antoikin niille maksun nimen.⁸⁰

Ihmisen kehityksen ja itsemääräämisen prosessi saadaan lopullisesti päätökseen viimeisellä tuomiolla: silloin ikään kuin tehdään viimeiset johtopäätökset sekä ihmisen maallisesta että kuolemanjälkeisestä hengellisestä kehityksestä, ts. hänen elämästään lankeemuksen tilassa. Viimeisellä tuomiolla jokainen ylösnoussut ihminen lausuu Jumalan rakkauden edessä lopullisen sanansa, kyllä tai ei. Juuri siksi tämä tuomio on pelottava, ei suinkaan siksi, että Herra olisi unohtanut rakkautensa ja tuomitsisi ihmisten teot kaiken oikeudenmukaisuuden mukaisesti. Pyhä piispa Feofan Erakko kirjoitti:

Viimeisellä tuomiollakaan Herra ei pyri tuomitsemaan, vaan etsii keinoja puolustaa kaikkia. Ja Hän puolustaa kaikkia, kunhan vain siihen on pienikin mahdollisuus.⁸¹

Suokoon Herra, että viimeinen tuomio päättyisi jokaisen kohdalla pelastukseen.

KAIKKIEN IHMISTEN VAPAHTAJA

⁷⁹ Arkkimandriitta Efraim Athoslainen: *Otetšeskije soverty*, s. 44. Saratov 2006.

⁸⁰ Lisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 875.

⁸¹ Feofan Erakko: *Sobranie pisem*, 3. laitos, kirje no. 392, s. 38. Moskova 1898.

Pyhä Iisak Niniveläinen sanoi täysin vakuuttuneena:

Syntinen ei osaa edes kuvitella oman ylösnousemuksensa armoa. Missä on helvetti, joka voi saada meidät kärsimään? Mikä on se kidutus, jonka pelko pääsee meissä voitolle ja kukistaa Hänen rakkautensa ilon? Mikä on helvetti ylösnousemuksen armon edessä? Tuo armo herättää meidät tuonelassa ja saa turmeltuneen pukeutumaan turmeltumattomuuteen; tuonelan häpeässä maanneen Hän nostaa ylös kunniassa... Syntisten palkka on siinä, että oikeudenmukaisen maksun sijaan Hän palkitsee heidät ylösnousemuksella. Jumalan lakeja talloneiden ruumiiden sijaan Hän pukee heidät täydellisyyden kirkkauteen. Tällainen armo, joka tulee vasta sen jälkeen, kun olemme harhautuneet, on suurempi kuin se armo, joka toi meidät olemassa oleviksi silloin, kun meitä ei vielä ollut.⁸²

Nämä pyhän Iisakin sanat järkyttävät! Hänen opetuksiaan ei kukaan ortodoksisen kirkon isistä ole koskaan kumonnut tai kritisoinut. Huomaattehan, ettei hän puhu hurskaista. Syntinen ei voi edes kuvitella oman ylösnousemuksensa armoa. Lisäksi Kristus nostaa tuonelan häpeässä maanneen ylös kunniassa ja oikeudenmukaisen maksun sijaan Hän pukee heidät katoamattomaan kirkkauteen. Pyhä Iisak Niniveläinen on vakuuttunut siitä, että yleisessä ylösnousemuksessa helvettikin lakkautetaan. Hän huudahtaa: ”Missä on helvetti, joka voi saada meidät (syntiset) kärsimään?”

Pyhällä Iisak Syyrialaisella oli onnea, sillä hän ei elänyt meidän aikanamme. Nykyään häntä ja pyhiä Justinos Marttyyriä, Gregorios Nyssalaista, Athanasios Suurta, Gregorios Teologia, Johannes Krystostomosta, Efraim Syyrialaista, Amfilokhios Ikonionilaista, Epifanios Kyproslaista, Johannes Damaskolaista, Maksimos Tunnustajaa ja monia muita kritisoitaisiin kovalla kädellä siitä, että he ovat vakuuttuneita, että myös ei-kristityt voivat pelastua – heitä kaikkia pidettäisiin tänään harhaoppisina, ainakin Venäjällä.

Kysymys ei-ortodoksien, toisuskoisten ja yleensä ei-uskovien pelastuksesta on erittäin ajankohtainen; se huolestuttaa monia, etenkin niitä, jotka ovat vastikään liittyneet kirkkoon. Sen ydin on yksinkertainen: ”Miten asia oikein on? Pelastuvatko vain ortodoksit ja ortodokseistakin vain hurskaat, ts. prosentin tuhannes- tai miljoonasosa ihmiskunnasta? Ja menevätkö siis kaikki muut iankaikkisiin kärsimyksiin? Eikö Jumala tiennyt sitä, kun Hän loi ihmisen? Ja te vielä väitätte, että Hän on rakkaus! Mitä rakkautta se sellainen on, pahempaa ei voisi kuvitellakaan!”

⁸² Iisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 453-454. Suomenoksessa sanotaan: Syntisestä ei ole ymmärtämään omaa ylösnousemustaan, mutta hän voi päästä käsitykseen Hänen (Jumalan) hyvydestään.

Tekee kipeää, kun kuulee tuollaisia moitteita. Mutta me olemme itse vikapäitä, kun olemme jättäneet jotakin sanomatta tai, mikä vieläkin pahempaa, olemme tutkineet joitakin kipeitä kysymyksiä pelkästään muodollisesti ja antaneet sillä tavoin tilaa tällaisille käsityksille ja ajatuksille. Sillä tavoinhan me karkotamme ihmisiä Kristuksen luota.

Mutta miten tähän monia askarruttavaan kysymykseen voidaan todellakin vastata, kun pyhät isätkin puhuvat siitä eri tavoin? Jotkut heistä vakuuttavat suorin sanoin, että vain ortodoksisen kirkon jäsenet voivat pelastua ja että kaikkien ortodoksiseen kirkkoon kuulumattomien kohdalla pelastus on mahdotonta. Eikö niin? Aivan oikein. Mutta toiset pyhät sanovat, että Kristus on kaikkien ihmisten Vapahtaja. Eikö niin? Kyllä. Mutta mikä näistä mielipiteistä sitten on se oikea?

Yritän havainnollistaa tätä yksinkertaisella esimerkillä. Sanotaan, että toisen maailmansodan aikana sattui useaan kertaan, että lentokone ammuttiin alas ja lentäjä putosi ilman laskuvarjoa ja jäi eloon eikä edes vahingoittunut. Miten se on mahdollista? Nämä tapaukset sattuivat talvisaikaan ja lentäjä putosi rinteeseen, johon oli kasautunut paljon lunta. Mutta voidaanko näiden tapausten perusteella päätellä, että on mahdollista hypätä lentokoneesta ilman laskuvarjoa? Ei todellakaan. Pelastua voi vain laskuvarjon avulla, mutta väliin sattuu niinkin, että lentäjä pelastuu ilman sitä. Vaikka tämä onkin havainnollinen esimerkki, se osoittaa, miksi pyhien isien vastaukset tähän kysymykseen eroavat toisistaan.

Ortodoksisuus osoittaa oikean elämäntien (hengellisen elämän lait); määrittelee elämän päämäärän (ihmisen jumaloitumisen Kristuksessa) ja tarjoaa ainutlaatuisia apuneuvoja (mysterit eli sakramentit). Muut uskonnot osoittavat toiset tiet, keinot ja päämäärät, jotka usein sekä eroavat ortodoksisista vastineistaan että harhauttavat ihmisen kokonaan.

Mitä muita teitä meille tarjotaan? Kuvaannollisesti seuraavia: meidän pitää päästä Moskovasta Pietariin, ja meille ehdotetaan, että matkustaisimme Kiovan tai Vladivostokin kautta tai lentäisimme sinne 1920-luvun mallisella lentokoneella New Yorkin kautta tai soutaisimme sinne Tyynen valtameren poikki yksinämme ilman selkeitä koordinaatteja. Voimmeko me tällaisia reittejä ja tällaisia välineitä käyttäen päästä Pietariin? Teoriassa kyllä, mutta on hyvin helppoa eksyä tieltä, ja matkanteko on vaikeaa ja vaarallista ja kestää kauan jne.

Ortodoksiselta kannalta katsottuna jonkin toisen uskon ”virheellisyys” ei anna meille perusteita väittää, että sitä tunnustavat joutuisivat väistämättä kadotukseen, sillä ihmisen lopullinen osa on meidän maallisilta katseiltamme kätkössä. Tuntematon toisen sielu, sanoo venäläinen sananlasku ja on aivan oikeassa, sillä toisen ihmisen sielu jää aina meiltä salaan. Muistattehan, miten vihaisena Herra tuomitsi monet inhimilliseltä kannalta mitä oikeauskoisimmat lainoppineet, teologit ja papit, jotka pitivät itseään muita ihmisiä parempina, ylpeilivät oikeauskoisuudellaan ja halveksivat ns. syntisiä. Ja päinvastoin: Herra otti vastaan julkisyntisiä, puolusti heitä ja vei heidät paratiisiin, kun he tajusivat syntisyytensä ja katuivat vilpittömästi. Ensimmäisenä paratiisiin pääsi aivan ilmeinen pahantekijä, ryöväri, jonka onnettomasta iankaikkisesta kohtalosta kenelläkään ei ollut epäilyksen häivääkään. Hän pääsi kuitenkin paratiisiin ja vain siksi, että elämänsä viimeisillä minuuteilla ristillä riippuessaan hän tajusi tekojensa iljettävyyden ja katui niitä sydämensä pohjasta! Ja ellei evankelista Luukas olisi ilmoittanut tästä, kuka meistä olisi voinut kuvitellakaan, että tämä pahantekijä voisi pelastua? *Älkää siis tuomitko, ettei teitä tuomittaisi* (Matt. 7:1), mutta älkää myöskään yrittäkö ylittää tämän elämän myrskyisää valtamerta laudankappaleen avulla tai uiden, älkääkuvitelko järjettömästi, ettei ole mitään väliä, mihin uskomme ja minkä uskonnon käskyjen mukaan elämme. Etsikää luotettava alus, joka vie pelastukseen. Ja kun löydätte sen, älkää ylpeilkö tästä Jumalan teille osoittamasta armosta ja tuomitko muita. Säälikää heitä koko sydämenne pohjasta ja jättäkää heidät Jumalan rakkauden haltuun, kuten apostoli sanoo: *Ulkopuoliset tuomitsee Jumala*. (1. Kor. 5:13) Ortodoksinen usko ei hyväksy välinpitämättömyyttä totuutta kohtaan eikä myöskään pahansuopuutta niitä kohtaan, joilla on toisenlainen vakaumus. Me emme tiedä, kuka pelastuu ensin. Vain kirkko voi katolisen harkintakykynsä mukaisesti ilmaista, kuka on joutunut kadotukseen ja kuka on pyhä. Meidän pitää ajatella omaa pelastumistamme eikä tuomita muita.

Kirkon ulkopuolella ei tietenkään ole pelastusta. Mutta mitä kirkon ulkopuolella oleminen merkitsee? Onko kirkko, toisin sanoen Kristuksen ruumis, sama kuin kirkon kanoniset eli näkyvät rajat? Kumpi ortodoksinen kirkko, Venäjän vai Konstantinopolin, oli kirkko, jossa on mahdollista pelastua, kun niiden välinen eukaristinen yhteys oli poikki 23. helmikuuta ja 16. toukokuuta 1996 välisen ajan Viron jurisdiktio-ongelman vuoksi?

Entä mitä tietä tullaan kirkkoon, ja kuka tulee? Vain nekö, jotka on kastettu ortodoksisessa kirkossa? Entä miten Vanhan testamentin vanhurskaat ja monet Kristuksen tähden marttyyreina kuolleet luetaan kirkon jäseniksi, vaikka heillä ei ollutkaan

mahdollisuutta ottaa kastetta tai osallistua Kristuksen pyhiin salaisuuksiin? Nämä kysymykset kaipaavat vastausta.

Kun pyhät isät sanovat, että pelastus löytyy vain ortodoksisen kirkon helmassa, he eivät kuitenkaan tarkoita sillä, että kirkon jäseneksi pääsee ainoastaan kasteen sakramentin kautta ja että kaikki ne, joita ei ole heidän maallisen elämänsä aikana kastettu – eli suurin osa ihmiskunnasta – joutuvat kadotukseen. Tehän tiedätte, että maapallolla on nyt yli kuusi miljardia ihmistä, joista ortodokseja on noin 200 miljoonaa (ja kuinka monet heistä ovat todella ortodokseja?). Kaikki muut ovat joko ei-ortodokseja tai useimmiten ei-kristittyjäkin. Voimmeko me väittää, että Herra, joka tiesi, että nämä sekä jo poisnukkuneet että tulevat miljardit ihmiset joutuvat kadotukseen, antoi heille elämän vain siksi, että he joutuisivat iankaikkisiin kärsimyksiin? Tässä yhteydessä en voi olla toistamatta pyhän lisä Niniveläisen ihmeteltäviä, syvällisiä ja rakkaudentäyteisiä sanoja:

Ei ole armahtavaisen Luojan tapaista luoda järjellisiä olentoja saadakseen syöstä heidät säälimättömästi herkeämättömään kärsimykseen sellaisten asioiden takia, jotka Hän tiesi jo ennen niiden toteutumista. Luodessaan heidät Hän näet tiesi, millaisia heistä tulee, ja silti Hän loi heidät.⁸³

Ja näin tästä aiheesta kirjoittavat muut pyhät:

Pyhä Ireneos Lyonilainen:

Kristus ei tullut vain niitä varten, jotka uskovat häneen, vaan yleensä kaikkia ihmisiä varten, ... jotka tahtoivat nähdä Hänet ja kuulla Hänen äänensä. Siksi Hän nostaa kaikki sellaiset toisessa tulemuksessaan ylös ennen muita ja asettaa valtakuntaansa.⁸⁴

Pyhä Justinos Marttyyri:

Meille on opetettu, että Kristus on Jumalan esikoinen, ja olemme jo edellä sanoneet, että Hän on Sana, josta koko ihmiskunta on osallinen. Sanan yhteydessä eläneet ovat olleet kristittyjä, vaikka heitä olisi pidetty ateisteina. Sellaisia olivat kreikkalaisten joukossa Sokrates, Herakleitos ja heidän kaltaisensa, barbaarien joukossa Abraham, Ananias, Asarja, Misael ja Elia ja monet muut.⁸⁵

Toisaalla pyhä Justinos sanoo:

⁸³ Emt. s. 867.

⁸⁴ Ireneos Lyonilainen: *Tvorenija IV*, s. 381. Pietari 1900.

⁸⁵ Justinos Marttyyri: *Apologiat & Dialogi Tryfonin kanssa, Ensimmäinen apologia 46*, s. 84. Tampere 2008. Suomentaneet Matti Myllykoski ja Outi Lehtipuu.

Koska he ovat tehneet sitä, mikä on kauttaaltaan sekä ikuisesti että luonnostaan hyvää, he ovat Jumalalle mieleen ja pelastuvat Kristuksen kautta ylösnousemuksessa yhdessä hurskaiden esi-isiensä Nooan, Henokin, Jaakobin ja muiden kanssa sekä niiden kanssa, jotka tuntevat Kristuksen, Jumalan Pojan.⁸⁶

Miten meidän on näiden kohtien valossa tulkittava Raamatun kertomusta siitä, kuinka Jumala lähetti profeetta Joonan pakanalliseen Niniveen saarnaamaan katumusta (Joonan 1:2)? *Sen kuultuaan Niniven asukkaat uskoivat Jumalaan. He julistivat paaston, ja niin ylhäiset kuin alhaisetkin pukeutuivat säkkivaatteeseen.* (Joonan 3:5) Ja Jumala otti pakanain katumuksen vastaan: *Enkö minä säälisi Niniveä, tuota suurta kaupunkia! Siellä on enemmän kuin satakaksikymmentätuhatta ihmistä, jotka eivät pysty edes tekemään eroa oikean ja vasemman käden välillä, ja lisäksi paljon eläimiä.* (Joonan 4:11) Kuka siis kastoi Niniven pakanat ja kuinka oikea oli heidän uskonsa, niin että Jumala hyväksyi heidän katumuksensa ja armahti heitä, ei vain täällä, vaan aivan epäilyksettä myös iankaikkisuudessa?

Gregorios Teologi sanoo:

Aivan niin kuin monet meistä eivät kuulu meihin, sillä elämä vieraannuttaa heidät yhteisestä ruumiista, aivan samoin monet niistä, jotka eivät kuulu meihin, ovat meidän omiamme, sillä heidän hyvä mielenlaatunsa edeltää uskoa, ja vaikka he eivät nimellisesti ole kristittyjä, he ovat sitä todellisuudessa.⁸⁷

Samasta asiasta kirjoitti myös pyhä Johannes Damaskolainen:

Jotkut sanovat, että Kristus toi helvetistä vain ne, jotka uskoivat Häneen, ts. patriarkat ja profeetat, tuomarit ja heidän mukanaan myös kuninkaat, paikalliset päälliköt ja jotkut muut juutalaisen kansan jäsenet, harvalukuiset ja kaikkien tuntemat. Me puolestamme vastaamme heille, ettei ole mitään ihmeellistä tai omituista tai ansiokasta, jos Kristus pelastaisi Häneen uskovat, sillä siinä tapauksessa Hän olisi pelkkä oikeamielinen tuomari, eikä kukaan Häneen uskova joudu kadotukseen. Niinhän kaikkien pitikin pelastua ja päästä helvetin kahleista, kun Jumala ja Herra astui alas helvettiin, ja niin Hänen kaitsemuksestaan tapahtuikin. Ne taas, jotka pelastuivat pelkästään Jumalan ihmisrakkauden tähden, olivat minun mielestäni niitä, jotka viettivät mitä puhtainta elämää ja tekivät kaikenlaisia hyviä tekoja, elivät vaatimattomasti, hillitysti ja siveästi, mutta eivät omaksuneet puhdasta ja jumalallista uskoa, sillä heitä ei ollut siihen opetettu ja he jäivät tällaista oppia vaille. Heidät meidän Herramme ja Valtiaamme noukki ja pyydysti jumalallisiin

⁸⁶ Emt., *Dialogi Tryfonin kanssa*, s. 162.

⁸⁷ Gregorios Teologi: *Tvorenija 1,18. puhe*, s. 264. Pietari 1912.

*verkkoihinsa ja taivutti heidät uskomaan Häneen kirkastaen heidät jumalallisilla säteillään ja osoittaen heille totisen Valkeuden.*⁸⁸

Pyhittäjä Nektari Optinalainen oli jopa sitä mieltä, että

*yksinkertainen hindu, joka uskoo Korkeimpaan ja täyttää Hänen tahtonsa miten parhaiten kykenee, saavuttaa pelastuksen. Mutta se, joka on tietoinen kristinuskosta ja lähtee silti hindujen tielle, ei pelastu.*⁸⁹

Yksi 1900-luvun tunnetuista venäläisistä kilvoittelijoista ja uskonsa tähden kärsineistä, piispa Afanasi (Saharov, k. 1962) kirjoitti:

*Ortodoksisuus on minulle kaikkein kallein asia. En voi edes verrata sitä mihinkään muuhun uskontoon tai uskoon. Mutta en myöskään rohkene väittää, että kaikki ei-ortodoksit joutuvat toivottomina kadotukseen. Herralla on paljon laupeutta ja Hänen lunastuksensa määrä on mittaamaton.*⁹⁰

Mitä merkitsevät apostoli Pietarin sanat: *Nyt minä todella käsitän, ettei Jumala erottele ihmisiä. Hän hyväksyy jokaisen, joka pelkää häntä ja noudattaa hänen tahtoaan, kuului tämä mihin kansaan tahansa* (Ap. t. 10:34-35) tai apostoli Paavalin sanat, joiden mukaan me kilvoittelemme, koska olemme *panneet toivomme elävään Jumalaan, joka on kaikkien ihmisten pelastaja, varsinkin uskovien* (1. Tim. 4:10) tai *Kirkkaus, kunnia ja rauha taas tulee jokaisen osaksi, joka tekee hyvää, ensin juutalaisen, sitten myös kreikkalaisen, sillä Jumala ei tee eroa ihmisten välillä* (Room. 2:10-16). Ei ole epäilystäkään siitä, että molemmat apostolit puhuvat pelastuksesta, ei vain kristittyjen pelastuksesta, vaan kaikkien ihmisten, jotka tekevät hyvää kaikissa kansoissa, sillä Jumala ei tee eroa ihmisten välillä.

Herra itse antaa vastauksen siihen, kuka voi pelastua: *Jokainen synti ja herjaus tullaan antamaan ihmisille anteeksi, mutta Hengen herjaamista ei anteeksi anneta. Joka sanoo jotakin Ihmisen Poikaa vastaan, hänelle annetaan anteeksi, mutta joka puhuu Pyhää Henkeä vastaan, hänelle ei anteeksi anneta, ei tässä eikä tulevassa elämässä.* (Matt. 12:31-32) Pyhät isät tulkitsevat nämä sanat yksiselitteisesti: Hengen herjaaminen on ylpeyttä, sitä, että ihminen korottaa itsensä, paaduttaa itsensä totuutta, oikeutta ja omaatuntoa vastaan. *Voi niitä, jotka sanovat pahaa hyväksi ja hyvää pahaksi. Pimeyden he kääntävät valoksi ja valon pimeydeksi, karvaan makeaksi ja makean karvaaksi* (Jes. 5:20), huudahtaa profeetta Jesaja. Yleensäkin pyhät isät sanovat, ettei ole syntiä, jolle ei

⁸⁸ Johannes Damaskolainen: *O skontšavšihšja v vere* (PG 95, 257 AC). Lainattu igumeni Ilarionin (Alfejev) teoksesta *Hristos pobeditel' ada* (Kristus helvetin voittaja), s. 325. Pietari 2001.

⁸⁹ Lainattu metropoliitta Veniaminin (Fedtšenkov) teoksesta *Bož'ji ljudi* (moi duhovnye vstretši) eli *Jumalan ihmisiä* (hengellisiä kohtaamisia), s. 147. Moskova 1997.

⁹⁰ *Sobranie pisem svjatitelja Afanasija* (Saharova), s. 272. Moskova 2001.

olisi anteeksiantamusta – paitsi se, josta puuttuu katumus.⁹¹ Mutta niin kauan kuin ylpeys vallitsee ihmisessä, hän ei kykene katumaan eikä siis myöskään pelastumaan. Kaikki muut synnit, jopa Kristuksen kieltäminen (*joka sanoo jotakin Ihmisen Poikaa vastaan*), annetaan anteeksi, jos ne on tehty tietämättömyyden, inhimillisen heikkouden, väärän kasvatuksen jne. tähden ja jos niihin ei sisälly tietoista totuuden vastustamista, sillä silloin ihmisille jää vielä mahdollisuus katua ja muuttua hengellisesti.

Näihin Kristuksen sanoihin sisältyy ajatus, että pelastuminen on mahdollista jokaiselle, niillekin, jotka eivät maallisen elämänsä aikana ole ottaneet kastetta vastaan, jos he eivät ole pilkanneet Pyhää Henkeä, ts. heillä on mahdollisuus tulla Kristuksen ruumiin eli kirkon jäseniksi. Tämä on mahdollista, sillä Herra itse tekee meidät mysteeristään osallisiksi eikä pappi, joka vain toimittaa tämän pyhän sakramentin. Herra antaa tämän armonsa niille, jotka ovat siihen soveliaita, ts. *hengessään köyhiä* (Matt. 5:3). Tällä tavoin Hän lahjoitti kasteen armon Vanhan testamentin hurskaille, viisaalle ryöväriille ja monelle muullekin. Mutta mitä tietä he voivat astua kirkkoon?

MITÄ VARTEN KRISTUS LASKEUTUI HELVETTIIN?

Mitä varten Kristus sitten laskeutui helvettiin? Tähän kysymykseen vastaavat sekä Jumalan Sana että pyhät isät. *Ja niin hän myös meni ja saarnasi vankeudessa oleville hengille.* (1. Piet. 3:19) Tämä Vapahtajan saarna oli kohdistettu ei vain vanhurskaille (joita ei luonnollisestikaan ollut kastettu) vaan myös *hengille, jotka muinoin eivät totelleet Jumalaa, kun hän Nooan päivinä kärsivällisesti odotti sen ajan, kun arkkia rakennettiin* ja jotka kuolivat Nooan aikana tulvassa (1. Piet. 3:19-20), ja kuolleille (1. Piet. 4:6), kaikille ihmiskunnan olemassaolon aikana poisnukkuneille aina ihmisten olemassaolon päättymiseen saakka.

Kirkon opetuksen mukaan helvetti, joka oli kuvaannollisesti katsoen teljin lukittu tyrmä, ei enää Kristuksen ylösnousemuksen jälkeen ollut lukossa: helvetin salvat oli rikottu. Suuren perjantain aamupalveluksessa veisataan:

Sinä repäisit, oi Herra, ristillä ollessasi meitä vastaan olleen käsikirjoituksen rikki ja mentyäsi kuolleiden joukkoon Sinä sidoit siellä olevan hirmuvaltiaan ja pelastit kaikki kuoleman kahleista ylösnousemisellasi.

⁹¹ Iisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 95.

Suurena lauantaina veisataan:

Tuonela pitää vallassansa ihmiskuntaa, mutta ei ainaisesti.

Sama ajatus toistuu monissa Oktoekhoksen, paastotriodionin ja pääsiäistriodionin ym. teksteissä. Pääsiäisenä veisataan, että Kristus on kuolemallaan voittanut kuoleman, särkenyt ikuiset teljet ja kuolettanut kuoleman.

Entä miten vakuuttavasti pyhän isämme Johannes Krysostomoksen kuuluisassa pääsiäissaarnassa sanotaan Kristuksen voittaneen helvetin, iankaikkiset kärsimykset ja kuoleman:

Älköön kukaan pelätkö kuolemaa, sillä Vapahtajan kuolema on meidät vapauttanut: kuoleman hallussa pitämä kukisti kuoleman. Tuonelaan laskeutuessaan hän hävitti tuonelan. Hän tuhosi sen, joka oli hänen lihaansa maistanut... Kuolema, missä on sinun otasi? Tuonela, missä on sinun voittosi? Kristus nousi kuolleista ja hävitti voimasi. Kristus nousi kuolleista ja pahuuden henget tuhoutuivat. Kristus nousi kuolleista ja elämä hallitsee. Kristus nousi kuolleista, eikä kukaan kuollut ole haudassa.

Tämän puheen konteksti on selkeä ja läpinäkyvä: ”kukaan kuollut ei ole haudassa” ei tässä tarkoita ainoastaan ruumiin ylösnousemista, jonka jälkeen syntisiä odottavat iankaikkiset kärsimykset, vaan myös hengellistä ylösnousemista, joka avaa ihmiselle portin iankaikkiseen elämään Jumalassa: helvettiin laskeutuessaan hän hävitti helvetin.

Pyhä Epifanios Kyproslainen ilmaisee saman ajatuksen melkein samoin sanoin:

Meidän elämämme on Kristus, joka on kärsinyt meidän puolestamme päästääkseen meidät himoista ja joka on kuollut lihassa murtaakseen kuoleman oan. Hän myös meni maan alimpiin paikkoihin murtaakseen timantinlujat lukot. Sen tehtyään Hän johti sieltä pois vankeudessa olleet sielut ja tyhjensi helvetin.⁹²

Samaa mieltä on myös Amfilokhios Ikonionilainen:

Kun Hän ilmestyi helvettiin, Hän hajotti sen hautakammiot ja tyhjensi sen säilöt... Kaikki päästettiin vapaiksi... kaikki juoksivat Hänen peräänsä... Valkeus syttyi ja pimeys hälveni. Kaikki kahlitut näkivät vapautuksen tulon ja kaikki vangit iloitsivat ylösnousemuksesta.⁹³

Pääsiäiskirjeessään Athanasios Suuri sanoo:

⁹² Epifanios Kyproslainen: *Tvorenija I*, s. 140. Moskova 1863.

⁹³ Ks. Ilarion Alfejev: *Hristos pobeditel' ada*, s. 84. Pietari 2001.

Hän on se, joka muinoin johdatti kansan pois Egyptistä ja lunasti myöhemmin meidät kaikki, tai paremminkin sanoen, koko ihmiskunnan kuolemasta ja vei pois helvetistä.⁹⁴

Pyhä Johannes Krysostomos puhui helvetin vankityrmistä ja kehitteli tätä ajatusta seuraavaan tapaan:

Ne (helvetin vankityrmit) olivat todellakin pimeät ennen kuin oikeudenmukaisuuden Aurinko astui alas helvettiin ja valaisi ne ja teki helvetistä taivaan. Sillä missä Kristus on, siellä on myös taivas.⁹⁵

Tämä Konstantinopolin esipaimenen usein toistama ajatus, että kaikki helvetin asukkaat voivat pelastua, aiheutti sen, että hänen vastustajansa, Aleksandrian arkkipiispa Theofilos syytti häntä Origeneen kannattajaksi vuoden 403 kirkolliskokouksessa. Pyhän Johannes Krysostomoksen opetukset eivät kuitenkaan sisällä Origeneen ideoita universaalista ennalleen palauttamisesta ja sielujen pre-eksistenssistä, mutta ne vahvistavat suuren totuuden: Kristus on täydellisesti ja lopullisesti voittanut pahan ja tehnyt helvetistä taivaan.

Pyhä Efraim Syyrialainen ei epäile, että

kun helvetti kuuli Herran äänen (Hänen laskeutuessaan alas helvettiin Suurena lauaintaina, Aleksei Osipovin lisäys), helvetti sai tietää, että sen oli valmistauduttava kuulemaan Hänen äänensä vielä kerran (Kristuksen toisessa tulemuksessa, Aleksei Osipovin lisäys), joka tuhoaa helvetin täydellisesti.⁹⁶

Jopa pyhä piispa Ignati (Brjantšaninov), joka piti ei-kristittyjen pelastusta mahdottomana, kirjoitti näin:

Heillä ei ole kristinuskon kunniaa, mutta he eivät ole menettäneet toista kunniaa, jonka he ovat saaneet luotaessa: he ovat Jumalan kuvia.⁹⁷

On ymmärrettävää, ettei hän mitenkään voinut puhua mistään helvetin asujainten kunniasta.

Pyhä Maksimos Tunnustaja selitti apostoli Pietarin kuvausta Kristuksen laskeutumisesta tuonelaan (1. Piet. 3:18-21; 4:6):

Kirjoituksissa kutsutaan kuolleiksi ihmisiä, jotka ovat kuolleet ennen Kristuksen tuloa, esimerkiksi niitä, jotka menehtyivät tulvassa tai Babylonin tornia rakennettaessa tai

⁹⁴ Athanasios Suuri: *Tvorenija III*, s. 464. Moskova 1994.

⁹⁵ Johannes Krysostomos: *Tvorenija II*, s. 449, Pietari 1899. Silti Johannes Krysostomokselta löytyy myös kirjoituksia syntisten iankaikkisesta rangaistuksesta.

⁹⁶ Efraim Syyrialainen: *Tvorenija*, s. 312. Sergijev Posad 1914.

⁹⁷ Ignati Brjantšaninov: *Tvorenija I*, s. 312. Pietari 1905.

Sodomassa tai Egyptissä, samoin kuin muitakin, jotka ovat saaneet Jumalalta palkkansa tai kauhistuttavan tuomion eri tavoin ja eri aikoina. Nämä ihmiset eivät saaneet rangaistusta niinkään siksi, etteivät he tunteneet Jumalaa, vaan pikemminkin niiden loukkausten tähden, joita he toisilleen aiheuttivat. Pyhän Pietarin sanojen mukaan juuri heille saarnattiin pelastuksesta, kun heidät oli jo tuomittu lihassa, ts. kun he olivat jo saaneet rangaistuksensa elettyään lihassa ja rikottuaan toinen toisiaan vastaan lihassa eläessään. Heille saarnattiin evankeliumia nimenomaan siksi, että he eläisivät hengellistä elämää Jumalassa, ts. jotta he helvetissä ollessaan ottaisivat vastaan tiedon Jumalasta ja uskoisivat Vapahtajaan, joka oli laskeutunut helvettiin pelastamaan kuolleita.⁹⁸

On aivan selvää, että myöhempienkin aikain kuolleet, jotka ovat helvetissä ja ottavat vastaan tiedon Jumalasta, saavat myös mahdollisuuden elää hengellistä elämää Jumalassa.

Suuren lauantain opetuspuheessaan piispa Innokenti (Borisov) viittasi samaan Pietarin kirjeen kohtaan ja päätteli, että Kristus laskeutui helvettiin hakeakseen sieltä pois sekä Vanhan testamentin vanhurskaat (niin juutalaiset kuin muiden kansojen edustajat) että kaikkein itsepäisimmätkin sielut. Hän kirjoitti näin:

Mistä aiheesta Kristus saarnasi helvetissä? Apostoli ei puhu siitä suoraan, mutta mitä muuta Vapahtaja olisi voinut saarnata kuin pelastusta? Kun työ on saatu päätökseen, siitä näkyy myös se, minkä luontoinen se on. Ja Kristus saarnasi helvetissä kaikkein itsepäisimmillekin sieluille, esimerkiksi Nooan aikalaisille, minkä lopputuloksena täytyi apostolin selkeän todistuksen mukaan olla se, että he lihassa eläessään (ts. tulvan aikaan) saivat tuomion, mutta että he nyt Kristuksen saarnan jälkeen eläisivät hengessä (1. Piet. 4:6). Niitä, jotka alkoivat elää hengessä, ei enää voinut jättää kuoleman asuntoihin, ja kuoleman Voittaja, joka laskeutui helvettiin yksin, vei sieltä mukanaan paljon ihmisiä ja tyhjensi sen aarteet. Jos joku tämän takia epäroisi uskoa helvettiin, hän ei kuitenkaan voi epäillä kirkon todistusta: kirkko veisaa ilman epäilyksen häivääkään Elämänantajan kukistaneen helvetin valtakunnan.⁹⁹

Miten meidän pitäisi käsittää kaikki nämä pyhien sanat? Onko niitä pidettävä pelkkänä runoutena, kauniina lyriikkana, joka todellisuudessa levisi vain pienessä valittujen piirissä, vai onko tämä uuden elämän todellisuutta, jonka Vapahtaja on ihmiskunnalle tuonut? On päivänselvää, että kaikki nämä kommentit puhuvat nimenomaan siitä, että Kristuksen voiton ansiosta kaikki, eivät siis vain hurskaasti eläneet, vaan myös

⁹⁸ Maksimos Tunnustaja: *Tvorenija II*, s. 44. Moskova 1994.

⁹⁹ Hersonin ja Taurian arkkipiispa Innokenti: *Slovo v Velikuju subbotu. Sotšinenija IV*, s. 266. Pietari 1870.

kuolleet, aikanaan ”itsepäiset”, vapautettiin ja vapautetaan helvetistä. Helvetissä he kaikki käyvät läpi himojen tulikokeen, ottavat Kristuksen vastaan ja saavat kasteen armolahjan, ja sillä tavoin heistä tulee kirkon jäseniä ja he pelastuvat. Tämä helvetistä ja kuolemasta saavutettu täydellinen voitto on esitetty tarkoin vanhassa venäläisessä Ylösnousemusikonissa, jossa Kristus on laskeutunut alas helvettiin ja murskannut sen.

Mutta Kristuksen laskeutuminen helvettiin oli ajan ulkopuolinen tapahtuma. Tästä historiallisesta hetkestä lähtien Kristus oli jokaisen sinne menevän saavutettavissa. Siksi nekin, jotka eivät maallisen elämänsä aikana objektiivisten syiden takia pystyneet uskomaan lihaksitulleeseen Kristukseen ja osallistumaan täällä maan päällä kasteen sakramenttiin, saavat, kuten näemme, kirkon rukousten ansiosta mahdollisuuden liittyä kirkkoon tuonpuoleisessa Vanhan testamentin ihmiskunnan tapaan, ts. tulisen kasteen kautta, kuten pyhä Gregorios Teologi varovaisesti esitti. Hän kirjoitti näin:

Ehkä heidät kastetaan siellä tulella – se on viimeinen kaste, kaikkein vaikein ja kestoltaan pisin. Se ahmaisee aineen ikään kuin se olisi heinää ja nielaisee kaiken synnin.¹⁰⁰

Hän selitti tämän seuraavalla tavalla:

Toisilla ei ehkä edes ole mahdollisuutta saada kasteen lahjaa, vaikkapa siksi, että heidän ikänsä on vähäinen, tai jostakin muusta syystä, joka ei mitenkään johdu heistä itsestään ja jonka tähden he eivät ole päässeet osallisiksi tästä armosta...

Ne, jotka eivät ole päässeet osallisiksi kasteesta, eivät saa oikeamieliseltä Tuomarilta rangaistusta eivätkä kunnianosoitusta, sillä vaikka heitä ei olekaan kastettu, he eivät kuitenkaan ole pahoja... Sillä eivät kaikki ne, jotka eivät ole kunnianosoituksen arvoisia, ole myöskään ansainneet rangaistusta.¹⁰¹

Tämä käsitys Kristuksen laskeutumisesta helvettiin eroaa periaatteessa täysin roomalaiskatolisen kirkon opetuksesta, jonka mukaan Vapahtajan saarna helvetissä oli itse asiassa nuhdesaarna syntisille heidän epäuskonsa ja pahuutensa tähden, kuten Tuomas Akvinolainen esitti.

Samaan aikaan on mainittava, että jotkut pyhät isät, esimerkiksi Makarios Egyptiläinen, kirjoittivat yksiselitteisesti:

¹⁰⁰ Gregorios Teologi: *Tvorenija v dvuh tomah I*, s. 543. Sergijev Posad 1994.

¹⁰¹ Emt. s. 557-558.

Niinpä ne, jotka ovat sydämessään siittäneet syntiä ja synnyttäneet laittomuuden lapsia, eivät voi tänä tuomion päivänä välttää kauheaa ja kaikkinielevää tulta, ja sekä heidän sielunsa että ruumiinsa joutuvat yhdessä tuomiolle.¹⁰²

Toiset pyhät isät puhuvat samaan aikaan sekä helvetin täydellisestä tuhoamisesta että syntisten iankaikkisista kärsimyksistä. Tämä johtui ilmeisesti siitä, että he pitivät lähtökohtanaan konkreettisten kuulijoiden hengellistä hyötyä. Niinpä pyhä Efraim Syyrialainen, joka sanoi, että Herra hajottaa helvetin täydelleen, kirjoitti myös aivan päinvastaista:

Hän vie hurskaat taivasiin ja kunniattomat Hän syöksee Gehennaan.¹⁰³

Pyhä Johannes Krysostomos sanoi, että Kristuksen laskeutuminen helvettiin teki helvetistä taivaan, mutta toisaalla hän saarnasi näin:

Sillä myös syntisten on pukeuduttava kuolemattomuuteen, ei niin kuin kunnian kirkkauteen, vaan jotta heillä olisi ainainen matkatoveri tuonpuoleisessa, ts. kärsimykset.¹⁰⁴

Näistä katkelmista näkyy, ettei pyhillä isillä ollut yksiselitteistä oppia ihmiskunnan osasta iankaikkisuudessa.

Miten me voisimme selittää tämän pyhien isien silminnähtävän erimielisyyden, joka joskus ilmenee yhden ja samankin isän kirjoituksissa? Nikolai Berdjajev (k. 1948) esitti tähän yhden syyn: hän sanoi, että helvetin ongelma on äärimmäinen salaisuus, jota ei voi järkipäätä. ¹⁰⁵

Mutta tämän salaisuuden avaaminen ei olekaan kristikunnan päämäärä, sillä se on ihmiselle sekä mahdotonta että suurimmaksi osaksi myös vahingollista. Se on mahdotonta, sillä iankaikkisuuden maailma on aivan toisenlainen kuin tämä meidän maailmamme, eikä sitä voida kuvailla meidän kielellämme. Sen osoitti jo apostoli Paavali, joka temmattiin kolmanteen taivaaseen ja joka sanoi vain, että *hän kuuli sanoja, joita ihminen ei voi eikä saa lausua* (2. Kor. 12:4). Se on myös vahingollista, sillä tieto tulevaisuudesta voi täysin halvaannuttaa ihmisen vapauden hänen elämänsä tärkeimmällä eli hengellis-moraalisella alueella. On helppoa kuvitella, miten käytöksemme muuttuisi, jos tietäisimme ehdottoman tarkasti, että kuolemme tietynä päivänä tiettyyn aikaan. Tulevaisuuden tietäminen kahlitsee himoista ja haluista vapautumattoman ihmisen

¹⁰² Makarios Egyptiläinen: *Duhovnye slova i poslanija*, s. 590. Moskova 2002.

¹⁰³ Efraim Syyrialainen: *Psaltir'*, s. 194. Moskova 1874.

¹⁰⁴ Johannes Krysostomos: *Tvorenija I*, s. 13. Pietari 1895.

¹⁰⁵ Nikolai Berdjajev: *O naznatšeniei tšeloveka. Opyt paradoksal'noj etiki*, s. 241. Pariisi 1931.

käytöksen rautaisin kahlein. Herra ei avaa tätä salaisuutta ihmisille, jotta he olisivat ehdottoman vapaita hengellisessä ja moraalisisessa elämässään, ennen kaikkea ratkaistessaan kaikkein tärkeintä kysymystä: uskoa Jumalaan ja ihmisen iankaikkiseen elämään tai iankaikkiseen kuolemaan. Nimenomaan usko jompaankumpaan on kaikkein luotettavin osoitus ihmisen hengellisten tarpeiden laadusta, suunnasta ja puhtaudesta. Siksi Kristus sanoi apostoli Tuomaalle: *Sinä uskot, koska sait nähdä minut. Autuaita ne, jotka uskovat, vaikka eivät näe.* (Joh. 20:29)

Voimme otaksua, että pyhien isien mielipiteet tulevan ajan mysteeristä erosivat toisistaan muidenkin syiden takia. Yhtäältä he puhuivat kärsimysten iankaikkisuudesta ehkä siksi, että he uskoivat siihen kyselemättä, tai siksi, että he kieltäytyivät vastaamasta tähän mitä monimutkaisimpaan kysymykseen ja vetosivat ilman selityksiä evankeliumin tunnettuihin kohtiin. Tai he puhuivat rakkaudesta ihmisiä kohtaan, jotta saisivat estettyä näitä viettämästä synnillistä elämää ja joutumasta sen jälkeen Gehennan kärsimyksiin (vaikka ne eivät olisikaan iankaikkisia). He saattoivat myös samaistaa maallisen kirkon rajat ja Kristuksen ruumiin kirkon rajat ja pitivät sen tähden kastetta maan päällä pelastuksen ehdottomana ehtona.

Toisaalta pyhät isät kirjoittivat, että ei-kristityt ja jopa kaikki ihmiset voivat pelastua, sillä he eivät nähneet mitään muuta vastausta kysymykseen, miksi Jumala, joka on rakkaus, antaa elämän niille, jotka valitsevat pahuuden tien ja joutuvat iankaikkisiksi ajoiksi loppumattomiin kärsimyksiin. Tai koska isät olivat oppineet tuntemaan jumalallisen rakkauden, he eivät voineet kuvitellakaan, että Jumalan luodut joutuisivat loppumattomiin kärsimyksiin. Vanhan testamentin vanhurskaat, viisas ryöväri, monet marttyyrit ym., joita ei ollut kastettu täällä maan päällä, saavuttivat silti pelastuksen. Tämä todistaa isille, että kirkon rajat ulottuvat leveämmälle kuin kirkon kanoniset maalliset rajat ja että kasteen armolahjan saaminen ja Kristuksen ruumiiseen liittyminen (Kol. 1:24) ovat mahdollisia myös tuonpuoleisessa. Tai heidän mielestään kaikkien ihmisten pelastuminen ei ollut mitenkään ristiriidassa Kristuksen opin kanssa.

Oppi siitä, että Kristuksen ylösnousemisessa helvetin iankaikkisuus tuhottiin täydellisesti ja lopullisesti, sisältyy pyhien Gregorios Nyssalaisen ja Gregorios Teologin, Athanasios Suuren, Johannes Krysostomoksen, Efraim Syyrialaisen, Epifanios Kyproslaisen, Amfilokhios Ikonionilaisen, lisäksi Niniveläisen, Maksimos Tunnustajan ja muiden pyhien isien opetuksiin. Se sisältyy myös monilukuisiin jumalanpalvelusteksteihin (etenkin pääsiäisajan ja sunnuntain teksteihin). Niinpä se ei suinkaan ole yhden tai kahden

pyhän isän yksityinen mielipide, vaan aivan yhtä ortodoksinen ja kirkollinen kuin päinvastaistakin opettavien isien opetukset.

Meidän on myös pidettävä mielessä, että V ekumeenisessa kirkolliskokouksessa (v. 553), jossa Origeneen opetukset tuomittiin, ei kuitenkaan kukaan isistä korottanut ääntään liittääkseen myös Gregorios Nyssalaisen harhaoppisten joukkoon, vaikka pyhä Gregorios olikin yleisen pelastuksen opin tunnetuin esittäjä. Sen lisäksi VI ekumeenisen kirkolliskokouksen (v. 680) isät, jotka tunsivat hyvin Nyssan piispan ja Gregorios Teologin sekä Johannes Krysostomoksen ajatukset ja osittain eriävät mielipiteet, eivät tuominneet niitä, vaan päinvastoin liittivät heidät pyhien joukkoon. VII ekumeenisessa kirkolliskokouksessa (v. 787) pyhää Gregorios Nyssalaista alettiin jopa kutsua isien isäksi. Meidän aikaamme ajatellen tässä oli erityisen opettavaista nimenomaan se, että isät, jotka pitivät pyhän Gregorioksen oppia yleisestä pelastuksesta virheellisenä, eivät kuitenkaan koskaan lukeneet häntä ja hänen kanssaan samaa oppia julistavia harhaoppisten joukkoon.

Aivan erityisen huomattavaa on, että molempia suuntauksia kannattavat isät olivat täydelleen yhtä mieltä siitä, että jokaisen ihmisen iankaikkinen osa on oleva mitä parhain hänen hengellisen tasonsa kannalta, sillä Jumala on rakkaus.

KUOLEMANSYNNIT. KUKA ON VANHURSKAS?

Muistattehan, minkä päätöksen juutalaisten korkein oikeus teki, kun Kristus herätti kuolleista neljä päivää haudassa maanneen Lasaruksen ja kun kaikille kävi selväksi, että Jeesus Kristus on Jumalan lupaama Messias? He päättivät tappaa myös Lasaruksen! Siinä on historiallinen esimerkki saatanallisesta paatumuksesta Totuuden edessä, pilkasta Pyhää Henkeä vastaan! Ihminen ei kuitenkaan joudu sellaiseen tilaan helposti ja yhtäkkiä.

Voimme kysyä, millaisia pahantekijöitä juutalaiset fariseukset, kirjanoppineet ja papit olivatkaan, kun he ristiinnaulitsivat Kristuksen – me kristityt emme sellaista koskaan tekisi, emmehän? Mutta millä tavoin heistä tuli sellaisia pahantekijöitä? Tämä on mitä vakavin kysymys, ja jokaisen uskovan on ehdottomasti tiedettävä vastaus siihen, ettei hän vahingossa joutuisi luetuksi pahantekijöiden joukkoon.

Pyhien isien opetus avaa eteemme hengellisen lain mekanismin, jonka kautta ihminen siirtyy tekemään kuolemansynnin. Ihminen ei ole heti valmis tekemään sellaista syntiä: hän siirtyy kuolemansyntiä kohti vähitellen, ikään kuin huomaamatta, kun hän syyllistyy tahallisesti niin sanottuihin pieniin synteihin ilman, että himo pakottaisi häntä niihin väkivalloin. Juuri näiden pienten syntien välityksellä ihminen näyttää, millainen hän on, mitä hän valitsee ja mihin hän pyrkii. Kun me syyllistymme pieniin synteihin toistuvasti, meidän omantuntomme ääni vaikenee vähitellen, sielumme turmeltu ja menettää voimansa, ja, kuten muistatte, me liitymme niiden kautta kiduttajademoneihin, jotka lietsovat sielumme himoja vieläkin innokkaammin kuin ennen. Ellei siis ihminen toinnu ajoissa eikä ala taistella pikkuasioina pitämiään syntejä vastaan, kuten esimerkiksi syntisiä ajatuksia, tunteita ja toiveita vastaan, hätä on käsillä. Hänestä tulee yhä enenevässä määrin synnin orja ja hän heikentyy hengellisesti. Pian hän kykenee tekemään raskaampiakin syntejä, ihan kuolemansyntejä myöten, ja hän voi myös edetä mielettömyyteen alkamalla vastustaa silminnähtävää ja kiistatonta totuutta ja syyllistyy siten Pyhän Hengen pilkkaamiseen.

Tämä Jumalan vastainen pilkka alkaa siitä, kun alamme kehitellä mielessämme haaveellista tunnetta omasta hurskaudestamme, tai, kuten pyhät isät sitä kutsuvat, suuria luuloja. Meistä tulee ylimielisiä ja koppavia, mikä puolestaan johtaa siihen, että me kovetumme emmekä aisti Jumalan pyhyyttä ja omaa hengellistä saastaisuuttamme. Älkää unohtako vertausta fariseuksesta ja publikaanista – fariseus kehui itseään Jumalan edessä ja luetteli hyviä tekojaan. Tällainen tila, jossa ihminen tuntuu elävän ulkonaisesti hurskasta elämää, noudattaa kirkon sääntöjä ja on läsnä jumalanpalveluksissa (tai toimittaa niitä), mutta ei näe omaa syntisyyttään, omaa hengellistä likaansa, on hyvin lähellä satanismia. Sellainen ihminen ei koskaan pidä itseään syyllisenä, vaikka syyllistyisikin ilmiselviin synteihin. Syyllisiä ovat aina kaikki muut paitsi hän itse. Pyhä piispa Feofan Erakko on sanonut tästä tilasta hyvin sattuvasti: ”Ihminen on itse aivan kelvoton, mutta väittää koko ajan, ettei hän ole niin kuin muut ihmiset.” ”Minä olen hyvä!” Juuri tässä on pahan juuri, josta kasvaa kauhistuttava synti, Pyhän Hengen pilkka. Tällaiselle ihmiselle Kristus Vapahtaja on yhtä kuin omantunnon soimaukset, sillä tällainen ihminen vihaa Kristusta. Hän ristiinnaulitsi Kristuksen kaksituhatta vuotta sitten ja on ristiinnaulinnut Hänet sielussaan koko historian ajan. Mitä tällainen ”hurskas” odottaa Jumalalta? Hän tietenkin odottaa maallisia ja taivaallisia palkintoja; eihän häntä enää tarvitse vapahtaa mistään. Siksi hän odottaakin palkitsijaa –

Antikristusta. Niinpä ulkonaisesti vilpittömältä vaikuttava kristitty voikin osoittautua iljetykseksi Jumalan edessä.

Pyhä Makarios Suuri vertaa tätä valheellisen vanhurskauden ylpeyttä kuparimuuriin, joka seisoo ihmisen ja Jumalan välissä. Loppujen lopuksi suuret luulot omasta hurskaudestamme ovat itse asiassa ihmiskunnan kaikkien onnettomuuksien alku ja juuri. Markus Askeetti ei turhaan sanonut, että kaikki kokemamme pahuudet ja murheet johtuvat pöyhkeydestämme.

Millainen sitten on terve sielu? Ketä kohtaan Kristus oli hyväntahtoinen, ketä Hän puolusti, kenet asetti esimerkiksi? Ilmiselvät syntiset! Mutta millaiset? Ne, jotka todellakin tajusivat olevansa syntisiä ja katuivat koko sydämestään. Se, että ihminen ymmärtää olevansa voimaton taistellessaan sielua raastavia himoja vastaan ja että hän niiden vuoksi nöyrytyy ja katuu ovat ainoa luotettava keino vastustaa saatanallista ylpeyttä, joka johti Vanhan testamentin mittapuulla oikeauskoiset juutalaiset papit nousemaan järjettömästi Jumalaa vastaan. Tämä on myös hyvä opetus meille kristityille, jotka emme epäile olevamme oikeauskoisia!

Miksi Kristus laskeutui helvettiin Suurena lauantaina, jota me muistelemme joka vuosi ennen Kristuksen ylösnousemuksen juhlaa? Kirkko vastaa tähän näin: Hän laskeutui helvettiin johdattaakseen Vanhan testamentin vanhurskaat sieltä pois. Keitä nämä vanhurskaat ovat? Joskus tähän vastataan tavalla, joka pikemminkin johtaa harhaan kuin tarjoaa selityksen. Sanotaan, että vanhurskaat olivat niitä, jotka uskoivat Messiaan, Vapahtajan, tuloon ja odottivat Häntä. Anteeksi nyt, mutta jos tämä oli pelkkää ulkonaista, älyllistä uskoa, kuten piispa Feofan sanoi, silloin se ei mitenkään eroa protestanttisesta uskosta eikä voi antaa ihmiselle mitään. Kirkko ei kuitenkaan puhu sellaisesta vanhurskaudesta.

Vanhurskas on ihminen, joka elää omantuntonsa mukaisesti ja noudattaa käskyjä ja vakuuttuu siitä, että hänen hengellinen tilansa on turmeltunut, että hän ei kykene pelkästään omin voimin juurimaan sielusta sitä raastavia himoja, ja siksi Jumalan apu on välttämätön. Vanhurskas on ennen kaikkea se, joka näkee omat hengelliset sairautensa ja kääntyy nöyrästi ja katuvana viimeisen toivonsa – Jumalan – puoleen. Aivan kuin tavallisessa elämässä veden varaan joutunut hukkuva huutaa apua, niin myös hengellisessä elämässä ne, jotka ovat tajunneet olevansa parantumattomasti sairaita ja voimattomia, huutavat sielunsa pohjasta: ”Herra, armahda!” Vanhurskas on siis se, joka janoaa Vapahtajaa parantuakseen hengellisistä sairauksistaan (kateudesta, vihasta,

vallanhimosta, ylimielisyydestä, rahanhimosta...), eikä suinkaan ulkonaisten onnettomuuksien ja murheiden tähden. Sellaiset ovat kristittyjä hengeltään riippumatta siitä, mihin aikaan he elivät tai tulevat elämään tulevaisuudessa. Siksi pyhä Justinos Marttyyri, samoin kuin muut varhaiskristityt apologeetat, kutsui Vanhan testamentin aikaisia vanhurskaita kaikista kansoista kristityiksi ennen Kristusta.

Tällainen Kristuksen odottaminen ja usko Hänen tulemiseensa on todiste siitä, että ihminen on niin sanoaksemme lankeamattoman hurskas, ts. hänen lankeamisensa todennäköisyys on mitättömän pieni. Tällainen tila avaa hänelle taivasten valtakunnan portit. Se, joka on näet tajunnut oman henkensä köyhyyden ja Kristuksen pelastavan rakkauden voiman, ei enää milloinkaan lankea pois Hänen yhteydestään eikä toista Aadamin syntiä tuonpuoleisessa. Nimenomaan tällainen sieluntila on aitoa vanhurskautta ja se kuuluu tärkeänä osana ortodoksiseen käsitykseen hengellisestä elämästä. Tässä ei ole tarpeen puhua mistään pyhyiden korkeuksista: se on aivan oma ja laaja teemansa. Tärkeintä on, että sekä Vanhan että Uuden testamentin vanhurskaita ovat vain ne, jotka ovat saaneet tuta ja tajunneet, että Vapahtaja on välttämätön, eivätkä ne, jotka pelkästään uskoivat (tai uskovat) Hänen tulonsa maan päälle olevan tietynlainen historiallinen fakta ja odottavat Häneltä maallisia ja taivaallisia hyvyksiä (vaikka eivät yhtään tiedä, mitä ne ovat). Nekin, jotka tuomitsivat Kristuksen kuolemaan, uskoivat Messiaan tuloon, mutta he uskoivat sen olevan tietynlainen maallinen tapahtuma, joka tuo heille rauhan, ts. kaikki maalliset hyvyydet. Sillä tavoin he vääristivät Messiaan hahmon ja oman uskontonsa olemuksen. *Pahat hengetkin uskovat ja vapisevat* (Jaak. 2:19), mutta pysyvät pahoina henkinä, ja sama voi tapahtua ihmisellekin, kuten näemme.

Tämä selittää sen, miksi kristinuskon vanhurskaisiin kuuluvat katuneet ryöväri, tullimies ja avionrikkoja.

Siksi meidän ei pidä ennakoida kenenkään ihmisen tulevaa iankaikkista osaa, olipa hän ortodoksi, ei-ortodoksi tai ei-kristitty, sillä me emme tunne hänen hengellistä tilaansa emmekä kaikkia hänen elämänsä objektiivisia olosuhteita. Meidän on tunnettava ja arvioitava, onko jokin usko todellinen vai valheellinen, ts. johtaako se pelastukseen vai turmioon, ja siihen perustuvaa moraalisen ja hengellisen elämän tietä. Mutta me emme voi eikä meillä ole oikeutta sanoa kenestäkään ihmisestä tai kansasta, että hän tai se on tuhon oma. Vain kirkko voi lausua tuollaisen tuomion. Kristityn osaksi jää vain rukoilla lähimmäisensä puolesta (Luuk. 10:29-37), elävän tai poisnukkuneen, riippumatta hänen vakaumuksestaan. Pyhän Kolminaisuuden lavra järjesti hengellisen kokouksen, jossa

tuomittiin roomalaiskatolisen kirkon levittäytyminen nyky-Venäjän alueelle, ja ilmoitti samalla:

Meillä ei ole oikeutta arvioida, pelastuvatko roomalaiskatoliset vai eivät, tai sitä, missä määrin armovoima toimii katolisessa kirkossa. Sellainen kuuluu yksin Jumalalle.¹⁰⁶

Kristinusko antaa ihmiselle mahdollisuuden valmistautua haudantakaiseen elämään jo täällä maan päällä. Ihminen voi taistella syntiä vastaan, pakottaa itsensä noudattamaan evankeliumin käskyjä, avata itselleen tien Jumalan luo katumalla syntejään ja välttää avaruuden tulliasemat. Kuten Jesaja Erakko kirjoitti:

Millainen ilo valtaakaan sydämen, kun ihminen alkaa kilvoitella Jumalassa ja saa kilvoituksensa menestyksellisesti päätökseen! Kun hän jättää tämän maailman, hänen kilvoituksensa merkitsee, että enkelit iloitsevat yhdessä hänen kanssaan, kun he näkevät, että hän on vapautunut pimeyden vallasta. Kun sielu jättää ruumiin, enkelit ovat sitä vastassa. Sielua vastaan tulevat kaikki pimeyden voimat, jotka tahtovat siepata sen itselleen ja jotka etsivät siitä jotakin omaansa. Eivät enkelit taistele pimeyden voimia vastaan vaan teot, joita sielu on tehnyt. Ne suojaavat häntä kuin muuri ja varjelevat sielua pimeyden voimilta, jotta ne eivät pääsisi koskemaan sieluun. Kun sielun teot voittavat, enkelit vaeltavat sielun edessä ja veisaavat kunnes sielu astuu iloiten Jumalan eteen. Tuona hetkenä sielu unohtaa kaikki tämän maailman asiat ja kilvoituksensa.¹⁰⁷

Suokoon Jumala, että meidät kaikki katsottaisiin arvollisiksi kokemaan tuollaista riemua!

KYSYMYKSIÄ IANKAIKKISUUDESTA

Luennoilla esitetään mitä erilaisimpia kysymyksiä. Jotkin kuolemanjälkeistä elämää koskevat kysymykset saattavat olla mielenkiintoisia.

Kun ihminen lankeaa pois Jumalasta, hän joutuu ikään kuin pimeyteen. Onko hänen hyvä olla sellaisessa tilassa?

¹⁰⁶ Vologdan hiippakunnan lehti *Blagovestnik* 1-3, s. 4 vuodelta 2002.

¹⁰⁷ Jesaja Erakko: *Slova. O radosti, byvajuštšej duše*, s. 73-74. Moskova 1888.

Kun ihminen hylkää Jumalan, himot alkavat tyrannisoida häntä. Emmekä me tiedä, mitä nämä himot ovat. Millainen olo on esimerkiksi ihmisellä, joka on kiukun vallassa, hyväkö? Entä miten kateus kalvaa ihmistä! Muistattehan Danten sanat:

Kateus niin mun hiils hurmettani, iloisen että ihmisen kun näin ma, se kasvoni löi kalman-karvaiksiksi.¹⁰⁸

Näin ”hyvä” on olla himojen vallassa. Lisäksi on muistettava, ettei tuonpuoleisessa enää ole minkäänlaista mahdollisuutta hillitä himoja eikä myöskään tyydyttää niitä. Niinpä helvetissä ei, kuten Vapahtaja sanoo, tuli sammua eikä mato kuole. Ja samalla helvetin – tuon demonien asuinsijan – koko ilmapiiri vastaa ihmisen hengellistä tilaa: se on hänelle aivan kuin luonnollinen tila, ja siinä mielessä helvetti on kaikista hänelle mahdollisista asuinsijoista paras.

Te muistutitte, että ulkonainen pimeys on tila Jumalan ulkopuolella. Löysin Georges Florovskiltä lainauksen joltakin pyhältä isältä, jossa sanottiin, että ihmissielu on niin sanoaksemme suhteellisesti kuolematon, sillä Jumala antaa sille elämän. Jos ulkonainen pimeys on tila Jumalan ulkopuolella, se tarkoittaa, ettei Jumala ole siellä. Miten siis sielu voi olla olemassa ilman Elämänantajaa? Miten tämä pitäisi ymmärtää?

Tähän kysymykseen ei oikeastaan löydy mitään yksinkertaista vastausta. Yksi syy siihen on, että jos minä vaikka olisin siellä pimeydessä, mistä Herra minua varjelkoon, en siltikään voisi millään inhimillisellä kielellä kuvata tuota todellisuutta. Syynä siihen on se, ettei ole olemassa mitään käsitteitä, joiden avulla se onnistuisi. Meidän järkemme rajat tulevat vastaan. Voimme tietenkin miettiä tätä kysymystä, esimerkiksi seuraavalla tavalla.

On selvää, ettei kukaan ja mikään voi olla olemassa ilman Jumalaa. Siitä seuraa, että Jumalan armo, joka pitää kaiken luodun olemassa – sitä voitaisiin kutsua olemassaolon armoksi erotukseksi jumaloitumisen armosta – on tietenkin läsnä myös ulkonaisessa pimeydessä. Pyhä lisä Niniveläinen sanoo suoraan, että on järjetöntä ajatella, että Jumalan rakkaus hylkäisi syntisen helvetissä, vaikka siitä tuleekin helvetissä hänen kärsimystensä lähde. Seuraavassa esitän hänen sanansa:

Ja minä sanon, että helvetissä vaivattavia piinataan rakkauden ruoskin. Rakkauden piina on kovempi ja kitkerämpi kuin kidutus pelon tähden. Tämä tarkoittaa niitä, jotka

¹⁰⁸ Dante Alighieri: *Jumalainen näytelmä*. Kiirastuli, 14. laulu, s. 306. Suomentanut Eino Leino. Keuruu 2000.

*tiedostavat tehneensä vääryyttä rakkaudelle. Sydämessä riipivä tuska, joka johtuu vääryydestä rakkautta kohtaan, on terävämpi kuin mikään muu kärsimys.*¹⁰⁹

Jumala on siis kaikkialla, mutta Hän on läsnä eri tavoin eri paikoissa.

Miten minä voisin iloita Jumalan valtakunnassa, jos tiedän, että läheiseni kituvat helvetissä?

Minun on moneen kertaan muistutettava, että on vähintäänkin vaikeaa ja usein vaarallistakin arvioida ihmisen tilaa tuonpuoleisessa, kun emme tunne tulevan autuuden emmekä etenkin iankaikkisten kärsimysten luonnetta. Ei ole mikään sattuma, että pyhä Kallistos Katafygiotis varoitti, että tiedolla on oltava rajansa, jotta mieli ei pimenisi. Tuonpuoleisessa kaikki on toisin. Vasta kun pääsemme iankaikkiseen maailmaan, me opimme tuntemaan kaiken *kasvoista kasvoihin*, mutta nyt me *katselemme vielä kuin* (himmeästä) *kuvastimesta, kuin arvoitusta* (1. Kor. 13:12). Yhtenä näistä arvoituksista sanoisin, että on kiistatonta, että vain hengellinen ykseys on yksilöiden välisen ykseyden luja perusta. Tiedättehän, että joskus sukulaiset vihaavat toisiaan syvästi! Ja päinvastoin, toisilleen aivan vieraat liittyvät yhteen rakkaudessa, perustavat perheen ja saavuttavat ykseyden. Henki liittää toiset yhteen iankaikkisessakin elämässä ja erottaa toiset. Ja tästä erosta tulee aivan luonnollinen, siinä ei ole mitään pakotettua, eikä se siis aiheuta mitään kärsimyksiä. On vain yksinkertaisesti ja lujasti uskottava, ettei Jumalan valtakunnassa voi olla mitään kärsimyksiä.

Entä uskomus, jonka mukaan pääsiäisenä kuolleet ihmiset pääsevät paratiisiin, pitääkö se paikkansa?

Tähän kysymykseen ei ole kirkollista vastausta. Ja vaikka jotkut hymyilevät kuullessaan tämän kysymyksen, vanha kansa uskoi kuitenkin lujasti, että se, jonka Herra suo kuolla pääsiäisenä, on otollinen pääsemään taivasten valtakuntaan. Se saattaa pitää paikkansa. Mutta se ei tapahdu siksi, että hän kuoli pääsiäisenä, vaan hän kuoli pääsiäisenä, koska hänet katsottiin siihen arvolliseksi. Joskus ihmiset ihmettelevät, kun joku ei-uskova kuolee pääsiäisenä, ja kysyvät, saavuttiko hän pelastuksen. Mitä evankeliumi siihen vastaa? Aivan ensimmäisenä paratiisiin pääsi ryöväri, joka katui elämänsä viime hetkillä. Sen tähden meidän ei pidä tuomita ketään eikä miettiä pääsiäisenä kuolleiden kohtaloa. Parempi on huoata sielumme syvyyksistä: Saata, oi Herra, nukkuneiden palvelijaisi sielut lepoon...

¹⁰⁹ Iisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 293.

Entä miten käy sotilaan, joka kuollessaan vihasi vihollista?

Minä en tietenkään voi sanoa mitään yhdenkään ihmisen osasta, sen tietää vain Jumala.

Mutta tahtoisin muistuttaa teitä siitä, että me käytämme aivan liian usein käsitteitä *viha* ja *rakkaus* ja muita niiden kaltaisia, vaikka meillä onkin aivan hämärä käsitys niiden perimmäisestä tarkoituksesta. Niiden laatuhan voi vaihdella tilanteiden mukaan samoin kuin niiden kohde. Oman syntisyytensä vihaaminen on aivan eri asia kuin se, että vihaa naapurin tätiä, joka on aivan epäilemättä maailman pahin ihminen. Rakkauskin on aivan erilaista: mitä rikollisimmasta rakkaudesta mitä ylevimpään. Me hengellisesti sokeat emme voi koskaan määritellä toisen ihmisen hengellistä ja sielullista tilaa oikein.

Mutta on myös olemassa se, minkä me tiedämme ja mitä voimme arvioida: *Suurempaa rakkautta ei kukaan voi osoittaa, kuin että antaa henkensä ystäviensä puolesta.* (Joh. 15:13) Niinpä sotilaat ovat ihmisiä, jotka menevät ensimmäisinä kuolemaan ja uhraavat itsensä, *antavat henkensä ystäviensä puolesta*, niiden suojattomien puolesta, jotka ovat heidän selkänsä takana. (Tämän takia sotapalvelusta on aina pidetty kaikkein kunniakkaimpana.) Ei siis ole mikään sattuma, että pyhien joukossa on paljon sotilaita. Tämä on ensimmäinen asia, joka on tärkeä muistaa.

Toinen tärkeä asia on, ettemme saa sekoittaa kahta täysin erilaista käsitettä: oikeamielistä suuttumusta ja vihaa. On olemassa oikeamielistä suuttumusta ja on kiukkuista kaunaa. Muistattehan, kuinka Kristus kaatoi rahanvaihtajien ja kauppiaiden pöydät, paiskasi heidän rahansa maahan ja ajoi heidät ruoskan avulla pois temppeleistä. (Miten hyvin tämä päteekään meidänkin aikanamme!) Ja selitti tekonsa syyn: *Älkää tehkö Isäni talosta markkinapaikkaa!* (Joh. 2:16) Siinä on teille esimerkki oikeamielisestä suuttumuksesta, synnitöistä. Minkä tähden se on synnitöntä? Siksi, että Kristus ei tehnyt niin vihasta kauppiaita kohtaan, vaan pyhästä vihasta syntiä vastaan, sillä he tekivät syntiä saastuttaessaan ihmissielujen ja rukouksen temppelein. Hän ei tahtonut mitään pahaa temppeleissä toimiville kauppiaille. Hän vain katkaisi synnin ja sen puolustamisen kehityskulun heidän sydämissään ja heidän uskontonsa käytännössä ja teoriassa.

Ja päinvastoin: se, joka antautuu kiukun ja vihan valtaan toista ihmistä kohtaan, syyllistyy luonnollisesti raskaaseen syntiin ja tappaa sielunsa, olipa hän sitten kuka hyvänsä, sotilas tai pappi, poliitikko tai teologi. Sodassa oikeamielinen suuttumus tietenkin usein sekoittuu vihaan ja kaunaan, minkä johdosta kirkko antaa usein sotilaille

tiettyjä epitimioita, katumusharjoituksia. Samalla meidän on kuitenkin ymmärrettävä, ettei sotilas ole sellainen, joka ei puolustaisi ystäviään ja isänmaataan kuolemaan saakka. Heitä puolustaessaan sotilaan täytyykin tappaa vihollisia, päinvastaisessa tapauksessa hän ei ole sotilas vaan petturi. Ja sellainen tappaminen on itse asiassa hyve, sillä moraalisesti ja psyykkisesti normaalille ihmiselle oikeamielinen tappo on mitä raskain moraalinen kilvoitus. Erilaiset pasifistiset suuntaukset, joiden mukaan väkivaltaan ei pidä vastata väkivallalla ja jotka perustelevat kantaansa mm. virheellisesti tulkitulla evankeliumilla, käyvät tästä syystä ymmärrettäviksi. Heidän ”humaanit” motiivinsa ovat läpinäkyviä: ottakoot toiset kantaakseen tämän yli-inhimillisen kilvoituksen; me taas voimme elää onnellisina heidän verensä ja kärsimystensä hinnalla ja samalla voimme vielä kiukuissamme tuomita heidät murhaajina.

Siksi olen sitä mieltä, että kristittyjen on parempi rukoilla uutterammin meidän rakkaiden kaatuneiden sotilaidemme puolesta eikä yrittää kurkotella sinne, mikä on meidän katseeltamme suljettu. Me emme tiedä mitään varmaa siitä, mitä kukakin on kuolemansa hetkellä kokenut. Mutta Jumala on kaikinäkevä, kaikkietävä ja laupias.

Entä Pietarin ilmestys, jossa kuvataan syntisten kärsimyksiä helvetissä? Onko se luotettava?

Ei, siihen ei pidä uskoa, eikä mihinkään muuhunkaan epäkanoniseen apokryfikirjallisuuteen, ei myöskään harhaoppisten kirjoituksiin, kuten esimerkiksi *Jumalan antama Makaria* tai *Ohjaajavanhus Antonin hengellisiä opetuksia*, pappismunkki Trifonin, kuka hän sitten liekään, kirjoitukseen *Viimeisten aikojen ihmeitä*, ei videokasetteihin, joissa muka kuvataan kohtaamista iankaikkisuuden kanssa, eikä muihin niin sanottuihin hengellisiin teksteihin.

Entä mikä on poisnukkuneiden puolesta annettujen almujen ja muistoaterioiden tarkoitus?

Niiden tarkoitus on se, että kun me annamme almuja ja järjestämme muistoaterioita (jotka nekin ovat yksi almujen muoto), me osoitamme sillä tavoin rakkautta toisia kohtaan poisnukkuneen ihmisen puolesta. Sanoihan Kristuskin, että rukous on erityisen vaikuttava, kun se liittyy paastoon, ts. siihen, että asetamme itsellemme rajat, pakottaudumme tekemään hyvää, riistämme itseltämme jotakin rakkaudesta toiseen ja lannistamme sillä tavoin omaa vanhaa Aadamiamme.

Kun muistoateria järjestetään kristillisessä hengessä, sekin on tietynlaista uhrautuvaisuutta poisnukkuneen puolesta, sillä silloin me uurastamme hänen puolestaan ja uhraamme jotakin omaisuudestamme hänen hyväkseen. Siksi muistoateria on yksi keino auttaa poisnukkunutta, kun se liittyy rukoukseen.

Voisitteko selittää, ovatko Gehenna ja kiirastuli yhtä ja samaa?

Gehenna ja kiirastuli ovat kaksi täysin eri asiaa. Kiirastuli on katolisten teologien puhtaasti teologinen keksintö ja yksi katolisen kirkon erehdyksistä. Kyse on siitä, että katolisen uskonopin mukaan ihmisen täytyy sekä katua että hyvittää Jumalan oikeamielinen tuomio puhdistuakseen synnistä. Tämä tapahtuu jakamalla almuja, tekemällä kumarruksia ja lukemalla erityisiä rukouksia ym. Mutta vaatiessaan tällaista hyvitystä katoliset teologit joutuivat itse hankalaan tilanteeseen. Jos näet ihminen katui, mutta ei ehtinyt tehdä mitään hyvitystekoja, tapahtuu törmäys: häntä ei voi lähettää paratiisiin (koska hän ei hyvittänyt syntejään), mutta ei myöskään helvettiin (koska hän katui). Niinpä teologit keksivät nerokkaasti ns. kiirastulen, jossa katuva syntinen kärsimyksineen ikään kuin hyvittää syntinsä sopivalla tavalla Jumalan oikeuden edessä, minkä jälkeen hänet voidaan siirtää paratiisiin. Tällainen on katolinen käsitys kiirastulesta.

Ortodoksisessa uskossa ei ole pienintäkään viitettä tällaisiin käsityksiin. Tulliasemilla ja helvetissä ihmistä ei rankaise Jumala, vaan hänen omat himonsa, eikä hän kannata mitään hyvitystä Jumalan oikeuden edessä. Tuonpuoleisessa sielu käy lävitse aivan toisenlaisen, hengellisen prosessin, jota voimme lyhyesti kuvailla seuraavasti. Yhtäältä sielu alkaa yhä enemmän tajuta himojensa turmiollisuuden, luontonsa vioittuneisuuden ja sen, että Vapahtaja on hänelle välttämätön. Toisaalta tämä prosessi opettaa hänet tuntemaan Jumalan rakkauden paremmin ja syvemmin ja rakkaus Jumalaan kasvaa hänessä. Kaikki tämä johtaa siihen, että hänen himonsa laantuvat vähitellen eivätkä kiduttavat demonit nekään enää kiusaa häntä entiseen malliin. Lopulta se voi johtaa siihen, että hän vapautuu niistä ja palaa Jumalan luokse. Ortodoksisessa uskossa ei ole puhuttakaan mistään ns. Jumalan oikeuden hyvittämisestä tai kiirastulesta.

Mikä on aborteissa tapettujen pienokaisten osa?

Onpa outo kysymyksenasettelu. Ihan ihmettelen, että kysytte viattomien kohtalosta, eiväthän nämä pienokaiset ole oppineet tuntemaan hyvää eivätkä pahaa, ettekä kysy kuolemansyntiin syyllistyneen äidin kohtalosta. Eiväthän nämä pienokaiset ole tehneet syntiä. Eiväthän he ole tappaneet ihmistä. Miksi puhutte synnittömistä

pienokaisista? Tämän valheellisen pakanallisen pelon juuret ovat hyvin tiedossa. Se perustuu valheellisten opettajien oppeihin, joihin on vaikuttanut keskiaikainen roomalaiskatolinen oppi niin kutsutusta limbosta. Limbo on paikka tuonpuoleisessa, paratiisin ja kiirastulen välissä, jossa keskiajan käsitysten mukaan (limbon idea syntyi 1200-luvulla) sijaitsevat kastamattomien lasten sielut. Mutta roomalaiskatolinen kirkkokaan ei enää väitä, että he olisivat lopullisesti tuhon omia. Rooman paavi Pius X kirjoitti vuonna 1905:

Ennen kastetta kuolleet lapset joutuvat limboon, jossa he eivät nauti Jumalan läsnäolosta, mutta eivät myöskään kärsi.

Nykyinen paavi Benedictus XVI puolestaan päätti eliminoida keskiaikaisen opin limbosta katolisen kirkon oppijärjestelmästä kokonaan. Kansainvälisen teologisen komission julkaisemassa dokumentissa, jonka paavi Benedictus on ratifioinut, vahvistetaan, että traditionaalinen käsitys limbosta kuvaa pelastuksen ideaa liian rajallisesti. Nykyisen uuden teorian mukaan kastamattomina kuolleiden pienokaisten sielut pääsevät paratiisiin.

Muutamit meidän ns. opettajistamme ovat kuitenkin ylittäneet katolisten keskiaikaiset erehdykset väittäessään tietämättömille ihmisille palavin katsein, että kastamattomat pienokaiset joutuvat turmioon. Heidän mielestään siis äidit, jotka ovat tietoisesti syyllistyneet lapsentappoon, voivat pelastua (jos siis kätuvat), mutta viattomat pienokaiset, joilla ei ole tahtoa eikä tietoisuutta, on tuomittu tuhoon. Parempaa karikatyyriä ortodoksisesta uskosta on vaikea kuvitellakaan!

Eivät kai kaikki ennen Kristuksen tuloa kuolleet lapset tuhoutuneet? Entä meidän omien esivanhempiemme lapset ennen kristinuskon tuloa Venäjälle, ovatko he kaikki Gehennassa? Ovatko ei-kristittyjen kansojen lapset helvetissä? Eivät, Kristuksen uhri on pelastanut heidät kaikki! Herra itse sanoi kastamattomista lapsista: *Antakaa lasten olla, älkää estäkö heitä tulemasta minun luokseni. Heidän kaltaistensa on taivasten valtakunta.* (Matt. 19:14) Kuka katoi lapset, jotka Herodes tapatti Betlehemissä, tai Vanhan testamentin vanhurskaat, viisaan ryövärin, apostolit ja itse Jumalanäidin? Entä lukuisat marttyyrit? Ja millä tavoin: upotuskasteella vai valeltiinko heidät vedellä vai vihmottiinko? Onko niin vaikea käsittää, että kaste ja kaikki muutkin sakramentit ovat kirkollisia pyhiä toimituksia, jotka toimittaa ihminen, mutta sakramentin armolahjan antaa Herra, kun näkee sielun, joka kykenee ottamaan tämän lahjan vastaan? Sakramentit eivät ole mikään pääsylippu, jota ilman me emme voi päästä iankaikkiseen elämään, vaan

ainoastaan apuneuvoja ihmisen vaeltaessa kohti pelastusta. Siksi kaikki poisnukkuneet pienokaiset pelastuvat, sillä *heidän kaltaistensa on taivasten valtakunta*.

Esitän tässä yhteydessä muutaman arvostetun pyhän isän kommentteja kastamattomien lasten autuaallisesta haudantakaisesta elämästä. Tunnettu varhaiskristillinen kirjoittaja Tertullianus (k. n. 220) kirjoittaa:

Kun otamme huomioon kunkin yksilön erityispiirteet, luonteen ja jopa iän, on hyödyllisempää viivytellä kasteen kanssa, etenkin pienten lasten (parvulos)... Tulkoot he kasteelle, kun aikuistuvat. Tulkoot kasteelle, kun opiskelevat ja kun heille on opetettu, minne mennä. Ryhtykööt kristityiksi, kun jo osaavat tuntea Kristuksen (Christum nosse potuerint). Miksi viattoman ikäiset kiiruhtaisivat saamaan syntinsä anteeksi?¹¹⁰

Pyhä Gregorios Teologi kirjoitti:

Ne, jotka eivät ole päässeet osallisiksi kasteesta, eivät saa oikeamieliseltä Tuomarilta rangaistusta eivätkä kunnianosoitusta, sillä vaikka heitä ei olekaan kastettu, he eivät kuitenkaan ole pahoja.¹¹¹

Mitä tämä merkitsee? Sitäkö, että kastamattomat eivät pääse Jumalan valtakuntaan? Ei mitään sen kaltaista! Pyhän Gregorion sanot on helppo ymmärtää vaikkapa taistelevan sotajoukon esimerkin mukaisesti. Millaisia taistelijoita ylistetään, keitä palkitaan? Niitä, jotka ovat olleet kaikkein urhoollisimpia, sankareita. Muut, jotka eivät ole tehneet samanlaisia sankaritekoja, eivät saa samanlaisia palkintoja ja kunnianosoituksia. Mutta ei kai heitä rangaistakaan? Pyhä Gregorios jatkaa tätä ajatusta vielä tähän tapaan:

Sillä eivät kaikki ne, jotka eivät ole kunnianosoituksen arvoisia, ole myöskään ansainneet rangaistusta.¹¹²

Tätä hän tarkoittaa sanoillaan. Niissä ei ole häivähdytystä siinä, että kastetta vaille jääneet menettäisivät Jumalan valtakunnan.

Pyhän Gregorios Teologin aikalainen, pyhittäjä Efraim Syyrialainen, on vakuuttunut siitä, että kuolleet pienokaiset ovat pyhiäkin korkeammalla. Hän ei edes mainitse, ovatko he kastettuja vai eivät.

Imeväiset ja pikkulapset, joita ravitaan taivasten valtakunnassa kuin puhtaita karitsoita Eedenissä, ylistävät Sinua, meidän Jumalamme! Pyhä Henki on sanonut

¹¹⁰ Tertullianus: *O Kreštšeni. De Baptismo*. 18 luku. Moskova 1994.

¹¹¹ Gregorios Teologi: *Tvorenija v dvuh tomah I*, s. 558. Sergijev Posad 1994.

¹¹² Emt. s. 557-558.

(Hes. 34:14), että Herra kaitsee heitä vehmailla niityillä, ja arkkienkeli Gabriel toimii näiden laumojen paimenena. Heidän asteensa on korkeampi ja kauniimpi kuin neitseiden ja pyhien: he ovat Jumalan lapsia ja Pyhä Henki ravitsee heitä. He ovat taivaan osallisia, valkeuden poikien ystäviä, puhtaan maan asukkaita kaukana kirousten maasta. Heidän luunsa iloitsevat ja riemuitsevat sinä päivänä, kun he kuulevat Jumalan Pojan äänen, ja vapaus, joka ei vielä ehtinyt hämmentää heidän henkeään, kumartaa päänsä. Heidän päivänsä maan päällä olivat lyhyet, mutta he asuvat Eedenissä ja heidän vanhempiansa on mitä suotavinta lähestyä heidän asuinpaikkaansa.¹¹³

Basileios Suuren veli Gregorios Nyssalainen kirjoitti erillisen tekstin nimeltä *Pienokaisista, jotka kuolema riisti ennenaikaisesti*¹¹⁴. Siinä hän vakuutti kaartelematta, että mikään ei estä pienokaisia, jotka eivät ole tehneet mitään paha, pääsemästä osallisiksi Jumalan Valosta. Hän sanoo näin:

Pienokainen ei ole kokenut pahan kiusausta, ja koska mikään sairaus ei pimennä hänen sielullisia silmiään, hän pääsee osalliseksi Valosta ja pysyy luonnollisessa tilassa, eikä hän kaipaa puhdistusta saadakseen terveytensä takaisin, sillä hänen sielunsa ei ole sairastunut.

Piispa Feofan Erakko kirjoitti kastamattomista lapsista näin:

Lapset ovat kaikki Jumalan enkeleitä. Kastamattomat, aivan kuin muutkin uskon ulkopuolella olleet, on annettava Jumalan laupeuden varaan. He eivät ole Jumalan poikapuolia eivätkä tytärpuolia. Siksi Jumala tietää, mitä heiltä voi vaatia ja missä suhteessa. Jumalan tiet ovat lukemattomat!¹¹⁵

Askeettisesta elämästään tunnettu, 1800-luvulla Athoksella elänyt pappismunkki Arsenios sanoi näin, kun häneltä kysyttiin kastamattomien lasten kohtalosta:

Pienokaisista, joista Teitä on pyydetty kysymään meiltä, vastaan, että ne, jotka ovat saaneet pyhän kasteen, saavat iloita ja elää taivaan autuudessa iankaikkisesti, vaikka he kohtasivatkin loppunsa odottamatta. Meidän ei myöskään pidä hylätä niitä lapsia, jotka syntyivät kuolleina tai joita ei ehditty kastaa: he eivät ole syyllisiä siihen, etteivät saaneet pyhää kastetta. Taivaallisella Isällä on paljon asuinhuoneita, ja niihin kuuluu tietenkin sellaisiakin, joissa tällaiset pienokaiset saavat levätä vanhempiansa

¹¹³ Efraim Syyrialainen: *Nadgrobnje pesnopenija 44 (Blaženstvo umerših v mladentšestve)*. Tvorenija IV, s. 460-461. Moskova 1995.

¹¹⁴ Gregorios Nyssalainen: *Tvorenija, O mladentsah, preždevremenno pohlštšaemyh smert'ju*, s. 345. Moskova 1862. PG 35, 1088 B.

¹¹⁵ Feofan Erakko: *Tvorenija iže vo svjatyh ottsa našego Feofana Zatvornika. Sobranie pisem*, I ja II laitos, kirje 139, s. 155. Pihkova 1994.

*uskon ja hurskauden ansiosta, vaikka he eivät itse saaneetkaan kastetta. Tällainen päättely ei ole uskontomme vastaista, mistä todistavat myös pyhät isät tuomiosunnuntaita edeltävän vainajain muistolauuntain synaksaarissa, pyhän elämäkerrassa. Näiden lasten vanhemmat voivat rukoilla heidän puolestaan luottaen Jumalan laupeuteen.*¹¹⁶

Isä Aleksei Bugrov kirjoitti 1900-luvun alussa näin:

*Ankarat protestanttiset teologit väittävät täysin Pyhien kirjoitusten vastaisesti, että alkusynti olisi itsessään vere sit peccatum (todellinen synti), joka johtaa kaikkien kastamattomien eli kasteessa uudestisyntymää vaille jääneiden iankaikkiseen kuolemaan, myös lasten.*¹¹⁷

Varhaiskirkon historiaan perehtynyt venäläinen kirkkohistorioitsija Vasili Vasiljevitš Bolotov (1853-1900) kirjoitti näin:

*Athanasios Suuren aikaan kristittyjä ei ollut kovinkaan paljon, sillä monet tulivat kasteelle vasta kypsällä iällä ja useat lykkäsivät kastetta syvään vanhuuteen saakka. Lapset vasta valmistautuivat kristityiksi, nuoret olivat katekumeeneja eli opetettavia. Vasta kypsän iän saavuttaneet tulivat kasteelle ja heistä tuli todellisia kristittyjä, jotka osallistuivat uskovaisten liturgiaan.*¹¹⁸

*300-luvulla kristillinen kirkko koostui ihmisistä, jotka olivat tulleet kasteelle vasta kypsässä iässä ja jotka sen tähden ymmärsivät hyvin oman tahtonsa ja omat motiivinsa kristinuskoon siirtymisen suhteen.*¹¹⁹

Autuas Augustinus väitti, että kastamattomat pienokaiset ovat turmion omia, ja edellä mainittujen katkelmien perusteella hänen teksteihinsä kohdistuvat viitteet eivät kestä minkäänlaista kritiikkiä. Yksikään pyhistä isistä, ainakaan idän pyhistä isistä, ei ole koskaan sanonut mitään sen kaltaista. Vain myöhempi katolinen teologia turvautui augustinolaisuuteen ja kanonisoi tämän erheen. Valitettavasti jotkut meidän oman aikamme ”opettajista” ovat hekin omaksuneet tämän idean, vaikka se ei vastaakaan kirkon pyhien isien opetusta.

Niinpä meidän ei pidä huolestua pienokaisten kohtalon suhteen – he ovat kaikki Jumalan luona. Mutta, rakkaat vanhemmat, meidän pitää vakavasti miettiä omaa suhtautumistamme avioliittoon, lasten synnyttämiseen ja kristilliseen elämään.

¹¹⁶ *Pis'ma v Boze potšivšego afonskogo startsa ieromonaha Arsenija k raznym ličsam*, kirje 42, 3. painos. Moskova 1899, uusi painos 1994.

¹¹⁷ Aleksei Bugrov: *Pravoslavno-dogmatičeskoje utšenie o pervorodnom grehe*, s. 186. Kiova 1904.

¹¹⁸ Vasili Vasiljevitš Bolotov: *Lektsii po istorii Drevnej Tserkvi III*, s. 24. Moskova 1994.

¹¹⁹ Emt. s. 96.

Voinko rukoilla baptisteihin kuuluvan sukulaiseni puolesta ja miten?

Tunnettu venäläinen liturgisti, pyhä tunnustajapiispa Afanasi (Saharov) kirjoitti rukouksista ei-ortodoksisten kristittyjen puolesta näin:

Rukouksesta poisnukkuneiden vanhempienne puolesta sanoisin, että lapset ovat aina velvollisia rukoilemaan vanhempiensa puolesta, olivatpa he olleet millaisia tahansa, olivatpa he hirviöitä tai pilkkaajia tai uskon vainoajia. Olen vakuuttunut siitä, että pyhä suurmarttyyri Varvara rukoili isänsä puolesta, vaikka nimenomaan isä tappoi hänet. Teidän vanhempannehan olivat kristittyjä. Jumala on sanonut, että Hän hyväksyy jokaisen, joka pelkää Häntä ja noudattaa Hänen tahtoaan, kuuluipa tämä mihin kansaan tahansa (Ap. t. 10:35), ja se pätee erityisesti kaikkiin niihin, jotka uskovat yhteen Kolminaisuudessa ylistettävään Jumalaan ja tunnustavat Kristuksen lihaksitulon...

Jos pyhän Makarios Egyptiläisen rukous pakanain puolesta soi heille tietynlaista lohdutusta, ortodoksisten lasten rukous ei-ortodoksisten vanhempien puolesta suo heille sitäkin enemmän lohtua.

Hurskaan keisarinna Theodoran pyynnöstä kirkkoisät rukoilivat intensiivisesti hänen puolionsa, raivokkaan ikonoklastin ja ortodoksien vainoajan Theofiloksen puolesta ja saivat ilmestyksessä tietää, että Theofilos oli saanut anteeksi heidän rukoustensa ja Theodoran uskon tähden.

Sen tähden me voimme ja meidän pitää rukoilla ei-ortodoksien puolesta, mutta ei-ortodoksien puolesta lausutut esirukoukset ovat hiukan erilaisia luonteeltaan. Esimerkiksi aivan hautauskanonin alussa rukoillaan, että Herra antaisi oikeauskoiselle poisnukkuneelle iankaikkiset hyvyytensä. Tämän rukouksen me voimme lausua vain ortodoksin puolesta. Siksi Pyhä synodi hyväksyi jo vuonna 1917 erityisen ei-ortodoksien puolesta toimitettavan panihidan eli muistopalveluksen tekstin, jonka painatus alkoi samana vuonna, mutta se keskeytyi myöhemmin. Vuonna 1934 tai 1935 metropoliitta Sergei lähetti hiippakuntiin laatimansa ei-ortodoksien puolesta toimitettavan panihidan tekstin.

Lisäksi pyhä piispa Afanasi oli sitä mieltä, että kun annamme muistelukirjan panihidan toimittamista varten, ei-ortodoksien nimet voidaan liittää ortodoksien nimien joukkoon. Jos nämä nimet ovat ulkomaalaista alkuperää, ne pitää vaihtaa samantapaisiksi ortodoksisiksi nimiksi, jotteivät ihmiset hämmentyisi (esimerkiksi Antti vaihdetaan Andreaaksi). Hän kirjoitti:

Herra tietää, kenen puolesta Te rukoillette, ja osoittaa Teidän rukouksenne tähden laupeutensa nimenomaan sille henkilölle, jonka puolesta Te rukoillette.

Proskomidissa tapahtuvasta muistelusta eli esirukouksista hän sanoi näin:

Aiemmin minäkin muistelin proskomidissa ei-ortodokseja, mutta nykyään olen vakuuttunut siitä, että on parempi olla tekemättä niin.¹²⁰

On kyllä vieläkin merkityksellisempi seikka, joka on otettava huomioon.

Melkein jokaisessa jumalanpalveluksessa ja liturgiassa rukoillaan esivallan (ja sotaväen) puolesta. Mutta ovatko kaikki esivallan ja sotaväen jäsenet ortodokseja tai kastettuja? Älkää unohtako, miten vaikkapa Neuvostoliiton aikainen esivalta vainosi kristittyjä ja kirkkoa julmasti!

Entä kenen puolesta Kristus rukoili ristillä: *Isä, anna heille anteeksi. He eivät tiedä, mitä tekevät.* (Luuk. 23:34) Eikö se ole käsky meille kristityille?

Kaikkien puolesta voi ja pitääkin rukoilla, sekä kotona että kirkossa.

Proskomidissa tapahtuvasta muistelusta on kysyttävä papilta.

Kaikkihan tietävät, että itsemurha on kauhea synti. Mutta entä kun ihminen, joka on syyllistynyt tähän rikokseen, oli eläessään täydellisen hurskas?

Mitä tarkoittaa täydellisen hurskas? Jos hän olisi ollut täydellisen hurskas ja elänyt Jumalan käskyjen mukaan, hän ei tietenkään olisi tehnyt itsemurhaa. Kysehän on siis siitä, että hän oli valheellisen hurskas.

Kuka on valheellisen hurskas? Esimerkiksi sellainen ortodoksi, joka käy kirkossa, osallistuu sakramenteihin, tekee hyviä tekoja, noudattaa paastoja, ei tapa eikä ryöstä ketään, ei syyllisty aviorikokseen, ts. noudattaa kirkolliseen elämään kuuluvia ulkonaisia tapoja – ja näkee tämän oman ”hurskautensa” ja pöyhistelee sen takia mielessään ja väliin ihmistenkin edessä, mutta ei ollenkaan huomaa omia sisäisiä himojaan, kuten esimerkiksi ylpeyttä, turhamaisuutta, kateutta, tyylyttään lähimmäisiä kohtaan, kiukkua ja vihaa, tekopyhyyttä jne. Se on hirvittävä tila, sillä siihen sisältyy väistämättä ylimielisyyttä ja suuria luuloja omasta itsestään. Ellei niitä huomata ajoissa, niistä kasvaa ylpeyden käärme. Herran tuomitsemat ”täydelliset juutalaiset ja kristityt”, kirjanoppineet, fariseukset ja ylimmäinen papisto olivat tällaisessa sisäisessä tilassa, ja ovat yhä. Nämä valheelliset hurskaat hylkäsivät Kristuksen ja naulitsivat Hänet ristille.

¹²⁰ *Sobranie pisem svjatitelja Afanasija (Saharova)*, s. 273. Moskova 2001.

Tällainen valheellinen hurskaus voi johtaa mitä murheellisimpiin tuloksiin: eksytykseen, harhaoppeihin ja itsemurhaan.

Todellinen hurskas näkee aina oman syntisyytensä ja oman täydellisen epähurskautensa. Yhdessä kirjeessään piispa Ignati Brjantšaninov esitti seuraavan esimerkin todellisesta hurskaasta:

Luin tänään pyhän Sisoeksen vastauksen, joka on aina miellyttänyt minua kovin ja ollut lähellä sydäntäni. Veli kysyi abba Sisoekselta: ”Huomaan itsessäni, että Jumalan muistaminen pysyy minussa.” Vanhus sanoi hänelle: ”Ei ole suurta, että ajatuksesi on Jumalan kanssa. Suurta on pitää itseään koko luomakuntaa alempana.”¹²¹

Millainen korkea kilvoitus veljellä oli – pitää Jumala aina mielessään! Mutta tällainen korkeus on hyvin vaarallista, jos sille johtavat portaavat eivät ole nöyryyden lujalla perustalla.¹²²

Pyhät isät sanoivat, että hurskauden korkeus arvioidaan nöyryyden syvyyden perusteella. Eikä todellinen nöyryys näe nöyryyttään.

Millaisessa tilassa on sellaisen ihmisen sielu, joka on kuollut marttyyrikuoleman, mutta jota ei ole siunattu hautaan?

Mitä hautaansiunaus on? Se tarkoittaa, että pappi ja poisnukkuneen läheiset toimittavat tiettyjä kirkollisia rukouksia hänen puolestaan. Hautaansiunaus, samoin kuin muut poisnukkuneiden puolesta toimitettavat jumalanpalvelukset ja esirukoukset, on vain tapa auttaa poisnukkuneen sielua, mutta se ei ole sellainen kirkollinen toimitus, jota ilman sielu joutuisi tuhon omaksi. Mistähän tällainen taikausko saa alkunsa? Miettikää vähän, kuinka paljon ihmisiä on kuollut luonnonkatastrofeissa, sisällissodissa ja muissa sodissa, ja kuinka paljon tuntemattomia pyhiä kilvoittelijoita on kuollut autiomaissa, metsissä ja vuorilla ja joita kukaan ei ole siunannut hautaan! He voivat aivan hyvin olla meitä paljon korkeammalla, esimerkiksi monet sotilaat, jotka ovat antaneet *henkensä ystäviensä puolesta*. Ei hautaansiunaus ole mikään maaginen akti. Hautauspalvelus on rukous, ei taikasauva, jonka heilautuksella ihminen pääsisi Jumalan valtakuntaan. Papit eivät ole šamaaneja, jotka lukisivat rukouksen ja kuollut pääsee paratiisiin, tai jättäisivät lukematta, jolloin kuollut joutuu helvettiin. Me emme saa kuvitella, että hautaansiunaus olisi ehdoton

¹²¹ *Gerontikon*, s. 201. Ortokirja 1984. Suomentanut Johannes Seppälä.

¹²² *Tvorenija svjat. Ignatija (Brjantšaninova) IV*, s. 497. Pietari 1905.

vaatimus, jota ilman poisnukkunut ei voisi pelastua. Poisnukkunut on kuitenkin aina tilanteen salliessa siunattava hautaan.

Setäni oli ihmeellinen ihminen: lääkäri, joka auttoi hyvin monia ihmisiä. Hän sairasti vakavasti kymmenen vuoden ajan ennen kuolemaansa ja kuoli suuresti kärsien. Voidaanko nämä hänen hyvät tekonsa ja tämä hänen kärsimyksensä lukea hänen hyväkseen uskon sijasta? Hän otti kasteen vasta sairastuttuaan eikä viettänyt kirkollista elämää.

Ihmisen hyväksi ei lueta hänen tekojaan eikä kärsimyksiään tai sairauksiaan, vaan se, missä määrin hän tajuaa oman syntisyytensä, oman hengellisen köyhyytensä, ja se, miten intensiivisesti hän nämä tajuttuaan kääntyy Vapahtajan puoleen. Tässä on usein siteerattava pyhää lisak Syyrialaista, joka sanoi näin:

Palkkio ei siis tule hyveestä eikä sen tähden kärsityistä tuskista, vaan näistä syntyneestä nöyryydestä. Jos sitä puuttuu, nuo edelliset ovat hyödyttömiä.¹²³

Näettehän, että kaikki, sekä hyveet että teot ja tietenkin sairaudet, menettävät merkityksensä, ellei ihminen siinä samalla löydä nöyryyttä.

Kaksi Kristuksen kanssa ristiinnaulittua ryöväriä ovat tästä hyvä esimerkki. Molemmat kärsivät samalla lailla, kärsivät kauheita tuskia. Ristinkärsimykset ovat hirveitä, sietämättömiä. Mutta heidän tiensä ikuisuuteen erosivat toisistaan. Oikealle puolelle naulitulle Kristus sanoi: *Totisesti: jo tänään olet minun kanssani paratiisissa.* (Luuk. 23:43) Ja vasemmalle puolelle naulittu joutui turmioon. Kyse ei siis ole kärsimyksistä vaan siitä, missä määrin ihminen tajuaa oman syntisyytensä, nöyrtyy ja katuu.

Me voimme toivoa, että Herra antoi sedällemme mahdollisuuden nöyrtyä kärsimysten kautta ja tajuta, että kaikki hänen hyvät tekonsa olivat sinällään merkityksettömiä. Siinä tapauksessa tämä tila toimi hänen pelastuksensa takeena.

Miksi mitä täydellisin enkeli, Valontuoja tai Aamutähti, lankesi pois Luojasta?

Pyhissä kirjoituksissa Valontuojan eli Aamutähden tai Aamunkoin lankeaminen esitetään pelkkänä faktana. Siitä ei ole esitetty minkäänlaista yksityiskohtaista selitystä tai, jos niin voidaan sanoa, mekanismia, jonka avulla tämä paha aie syntyi hänen tajunnassaan.

¹²³ Lisak Niniveläinen: *Kootut teokset*, s. 505.

Pyhissä kirjoituksissa sanotaan vain, että hänen lankeemuksensa syynä oli ylpeys. Valontuoja näki täydellisyytensä ja sanoi sydämessään: *Minä tahdon nousta taivaisiin. Minä pystytän valtaistuimeni Jumalan tähtiä korkeammalle, minä tahdon istua jumalten vuorella, kaukana pohjoisessa, minä nousen pilviä ylemmäksi, olen korottava itseni Korkeimman vertaiseksi.* (Jes. 14:11-15)

Tässä kysymyksessä me törmäämme vapauden mysteeriin. Yksilön vapaus tarkoittaa, että järjellinen olento voi tehdä jonkin tahdonalaisen teon, joka on hänestä itsestään lähtöisin, ilman mitään ulkonaisia syitä, ts. kun mikään tässä Jumalan luomassa maailmassa ei anna hänelle siihen sysäystä. Vapaasti tehdystä teosta ei voida kysyä, miksi se on tehty, sillä jos se on tehty siksi, se tarkoittaa, että se on tehty jostakin syystä, eikä siis vapaasti. Valontuoja lankesi pois Jumalasta nimenomaan vapaasta tahdostaan, oman egonsa tähden, ei minkään muun syyn takia. Siinä on hänen syntinsä ydin.

Tässä yhteydessä on kuitenkin muistettava, että Jumalan Ilmestys on annettu ihmiselle vain yhdestä ainoasta syystä: se osoittaa hänelle tien pelastukseen ja keinot saavuttaa pelastus, eikä suinkaan siksi, että meidän utelias mieleemme saisi taivaan salaisuudet tietoonsa. Ilmestyksen tavoite on yksinomaan hengellinen ja moraalinen. Siksi se näyttää meille vain ne totuudet, jotka ihmisen on ehdottomasti tiedettävä täällä maan päällä voidakseen siirtyä asiaankuuluvalla tavalla tuonpuoleiseen maailmaan, jossa me *näemme kasvoista kasvoihin* (1. Kor. 13:12).

Eikö siis meidän ole nyt parempi olla miettimättä Valontuojan lankeemuksen *arvoitusta* ja sitä, miksi hän muuttui valon enkelistä paholaiseksi, kun me yhä *katselemme kuin kuvastimesta* (1. Kor. 13:12)? Selvää on vain yksi asia, se, että ylpeys on tappava himo ja että ihmisen on ehdottomasti oltava siitä tietoinen. Mutta Valontuojan hengellistä tietä me emme opi tuntemaan, sillä se olisi mahdollista vain, jos me itse kulkisimme samaa tietä – mistä Herra meidät varjelo!

Mitä paha on luonteeltaan? Miksi Jumala sallii sen?

Pyhien isien opetuksen mukaan pahaa ei ole olemassa, sillä ei ole mitään erillistä luonnetta, se on sairaus terveessä ruumiissa. Sairautta ei ole ilman sairastavaa, eikä pahaa ole ilman Jumalan luomaa ihmisen ja enkelien *hyvää* luontoa (1. Moos. 1.31). Pyhät isät sanovat, että pahalla ei ole olemusta, se ei ole Jumalan luomaa, se ei ole itsestään olemassa: se on vain järjellisten olentojen vapaan tahdon virheellinen, luonnonvastainen teko. Pyhä Diadokhos Fotikelainen kirjoitti siitä näin:

*Pahaa ei ole olemassa muuten kuin silloin, kun teemme sitä.*¹²⁴

Siksi me voimme sanoa, ettei pahaa ole olemassa, on vain pahoja, järjellisiä olentoja.

Ihmisen persoonan korkein arvo on siinä, että hän on Jumalan kaltainen. Jumalan kaltaisuus taas on mahdotonta ilman vapautta. Ja koska ihminen ei ole mikään valmiiksi ohjelmoitu biorobotti vaan järjellinen ja vapaa olento, ihminen voi käyttää vapauttaan myös Jumalaa ja omaa parastaan vastaan.

Igumeni Nikon (Vorobjov) kirjoittaa tästä kysymyksestä eräässä kirjeessään seuraavasti:

Jumala ei ole luonut pahaa. Pahalla ei ole olemusta. Se on ihmisten ja enkelten vapaasta tahdosta noussut maailmanjärjestyksen vääristymä. Jos vapautta ei olisi, ei olisi myöskään mahdollisuutta vääristää viisasta ja täydellistä siveellistä järjestystä. Enkelit ja ihmiset alistuisivat aivan itsestään fyysisen ja siveellisen elämän laeille, eikä pahaa olisi. Mutta ilman vapautta ei ihmisissä eikä enkeleissä olisi Jumalan kuvaa ja kaltaisuutta. Täydellinen olento ilman tahdon vapautta on mahdottomuus. Ateistiset opit joutuvat kieltämään vapaan tahdon...

Järjelliset olennot, jotka oppivat tuntemaan itsensä itsenäisinä yksilöinä, minuuksina, ikään kuin uusina ja itsenäisinä valon lähteinä (kiiltomatoina) ... eivät tunteneet pahaa eivätkä voineet täysin arvostaa hyvää, jota käyttivät hyödykseen. Halu tulla Jumalaksi, joka tietää hyvän ja pahan (1. Moos. 3:5) johti lankeemukseen niin ihmiset kuin enkelitkin. Tästä alkaa ihmiskunnan historia...

Ylpeydessään ihminen ei voi pelastua. Ylpeyden vuoksi hän voi joutua myös paratiisissa jälleen eroon Jumalasta ja lopullisen lankeamisen kautta pahojen henkien huostaan. Sen vuoksi Herra antaa ihmisen tuntea koko elämänsä ajan, että ilman Jumalaa hän ei ole mitään muuta kuin himojensa orja ja paholaisen palvelija. Mutta ihminen ilman puutteita ylpeilisi kovin. Tämän vuoksi Herra ei salli nyhtää valhevehnää pois, jottei eloakin menisi mukana. Jos me nyt löydämme syyn ylpeilyyn pienistä hyvistä teoistamme, niin mitä tapahtuisi, jos me jo täällä ajassa näkisimme jumalallisen sielun kunnian? Vieläpä apostoli Paavali tarvitsi pahan enkelin, saatanan, pistintä (2. Kor. 12:7), jottei ylpeilisi. Meistä taas ei kannata puhuakaan.

Jumala pitää huolta ihmisen pelastuksesta. Vihollisella on vimma tuhota nekin, jotka kaikin voimin etsivät ainoaa tarpeellista, eli Jumalan valtakuntaa. Ihminen käy kaiken aikaa taistelua pahan hengen kanssa sen kuiskutuksia vastaan, milloin langeten,

¹²⁴ Autuas Diadokhos, Fotiken piispa: 100 kohtaa kilvoitteluelämästä, no. 4. Filokalia I, s. 279.

milloin nousten. Tässä taistelussa ihminen tuntee voimattomuutensa ja vihollisen pahuuden, mutta myös Jumalan avun ja rakkauden. Hän tietää hyvän ja pahan eron, ja jos on ymmärtäväinen, valitsee hyvän. Hän uskoo hyvän paremmuuteen ja sen lähteeseen, Jumalaan. Siksi hän kieltää pahan ja pahan hengen.¹²⁵

Kuten näemme, Jumala tahtoo, ettemme me olisi orjia vaan vapaita poikia, jumalia. Raamatussa sanotaankin: *Olette jumalia, kaikki tyynni Korkeimman poikia.* (Ps. 82:6) Mutta saavuttaakseen tämän korkeuden ihmisen on vaellettava kiusausten tietä ja taisteltava paha vastaan sisimmässään, jotta voisi osoittaa, mitä hän on valinnut ja mitä tahtoo. Ellei sinua ole kiusattu, et ole oppinut mitään, sanovat pyhät isät. Ja vielä näinkin: ellei olisi pahoja henkiä, ei olisi pyhiäkään. Kun ihminen oppii tuntemaan pahan, hän oppii oman kokemuksensa perusteella, että hänet on luotu eikä hän ole omaperäinen olento, että hyvä ja totuus on Jumala eikä hän itse ja että Jumala on aina valmis vapahtamaan hänet kaikesta pahasta. Kaikki tämä osoittaa ihmiselle, että hänellä on mahdollisuus saavuttaa lankeemukseton tila iankaikkisuudessa.

* * *

(TAKAKANNEN TEKSTI)

Moskovan hengellisen akatemian professori Aleksei Osipov tarkastelee teoksessaan ihmisen olemassaoloa kuoleman rajan takana. Miten iankaikkisuus on ymmärrettävissä? Mitä ovat ns. tulliasemat? Voiko Jumala, Rakkaus, antaa elämän sille, jonka Hän tietää joutuvan iankaikkisiin kärsimyksiin? Ovatko meidän himomme olemassa kuolemamme jälkeen? Onko mitään todellisia keinoja auttaa edesmenneitä? Miten rukoukset vaikuttavat sielun kuolemanjälkeiseen tilaan?

Nämä syvälliset kysymykset eivät jätä ketään välinpitämättömäksi, ei myöskään mysteeri, että ihminen elää kahdessa ulottuvuudessa, ajassa ja iankaikkisuudessa.

Teos perustuu Osipovin luentoisiin ja vastauksiin kuulijoiden kysymyksiin. Se auttaa lukijaa hahmottamaan jo aiemmin tutut asiat uudella tavalla ja näkemään tuonpuoleisen pyhien isien opetusten valossa.

¹²⁵ *Igumeni Niikonin kirjeitä*, kirje no. 39, s. 109-110.